

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Motivacija za spremembe

Dejstvo je, da obstajata ta čas v državi vsaj dve skrajno misleči skupini ljudi: ena, ki prisega na tržno gospodarstvo tudi v okviru socialistične ureditve in druga, ki sicer javno ne zanika te usmeritve (ali se ji celo hinavsko dobrika), vendar jo z dejanji in politično akcijo sproti izničuje.

So ljudje, ki se že ob samo hipotetični misli na kakršnekoli »socialistične vrednostne papirje« cinično nasmihajo – medtem ko drugi zatrjujejo, da je to slejkoprej nujnost, ki ji ne moremo uiti. Čisto globalno pa je vprašanje o naši dejanski dobri volji za ekonomskim, finančnim in pravnim znanjem, ki je predpogoj za tehtanje dilem.

V sedanjih predlogih za spremembe, dopolnitve in oblikovanje novih potrebnih zakonov na področju ekonomskega funkcioniranja gospodarstva je namreč (tako se odkriva v razpravah), še toliko nestrokovnosti, zamegljenih vizij in razlag, da je kar težko verjeti v hitro uresničevanje. Ekonomisti trdijo, da je tako predvsem zato, ker so se razprave lotili politiki, ki se običajno spoznajo na vse – in nič.

Pojmi, kakršni so obveznice, delnice in borzne spekulacije so v naših glavah še vedno varno upredelčeni v oddelku »kapitalistično« – po možnosti z gladkim negativnim predznakom. Kljub temu, da moramo najprej preseči ta temeljni kamen spotike, ki je načelna blokada v nas samih (pogojena z dolgoletnim življenjem v območju razmišljanja realnega socializma, okrašenega z nekaterimi prvina mi naprednejšega razvojnega socializma), pa se tudi najbolj radikalni zagovorniki sproščujočih sprememb zavedajo, da je potrebno najprej ustvariti ugodne okoliščine za to; za začetek ustanoviti podjetja, ki bodo pri svojem poslovnem odločanju v vseh pogledih samostojna, ob ustreznem kreditiranju (ne več ob realno negativnih obrestnih merah kot sedaj) in brez vmešavanja države v selitve bančnega kapitala...

Vse to, kar sto in stokrat dnevno izgovorimo v skupni besedi **tržno gospodarjenje**, pa je strnjeno v pojmu konkurence, tako med podjetji, kakor tudi med bankami... In ker je na dlani, da obstaja za takšen pristop vrsta objektivnih in subjektivnih težav (neznosno breme birokracije, režije in tudi samoupravnega aparata), se tisti, ki so si izračunali šeštevke vseh bremenilnih grehov preteklosti (ki jih hranijo v svojih »skladiščih«), tržnemu gospodarjenju upirajo z vsemi štirimi.

Hipoteka, ki jo je sedanjí predsednik vlade podedoval od prejšnjih vlad je tako velika, da se človek vsak dan bolj nelagodno sprašuje, kaj se dejansko skriva za vedno prijaznim smehljajem tega moža?

Njegove (in seveda vladne) prve akcije so

bile res naravnane na državljana in so pomenile začetni psihološki obliž, hkrati pa so uprle oči celotnega gospodarstva v vlado, saj prave spremembe (v zakonu o podjetjih) šele pričakujemo. Vsi plani podjetij za gospodarjenje v prvem polletju 1989 so še vedno bolj ali manj predvidevanja in napovedi, ne pa tudi trdni plani. Kajti nihče še ne ve, kaj in koliko ter pod kakšnimi pogoji bo smel po novem uvoziti repromaterial, kakšne bodo carinske dajatve, kakšni paragrafi bodo uredili občutljivo področje sodelovanja s tujimi partnerji... Temeljna resnica pač leži v misli, ki jo je bilo slišati zadnjič na seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije – da namreč besede nimajo nobene teže več – samo še dejanja. Med dejanji pa pričakuje gospodarstvo sproščanje uvoza, prosto povezovanje z uspešnimi v državi in izven nje, pa tudi neizbežen »bankrot« slabih gospodarjev. Če ne bo tako, si lahko obetamo le še tisto, kar že vrabci na strehah čivkajo – sivo povprečje v skupni revščini.

Nekatere poteze zveznega izvršnega sveta, kot sproščen uvoz (in oprostitvev carinskih dajatev) za opremo pri skupnih vlaganjih s tujimi vlagatelji, so prejšnji teden že zbudile močnejše zanimanje, vendar pa gospodarstveniki še vedno niso zadovoljni s pogoji: omenjene poteze predvidevajo pogodbo o skupnem vlaganju za najmanj pet let, najmanj štiridesetodstotni izvoz na konvertibilni trg in tudi, da je delež tujega vlagatelja najmanj dvajsetodstoten. Zaenkrat se zdi najbližje dobri politiki oprostitvev petdesetih odstotkov carinskih dajatev opreme za zaščito človekovega okolja. S tretjo odločitvijo so podjetja oproščena carinskih dajatev za uvoz repromateriala in surovin za tisti del proizvodnje, ki je namenjen izvozu (na konvertibilno področje). Četrti sklep ZIS velja za tisti del opreme iz uvoza, za katero je doslej veljal pogojni brezcarinski uvoz.

Kot rečeno, gospodarstvo še ni zadovoljno in čaka na naslednje vladne korake, ki so obljubljeni v maju, predvsem pa na spremembe zakonov, ki tvorijo hrbenico reforme. Gre za znane tri skupine zakonov, katerih prvo tvorijo štirje – o podjetjih, o računovodstvu, o financah in o bankah. Te je nujno treba dodelati tako, da bodo res delovali integralno. V drugi skupini so zakoni o Narodni banki Jugoslavije, o ekonomskih odnosih s tujino in še nekateri s tega področja, v tretji skupini pa so tisti zakoni, za katere so ocenili, da jih ni nujno potrebno sprejeti že v prvem polletju 1989 (kot na primer zakon o lastninskih odnosih).

Vlada je na potezi, gospodarstvo pa gleda na uro.

B. Ž. J.

Je nevarnost ali je ni?

Zgodbe o atomskih neizgodbah se še kar naprej ponavljajo. »Novinarji napihujejo,« ekologi jim pomagajo, strokovnjaki in vojaki pa – da ni nobene nevarnosti. Kdo ima prav? Tisti, ki trdijo, da so tudi na največje morske globine potopljene atomske podmornice potencialni »černobil«, bi najbrž vsi skupaj raje videli, da se motijo – če bi jim le kdo dokazal, da nimajo prav. Tako pa ostajamo le na pol potolaženi, saj smo šele po nekaj dneh lahko izvedeli o številu sovjetske podmorniške posadke ter o številu mrtvih in pogrešanih.

A. J.

Iz vsebine

Str. 3: ZZB NOV in prenova SZDL, dogajanja v zamejstvu

Str. 4: Zadrega Jugoslavije do problematike človekovih pravic

Str. 5: Odlikovati tudi Šolevića!

Str. 6: Županova beseda pomeni več kot vsi načrti

Str. 7: 45-letnica ustanovitve Partizanskega pevskega zbora

V Dupljah, letos malo drugače

Letošnja mila zima jo je zagodla tudi številnim organizatorjem zimskih rekreativno-spominskih prireditvev. Med drugimi tudi članom TVD Partizan Duplje, ki že drugo zimo zapored niso mogli pripraviti 13. množičnih smučarskih tekov Po poteh Kokrškega odreda. Zato so se odločili in ob soglasju generalnega pokrovitelja te prireditve Slovenijales Trgovina, pripravili

suhi tek, kot nadomestilo za smučarski tek. Čeprav je bila to prva tovrstna prireditev v Dupljah, se je udeležilo več kot 1200 tekačev in tekačič v devetindvajsetih kategorijah. Nekdanji udeleženci NOV pa so imeli svojo kategorijo in so se peš, kljub deževnemu vremenu, podali na dobrih pet kilometrov dolg pohod iz Dupelj do Strahinja in nazaj.

Pred začetkom tekmovanja pa so v dupljanski osnovni šoli odprli razstavo likovnih del otrok na temo prireditve. Prav tako pa so s knjižnimi nagradami nagradili najboljše spise in likovna dela s katerimi so mladi ustvarjalci ponažorili tovarštvo in prijateljstvo, ki se stke med udeleženci smučarskih tekmovanj.

B. K.

1818 otrok – prikaz cestne morije

Morda bo kdo le skomignil z rameni ob tej nazorni predstavitvi vsakoletnega davka človeških življenj na slovenskih cestah. Večino pa je, vsaj upamo lahko, prizor vendarle presunil, da smo se zamislili tako nad lastnim ravnanjem v prometu kot o širših problemih obubožane slovenske infrastrukture. Naše ceste so postale že tako zanič, da so vsakodnevna potencialna nevarnost že same zase – mi pa se tako zelo povečani nevarnosti nismo ustrezno prilagodili v svoji previdnosti. Posledica? Mrtvi in pohabljeni. To pomeni vsako leto število prebivalcev nekega manjšega mesta!

Kako in kam po stavki srednješolskih profesorjev

Ali: psi lajajo, karavana gre dalje

Od skupščine SR Slovenije smo vsi veliko pričakovali, vendar so se na zasedanju 29. in 30. marca t.l. pokazale vse značilnosti našega nereševanja perečih in žgočih problemov, ki jih lahko povzamemo s spoznanjem: po brezkončnih razpravah in množici stališč se ne naredi nič. Skupščina ni razrešila niti ene zahteve profesorjev in vse skupaj odložila na naslednje zasedanje, šolstvo pa med tem razpada dalje.

Gre za povsem običajen postopek: vsi se strinjamo, nihče ne zavrne zahtev, vendar jih tudi ne uresniči. Vse se lepo odloži, prelaga z enega organa na drugega, sproži se vrtenje v začaranem krogu, ki polzi od enega do drugega organa.

Vmes je še vrsta mistifikacij, dezinformacij, polresnic, zamolčevanja, lažnih dilem...

Na primer: kdo je zahteval odgovornost, ker so sprejeli tak zvezni proračun, da je varčevanje mogoče le pri kulturi, šolstvu, zdravstvu;

je kdo povedal, da se kljub vedno večji obremenjenosti gospodarstva vedno bolj zmanjšuje delež družbenega proizvoda, ki ga ta družba namenja šolstvu, kulturi, zdravstvu, znanosti; da šolstvo in ostale družbene dejavnosti zaradi interventnega zakona ne razpolagajo z denarjem, ki ga delavci za to dejavnost odvajajo?

je kdo vprašal, kako je mogoče, da v našem preobremenjenem gospodarstvu osebni dohodki naraščajo hitreje kot v družbenih dejavnostih in tudi v šolstvu?

se je kdo spomnil, kam so pretekla leta odhajali presežki denarja ki so se zbirali s prispevnimi stopnjami za šolstvo? bo kdo ugriznil v kislno jabolko in pričel varčevati tam, kjer je to res smiselno (npr. racionalizacija šolske mreže)?...

Stara praksa se lepo nadaljuje:

osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju je zelo megleen glede profesorjevih obveznosti; osnutek zakona o pedagoški službi je še bolj represiven in je odraz starega nezaupanja do učitelja; s splošno gimnazijsko usmeritvijo rešujejo šole v manjših krajih, v katerih ni ne učiteljev ne učencev; uvajamo mature, pa jih ne mislimo plačevati; ob vpisu trpamo v razrede vedno več učencev; ni se odpravila niti ena obremenitev učiteljev.

Opazovalec se ne more znebiti vtisa, da za vsem tem tiči misel se bodo že naveličali. Pol leta pred volitvami pa itak nihče ne počne drugega, kot da rešuje kadrovska vprašanja in ugiha, kdo bo zasedel ta ali oni fotelj.

In kaj naj napravi profesor, ki vendarle še verjame v svoj poklic in ki hoče opravljati svoje poslanstvo v skladu s poklicno etiko?

Ker dogovarjanje in moledovanje ni mogoče, bo moral zaostri svoj boj in poseči na tiste točke, ko se bo razkrilo, kako šolski sistem ne funkcionira.

Ne gre le za stavke, zborovanja, resolucije, peticije, zahteve... Najpej je treba opustiti tista dela, ki sedaj sploh niso plačana in vrednotena niti po kriterijih izobraževalne skupnosti. Med drugim so to: popravni izpiti; pedagoške in redovalne konference; razredniški posli, vključno s pisanjem sprave; pisanje vseh mogočih statistik, poročil...

Od poslovnih organov je treba zahtevati, da prenehajo plačevati različne prispevke in dajatve in če ni denarja bi ne smeli plačevati določenih storitev, npr. ogrevanja, elektrike, vode, telefona... Verjetno bi potem oblast blokirala račune šol, prekinili bi dobavo elektrike, ogrevanja... Šole pa ne bi mogle imeti pouka. S tem bi se razkrilo, da šolstvo ne funkcionira, kajti dosedanje pojasnjevanje in dokazovanje nikogar ne premakne. Žal je pri nas tako, da nikogar ne zanima vsebina, ampak le zunanja forma. Ali z drugimi besedami: to družbo ne zanima ali učenci kaj znajo, ko dobijo sprave. Pomembno je to, da dobijo

sprave. Kdor hoče doseči, da bi ta sprave tudi jamčila neko usposobljenost, jih pač ne bi smel deliti. Upreti se mora logiki, da ni važno, kakšen je pouk, važno je le, da nekaj pouku podobnega poteka. To pa seveda za nobenega poštenega profesorja ni sprejemljivo.

Stem v zvezi je tudi vprašanje ali so takšni ukrepi, ki prizadevajo tudi učence, umesni z gledišča poklicne etike profesorja, ki mu učenec vendarle predstavlja osrednjo vrednoto dela. Gotovo je, da sedanje razmere v šolstvu povzročajo več škode kot koristi predvsem učencem (učitelj lahko konec koncev tudi zamenja službo, kar so mnogi sposobni profesorji tudi storili), učenec pa nima drugih možnosti, razen da gre v inozemsko šolo, kar nekateri tudi že počnejo. Torej je prav zaradi tega učenca treba izbojevati drugačne razmere v šolstvu. Če je pri tem učenec oškodovan, je odgovoren za to tisti, ki je takšne razmere povzročil, ne pa tisti, ki hoče zagotoviti normalen učnovzgojni proces.

Seveda pa se lahko vsak učitelj, vsaka osnovna organizacija sindikata, vsaka šola, sama odloči, ali se bo vključila v ta prizadevanja li ne. Vendarle pa je smešno poslušati lamentacije o pomanjkanju sredstev iz ust tistih ravnateljev, ki so dosegli, da se njihove šole ne udeležijo skupnih akcij za normalizacijo razmer v šolstvu.

Zoltan Jan

»Dober dan Koroška...«

V nedeljo, 2. aprila letos ob 13. uri so se z 20-minutno oddajo oglašili v slovenščini iz celovskega televizijskega studija: »Dober dan Koroška...«. Ali je to res začetek večletnega prizadevanja po širšem obveščanju ne samo pri nas v Sloveniji, ampak tudi za avstrijsko javnost? Morda? Prihodnje leto naj bi oddaja trajala celo pol ure.

Poznavalci razmer ocenjujejo to dejanje kot dobro zastavljen korak. Upoštevaajoč vse tisto, kar se je doslej ob tem dogajalo, bi tej oceni kazalo pritrditi. Najbrže, da je tudi prav, da se je treba

Del ekipe slovenskega uredništva, desno glavni urednik Mirko Bogataj

pridružiti, čeprav prvi vtisi o tem dogodku še niso urejeni, dvema predsednikoma osrednjih slovenskih organizacij v zamejski Koroški dr. Matevžu Grilcu in Feliks Wiesnerju dipl. ing., da je to šele začetek. Da bi tako tudi bilo.

Bržkone, a tako mislijo tudi drugi. Dejstvo je, da še zdaleč niso uresničene zahteve, postavljene ob razgovoru z zvezno avstrijsko vlado. Takrat so predlagali ustanovitev slovenske trgovske akademije, plačevanje slovenskih vzgojiteljev v otroškem vrtcu, večjo finančno podporo delovanja slovenskih organizacij in razširjanje slovenske TV oddaj tudi v zamejski Koroški, in najbrže še kaj.

Ob vsem tem se je zelo težko znebiti ali pa obiti, kako so temu dejanju nasprotovali in si prizadevali, da do take oddaje ne bi prišlo. Kdo, to se ve! Še danes se trudijo, da tisto, kar je bilo dogovorjeno, naj ne bi bilo izpolnjeno.

Sodelavci v uredniškem odboru prav gotovo ne bodo imeli lahkega dela. Če bodo stremeli, da bi bile njihove oddaje aktualne, ki naj bi zadevale pomembnejša dogajanja, se bodo tudi težko izogibali ocenjevanju političnih dogodkov.

Pogumnim ljudem v slovenskem uredniškem odboru želimo, da bi ta prvi korak postal še kaj več. Najbrže, da to le ne bo samo prvi korak.

Drago Miklavc

Pišite spominé, dokler ne bo prepozno

Zaščitna brigada glavnega štaba

Jeseni 1988 je bil v TV-15 objavljen članek Branka Šobe: XIV. zaščitna brigada NOV in POS. V članku je bila beseda o ustanovitvi skupnosti borcev te brigade in o pisanju njene monografije.

Avtor, sicer tajnik iniciativnega odbora, je borce zaprosil, naj napišejo spomine in mu jih pošljejo na naslov Branko Šoba, Zdole 30, pošta Zdole-Krško. Do zdaj so to storili dva borca in štirje poveljniki. Toda to je premalo. Ponovno prosimo, naj bi se oglašilo še več borcev in poveljnikov. Zlasti si želimo opisa bojev 1. in 2. bataljona in tankovskega odreda. Pomembni so priimki in imena borcev, ki so v bojih padli; kdaj in kako so padli; kateri in v kakšnih okoliščinah so bili ranjeni; zanimajo nas opisi delavnic in kaj vse se je v njih delalo; kje so bile; dobrodošli bodo tudi opisi političnega in kulturnega dela, zdravstvene službe itd.

Zvedeti želimo torej marsikaj. Čimveč borcev naj bi javilo Branku Šobi svoje naslove. Sporočijo naj, v kateri enoti, službi ali delavnici bataljona in brigade so bili ter od kdaj do kdaj, da se bomo vedeli obrniti na posameznike. Obiskali jih bomo ali zaprosili za ustne podatke. Če ima kdo kakšen originalen dokument, npr. povelje, seznam, dnevnik, fotografijo, prosimo, naj to pošlje Šobi. Vse bomo fotokopirali in seveda izvirnike takoj vrnili pošiljateljem. Gradiva lahko pošljejo tudi piscu tega članka in monografije.

Čimveč bo vaših spominov, bolj bogata bo knjiga. Fotokopije potrebujemo tudi za razstavo fotografij in dokumentov, ki jo bomo priredili ob zboru brigade. O tem se pravočasno sporočeno v TV-15 in drugih glasilih.

Nekaj podatkov za osvežitev spomina

Do zdaj je ugotovljeno, da je zaščitna četa glavnega štaba NOV in POS obstajala že pred 9. septembrom 1943. Imela je nalogo, kot pove že ime, zaščititi vojaško in politično vodstvo NOV Slovenije. Septembra 1943 je bil ustanovljen poseben štabni zaščitni bataljon GŠ. Temu je bilo poverjeno varovati posebej glavni štab, medtem ko je bil za varstvo političnega vodstva ustanovljen spet poseben bataljon. Ta se je pozneje imenoval zaščitni bataljon Baze 20.

Dne 16. 6. 1944 pa je bila ustanovljena XX. brigada NOV in POS, imenovana tudi štabna, oziroma zaščitna brigada glavnega štaba. Jedro te enote je bil prejšnji zaščitni (zdaj 1. bataljon), vanjo pa so prišli še 4. bataljon Gubčeve brigade (zdaj 2. bataljon) in razne delavnice, zlasti znana radiodelavnica 99/d (kot 3. bataljon). Ta brigada se je 15. oktobra 1944 preimenovala

v XIV. brigado NOV in POS. (Opozorjam, da to ni bila 14. železničarska brigada; ta je bila razformirana jeseni 1943).

Tu moram povedati, da bo naša nastajajoča monografija obsegla samo štabni zaščitni bataljon GŠ ter 20. oziroma pozneje 14. brigado NOV in POS. Opisovala bo torej dogajanja nekako od začetka septembra 1943 dalje. Zaščitno četo in zaščitni bataljon Baze 20 ter še nekaterih drugih baz političnega vodstva NOB pa bo obsegla druga knjiga: pripravlja jo skupnost borcev zaščitnih enot vojaško političnega vodstva NOV in POS. Če je za zaščitno četo GŠ težko določiti, kdaj ji je bilo zaupano varstvo zgolj GŠ in kdaj varstvo političnega vodstva NOB, saj sta obe vodstvi v glavnem imeli isti sedež, pa je to mogoče po ločitvi obeh sestavov, ko je vsak izmed njiju dobil posebno zaščitno enoto.

Štabni zaščitni bataljon je imel tri, morda tudi štiri čete. Po imenu so to bile: štabna, kurirska in zaščitna četa točke 21 (varstvo zavezniških misij). Pred poletjem 1944 so jim bile priključene tudi radiodelavnica 99/d in druge. Dne 16. junija 1944 je glavni štab ustanovil, kot že rečeno, XX. brigado NOV in POS, ki je imela nalogo zaščititi razširjeno poveljstvo GŠ, njegove oddelke, odseke in službe s stražo, patruljami ter spremstvom visokih vojaških in političnih funkcionarjev,

delegacij in skupin. V primeru sovražne nevarnosti je morala brigada iti v boj skupaj z drugimi brigadami: nastopala je bodisi samostojno, bodisi s tankovskim odredom; preprečevala je sovražne napade in vdore v Belo krajino iz Novega mesta, Žumberka, Kočevja in od Kolpe. Poleg političnega vodstva – KP, IOO OF in SNOS – je varovala tudi bolnice v Rogu ter druge zaledne enote in službe NOB pa seveda belokranjsko prebivalstvo.

Povedal sem že, da je brigada imela dva zaščitna bataljona in še tretjega, v katerega sestavi so bile predvsem delavnice. Proti koncu leta 1944 je ta tretji bataljon prišel v sestavo VII. korpusa. Dne 4. 11. 1944 sta bila ustanovljena še bataljon za zvezo (vanj je prerasla prejšnja četa za zvezo) in brigadni Radio center.

Poleg doslej omenjenih enot so bili pod neposrednim brigadnim poveljstvom še tankovski odred, avtokolona oz. avtokomanda in konjušnica (do 10. 12. 1944), godba in Invalidski pevski zbor (do 13. 8. 1944), Baza oz. točka 21, Baza 33, orožarna in gradbena ekipa Gozd, od decembra 1944 dalje pa še četrta četa in spremljevalna protiklepnica četa. Organiziran je bil tudi vod protiletalske zaštite. Brigada je imela seveda še lasten obveščevalni vod in O. C.

Katere delavnice je premoгла brigada? V Novi Gori, pozneje pa v Starih žagah in

Prizor s svetosavske proslave 27. 1. 1945 v Bojancih v Beli krajini. Dekleta so izdelala zastavo in jo izročila odposlanstvu 14. brigade GŠ Slovenije.

Prosimo naj se osebe, ki so na fotografiji, javijo piscu članka.

Črmošnjicah radijsko delavnico; čevljarski delavnici Žiga in Henigman; usnjarski delavnici Sovjet v Starih žagah in Metod v Jelševniku; prebrojevalnico in krojačnico Povh v Jelševniku; šivalnico v Črnomlju; kovače Brunsko-les ter kolarsko in ključavničarsko delavnico na Krupi; telefonsko delavnico Zaman v Rodinah; točko Joško, sodarje in tesarje v Občicah, mlinarje v Črmošnjicah; mehanika in puškarska delavnica Vršaj sta bili na Talčjem vrhu, še druga mehanična delavnica Gustelj pa v Metliki; mnogi borci se spominjajo sedlarske delavnice pa avtomehanične delavnice Murn in puškarne Topsis. Omeniti moram še skladišni vod, posebno transportno kolono ekonomskega oddelka GŠ in intendanturo.

V raznih arhivih smo našli veliko seznamov borcev brigade, malo pa je podatkov o borcih zaščitnega bataljona GŠ do 16. 6. 1944 in navede-

nih prištavnih enot, razen o pevcih in godbenikih. Dne 25. 5. 1944 je bilo v zaščitnem bataljonu 320 borcev, mesec kasneje, ko je bataljon že prerasel v brigado pa že 624. Takrat, ko je bila brigada najštevilnejša, je štela 1158 borcev. Ves čas, kar je brigada obstajala, pa je bilo v njenem sestavu več kot 2000 borcev. Zdaj jih imamo v evidenci še nekaj čez 500.

Še nekaj besed o komandnem kadru. Komandanti brigade so bili po vrsti Boris Čizmek-Bor, Alojz Kolman-Marok, Franc Kren, Vinko Mojškerc-Jesen in Franc Kačar-Boštjan. Komandant štabnega zaščitnega bataljona je bil Franc Klešnik-Gašper.

Politkomisarja brigade sta bila Roman Potočnik-Pezdir in Alojz Nuzdorfer, politkomisarja štabnega zaščitnega bataljona pa Janez (priimka ne vem) in Roman Potočnik-Pezdir.

Miro Klančar-Sandi Perčeva 7, Ljubljana

AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO

Še o 7. seji republiškega odbora

Zveza borcev in prenova SZDL

O tej temi je govoril Lado Pohar

Medtem ko smo v prejšnji številki TV-15 objavili poglavne razdelke iz referata Bojana Polaka-Stjenke – govoril je zlasti o aktualnih notranjepolitičnih dogodkih v Jugoslaviji s posebnim pogledom na kosovsko situacijo – pa objavljamo danes nekaj bistvenih misli iz uvodnega koreferata, ki ga je imel Lado Pohar, podpredsednik RO ZZB NOV Slovenije. Bil je to sintetičen prikaz, kakšne politično razvojne naloge vidi pred seboj borčevska organizacija v sedanjem trenutku znotraj slovenske in jugoslovanske družbe.

Po uvodni ugotovitvi, da organizacija sprejema politični pluralizem, kakor je ta odnos zasnovan v programih ZK in SZDL, vendar ob povsem sa-

mostojni razdelavi, je Pohar nanizal zlasti naslednje poudarke:

»Težišče dela ZB ni toliko na političnem pluralizmu kot na cilju za sebe, temveč na razmišljanju, kako preobraziti SZDL, da bo kos novim nalogam v nadaljnji demokratizaciji političnega in družbenega življenja.

Pluralizem temelji na kontinuiteti ter na prihodnji vsebini, obliki in metodah delovanja SZDL; upošteva pozitivne izkušnje, zlasti pa demokratično zasnovno Osvobodilne fronte.

Hkrati s prenojo ZK naj sodobna SZDL postane temelj reforme političnega sistema; omogoča naj, da se bodo različni družbeni interesi soočali in razreševali na demokratičen

način; zlasti v svobodnih in demokratičnih oblikah izražanja ljudske volje pri izbiranju, nadzoru in zamenjavi nosilcev oblasti.

Naš zgodovinski čas nas opozarja na nevarnosti in možnost zlorab političnega pluralizma. Zato želimo demokratično preobrazbo uresničevati ob strogem spoštovanju ustave in zakonov ter ob zavračanju vsega, kar vnaša med ljudi nasprotja, delitve in sovraštvo.

Kot sograditelji nove Jugoslavije, organizirani na vseh ravneh do zveze, borci močneje izpostavljamo našo odgovornost v jugoslovanskem prostoru. Želimo ostati združevalni in povezovalni dejavnik; hočemo uresničevati preobrazbo SZDL kot močan vzvod za krepitev naše avnojske skupnosti, za hitrejše preseganje krize ter za razvoj sodobne socialistične, samoupravne in odprte Jugoslavije.

V nadaljevanju referata je Pohar zelo pozorno razčlenil razlike v pogledih, ki se pojavljajo glede političnega pluraliz-

ma. Ti pogledi segajo od zahtev, da je SZDL treba kratkotalo ukiniti, pa do mnenj, naj bo »krovna« organizacija, servis, zveza med zvezami, parlamentarni prostor ali stranka. Borci se seveda zavzemajo, naj bo SZDL prostor in gibanje za neposredno interesno in frontno sporazumevanje, kajti to se jim vidi bolj demokratično in produktivnejše od parlamentarnega dogovarjanja elit, političnih vrhov, zvez in strank.

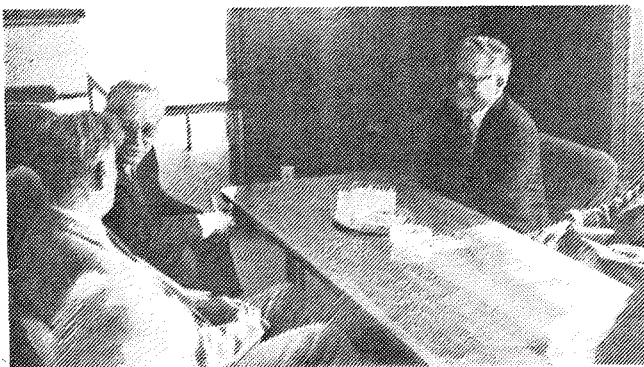
Zgodovinski spomin je borce vse predobro naučil, kolikšno slabitev sil sta pomenila za Slovence cepljenje v stranke in njihov medsebojni boj za oblast. Borci so odprti za vse nove, pluralistične pobude, ki jih terja moderni čas; tudi za dinamično nestrpnost mladih; najvišjo obliko demokracije pa jim pomeni socialistično samoupravljanje z delegatskim odločanjem. Središče vsega – in tudi zdajšnjega preseganja krize – naj postane človek, svoboden in ustvarjalen občan.

Z. K.

Predsednik mednarodnega komiteja Buchenwald-Dora v Jugoslaviji

Nacifašizem spet dviguje glavo

Enajstega aprila je minilo štirinštrideset let, odkar so se taboriščniki v zloglasnem nemškem koncentracijskem taborišču Buchenwald sami osvobodili. V spomin na ta dogodek se nekdanji taboriščniki iz Jugoslavije srečajo vsako leto in obudijo spomine na dneve trpljenja in žalosti za taboriščno ograjo.

Pierre Durand v pogovoru s predsednikom ZZB NOV Slovenije Bojanom Polakom-Stjenko

Letošnjega srečanja, ki je bilo v Stubiških toplicah v hrvaškem Zagorju, se je udeležilo 28 taboriščnikov iz Slovenije, Hrvaške in Srbije. Ob tej priložnosti je zbranim taboriščnikom in drugim spregovoril tudi predsednik mednarodnega komiteja Buchenwald-Dora Francoz Pierre Durand. Na dvodnevem srečanju so se nekdanji taboriščniki tudi dogovorili, da bodo prihodnje leto, ko bo petinštrideseta obletnica njihove osvoboditve, obiskali kraj njihovega trpljenja.

Med enotedenskim obiskom v Jugoslaviji je predsednik mednarodnega komiteja Buchenwald-Dora Pierre Durand, ki je bil sicer gost republiškega odbora ZZB NOV Hrvaške, obiskal tudi Slovenijo. Gostitelji so mu med drugim pokazali tudi Postonjsko jamo in druge zgodovinske in kulturne spomenike. V ponedeljek pa je Pierra Duranda sprejel predsednik republiškega odbora zveze združenj borcev Slovenije Bojan Polak-Stjenka. V daljšem in prijateljskem pogovoru sta ugotovila, da na žalost, fašizem in nacizem še nista poražena, ter da je treba biti še kako pozoren, da ne bi znova vzdignila glave in povzročila gorje, kot sta ga že.

B. K.

Dokument, ki bo temelj našega dela

Na seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije dne 31. 3. 1989 smo sprejeli dokončen tekst stališč naše organizacije o prenovi SZDL. S tem smo v borčevskih vrstah uveljavili in poenotili poglede na imenovani proces ter začrtali vsebino naše aktivnosti v pripravi na sejo SZDL Slovenije o političnem pluralizmu. Stališča so dobra osnova za aktivnost članov ZB v občinah in krajevnih skupnostih v procesih reforme političnega sistema, ustvarjanja nove

socialistične zveze demokratizacije naše družbe nasploh.

V časopisu TV-15 so bila ta stališča že objavljena pred mesecem dni (št. 10). Takratna njihova delovna verzija kljub poznejšim številnim razpravam v borčevskih sestavih (tako v krajevnih skupnostih in na letnih skupščinah občinskih organizacij kot v RO ter njegovem predsedstvu in sekretariatu) ni doživela bistvenih sprememb. Zato stališč v njihovi dokončni podobi v časopisu ne bomo po-

novno objavljali. Opozarjamo zgolj na razdelek, kjer je beseda o volitvah. V končni verziji stališč je zapisano, da se borci zavzemajo za »svobodno, tajno in neposredno izbiranje svojih predstavnikov izmed več kandidatov«. Tak izbor pa sloni na »neposredni nominaciji in kandidiranju«.

Stališča nazorno kažejo, da se borci zavedajo svojega mesta in vloge v političnem pluralizmu in še posebej v konstruk-

tivnem sodelovanju z novo ustanovljenimi zvezami in gibanji v okviru SZDL. Po mnenju članov Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije so ta stališča ustrezna podlaga za naše delo. Toda njihovo ustvarjalno udejanjanje bo zahtevalo veliko prizadevanj, znanja in tudi poguma. Pluralizma se lahko bojimo samo, če ne bomo sposobni nuditi konkurenčnih in naprednih rešitev. Biti moramo sposobni z argumenti priti do konsenza glede različnih interesov v SZDL.

Jože Božič

AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO

Koroška – Negotovost po volitvah

Čeprav rezultat volitev v avstrijski zvezni deželi Koroški niti niso bili kako veliko presenečenje, mesec po volitvah dokončen razplet še zmeraj ni znan. Kot je znano je na volitvah zopet blestel prvak nemškonacionalno naravnane liberalne svobodnjaške stranke Avstrije, Jörg Haider, katerega stranka je z osvojitvijo 11-ih mandator (100.000 glasov) postala naenkrat druga politična sila na Koroškem.

Volitve so s tem prinesle bistveno spremembo razmerja političnih sil v 36 članskem koroškem deželnem zboru. Socialistična stranka je prvič po drugi svetovni vojni na Koroškem izgubila primat na deželni ravni in kaj lahko se zgodi tudi deželnega glavarja. Z sedemnajstimi mandati ostaja sicer še vedno najmočnejša stranka v koroškem deželnem zboru. Še težji poraz pa je doživela Avstrijska ljudska stranka, ki je po 12. marcu najmanjša stranka v koroškem deželnem zboru.

Osnovno vprašanje, ki še danes ni rešeno, je kdo bo novi koroški deželni glavar. Haider ne skriva pretenzij na to mesto, prav tako pa zaenkrat pod nobenimi pogoji ne pristaja, da bi to bil še naprej socialist Ambrozy. Ljudska stranka pa še zmeraj ni odločena katero stran bo v pogajanjih podprla. Zaenkrat obstaja velika verjetnost, da dobi Koroška novega deželnega glavarja v osebi Jörga Haiderja, ki je resnici na ljubo na volitvah znal izkoristiti tradicionalno samozavest obeh velikih strank, ki sta premalo upoštevale spremembe

v volilni bazi kot posledice družbenoekonomskih sprememb v Avstriji in na Koroškem.

Na deželnih volitvah so se nekajkrat po II. svetovni vojni z samostojnimi nastopi poskušali tudi Slovenci. Na prejšnjih in na letošnjih je to bilo v koaliciji z novim političnim gibanjem zelenih. Tokratni skupni nastop na listi z imenom Drugačna Koroška, je bil formalno gledano deležen s strani Slovencev najširše podpore doslej, saj sta ga podprli obe osrednji organizaciji koroških Slovencev. Lista je osvojila nekaj manj kot 6000 glasov, kar ni zadostovalo za osvojitve mandata. Rezultat za katerega smo vsi upali, da bo vseeno nekoliko boljši je še vedno v mejah realno pričakovanega. Pokazal pa je predvsem dvoje: prvič, da večina Slovencev še vedno vlči tradicionalna politične stranke in drugič, da manjšinsko vprašanje pri avstrijskih zelenih v dejanskem političnem delovanju še ni doseglo deklarativne ravni.

Manjšinsko vprašanje na letošnjih volitvah tudi drugače ni bilo glavna tema predvolilnega boja, kot je to na Koroškem v preteklosti bilo v navadi, vendar moramo vedeti, da je predvolilni boj na manjšinskem področju bil dobljen že pred slabim letom, ko je Avstrija zopet enkrat popustila zahtevam nemških nacionalistov na Koroškem in sprejela diskriminacijski ločevalni šolski zakon z koroške Slovence.

Boris Jesih

Iz našega zamejstva

Za tesnejše sodelovanje borcev Reke in Gorice

V Kulturnem domu v Gorici bo 28. aprila tretji miting prijateljstva in sodelovanja, ki ga pripravljata združenje VZPI-ANPI in Slovenska kulturno-gospodarska zveza. Na prireditvah, ki bodo v popoldanskih in večernih urah, bo nastopil tudi Tržaški parti-zanski pevski zbor.

Na omenjeni prireditvi, kjer bodo množično sodelovali tudi bivši borci iz Nove Gorice in Reke, bodo predstavniki občinskega odbora VZPI-ANPI in občinskega odbora ZZB NOV in Reke podpisali listino o prijateljstvu in sodelovanju. Pobudo za to je dal mestni odbor VZPI-ANPI v Gorici, ki je osnutek besedila razposlal vsem sekcijam v pokrajini, ki so besedilo podprle.

Besedilo listine v italijanskem, slovenskem in hrvaškem jeziku temelji na dosedanjem sodelovanju med bivšimi protifašističnimi borci in potrjuje voljo po krepitvi nadaljnjega sodelovanja s ciljem utrjevanja miru in enakopravnega sporazumevanja med narodi.

Borci se v listini zavezujejo, da bodo delovali za širjenje in zmago kulture miru, za celovit razvoj manjšinske

skupnosti, ki živijo v okviru ene države, ob dosedanjem spoštovanju njihovih pravic. Priznavanje in spoštovanje teh pravic je temeljni izraz demokracije in obenem pogoj za nadaljnji razvoj dobrih odnosov med republiko Italijo in SFRJ.

Bivši borci se nadalje v listini obvezujejo za razširitev sodelovanja med organizacijami Gorice in Reke na področju kulture, športa, gospodarstva in tudi drugih dejavnosti.

SKGZ o dogajanjih v Jugoslaviji

Dogajanja na Kosovu in v vsej Jugoslaviji so bila osrednja tema seje izvršnega odbora Slovenske kulturno-gospodarske zveze, ki se je tokrat sestal v Čedadu.

V sporočilu s seje je rečeno, da je v razpravi, ki je sledila uvodnemu poročilu Bogumila Samse, prišla do izraza prepričanost ob dogodkih na Kosovu, ki so terjali veliko število človeških žrtev. Razmere v pokrajini so se na videz umirile, prihodnost pa zato ni nič manj zaskrbljujoča.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza z veliko pozornostjo spremlja vsa dogajanja v Jugoslaviji in zaskrbljeno pričakuje nadaljnji razvoj dogodkov. Po oceni zveze le nadaljnji proces demokratizacije lahko pomaga Jugoslaviji prebroditi hudo gospodarsko, politično in družbeno krizo in zato je na strani vseh tistih sil, ki se zavzemajo za demokratizacijo.

J. O.

Vandalizem nad spomenikom NOB

Prebivalce sinjske vasi Hrvace je v ponedeljek zgodaj zjutraj presenetila močna eksplozija, ki je poškodovala tamkajšnji spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja, postavljen 1926. leta. Zaradi eksplozije so popokale tudi šipe bližnjih hiš, spomenik sam pa je močneje poškodovan. Prebivalstvo vasi je skupaj s svojimi družbenopolitičnimi organizacijami ogorčeno obsodilo to vandalsko, barbarsko dejanje.

Pod kroglami do bazarja

Pred dnevi je ameriško zunanje ministrstvo sporočilo, da bo vlada imenovala svojega posebnega odposlanca pri afganistanskih gverilcih. Deloval bo v rangi veleposlanca. »To še ne pomeni,« je dejal predstavnik ministrstva, »da so ZDA že tudi formalno priznale začasno begunsko afganistansko vlado.

SZ je takoj komentirala to ameriško stališče in kot skoraj končno dejstvo pripomnila, da bo ameriška vlada prekinila odnose s Kabulom in priznala begunsko afganistansko vlado. Oglasil se je tudi uradni Kabul in pozval ZDA naj spremenijo svoje stališče do vlade dr. Nadžibulaha. Zunanji minister kabsulske vlade Wakil je v intervjuju za agencijo Reuter poudaril, da brez sodelovanja zahodnih držav, SZ in Kitajske ni mogoče zgraditi cvetočega Af-

ganistana. Obžaloval je, ker zahod ne razume sprememb v Afganistanu in zavrača vse predloge za dogovarjanje. »Namesto tega zahod podpira muslimanske upornike,« je dejal Wakil in pripomnil, da s tem znova potiska Afganistan v naročje SZ.

Minister je še dejal, da se agresija in pakistanska intervencija v Afganistanu krepi od dne do dne, nato pa orisal položaj pri Djalalabadu, kjer so se morali uporniki umakniti daleč od mesta, čeprav so napovedali, da ga bodo zavzeli v nekaj dneh. »Našo vojsko redno oskrbujemo in vsak dan povečujemo njeno udarno moč; nedvoumno postaja, da kabsulske vlade ni mogoče strmoglaviti z vojaškimi sredstvi,« je dejal minister.

Konvoji s pomočjo rednim afganistanskim enotam in afganistanski vladi prihajajo od Ha-

iratana na sovjetsko-afganistanski meji po cesti »Salang« preko zasneženega Hindokusa. Po cesti vozijo poleg tovornjakov tudi tanki, ki varujejo transport, nebo pa obvladujejo helikopterji in lovska letala sovjetske izdelave. Položaji mudžahidov so oddaljeni od ceste največ tri kilometre. Vse najpomembnejše strateške točke na tej poti stražijo »stražarji revolucije« in »vojaki revolucije«, ki pa drug drugemu ne zapujejo preveč.

Konvoji ne dovažajo v Kabul samo sovjetskega blaga, temveč tudi pošiljke zahodnega izvora. Župan v Heiratanu Mohib je dejal, da imajo pripravljenih za transport nekaj nad 140.000 ton blaga, vse od tehničnih sredstev do prehrabnih proizvodov. Uporniki ves čas napadajo konvoje, še posebno v južnem delu, daleč od sovjetsko-afganistanske meje.

V zadnjih treh mesecih so uporniki uničili 70 tovornjakov in pobili večino njihovih voznikov. Uporniki napadajo vse tja do zadnjega vojaškega obroča, ki je oddaljen 30 km od središča Kabula. Pravijo, da na terenu že vzpostavljajo nov družbeni red, čeprav na ustanovitev svoje države še ne mislijo preveč intenzivno. Uporniki, zbrani okoli Ahmed-šaha Masuda, imenovanega »lev iz Pančirja« imajo položaje vzdolž južnega dela ceste. Svoje položaje imajo tam tudi pripadniki stranke Hekmatyar in Harakar-e-Islami. Maoisti v uporniških vrstah sodelujejo z vsemi, razen z radikalci.

Vsakega, ki potuje po tej strateški cesti kontrolirajo. Če se nekdo izmakne redni vojski, ga primejo uporniki. Mudžahidini iščejo predvsem denar, prehrabne proizvode in vse drugo, kar je kaj vredno. Najdene stvari zaplenijo in za plembo potrdijo z dokumen-

tom, na katerem so sila lepi žigi ene ali druge uporniške skupine. Večji del zaseženega gre v Masudove žepe.

V bližini reke Amu-darje, nekdanj deset kilometrov znotraj afganistanskega ozemlja leži sveto mesto afganistanskih muslimanov Masar-e-Šarif. 23. marca so tam slavili islamsko novo leto 1368. Razpoloženje je bilo povsem mirnodobno: o pomanjkanju so govorili kot o značilnosti neke druge države, ne pa Afganistana. En dan je bil premalo za pregled vsega, kar so ponujali na trgu. Stojnice in vozovi so bili preobremenjeni. Cene so sicer visoke, vendar nizke v primerjavi s Kabulom in drugimi večjimi mesti. Ponujali so ribe iz Amu-darje, mandelje iz Masarja, kot papir fine porcelanaste skodelice, elektronske aparate, gospodinske aparate in vse drugo, kar pomeni moderno, meščansko življenje. Glasba iz zvočnikov je bila tako hrupna, da je

preglasila muzejinov glas, ki je pozival k molitvi.

Vsi, ki so se udeležili proslavljanja novega leta so ponavljali, da je mogoče afganistansko vprašanje rešiti samo v miru. Krajevni politiki Maulawie Čurakol je opozoril, da je v Koranu beseda mir zapisana na 160 mestih. To je po televiziji sporočil dr. Nadžibulah, ko je ob novem letu zaželel rojakom mir in vsestranski razvoj.

Napredek afganistanskega gospodarstva je v rokah ljudi, kot je na primer Rasul Barat, podjetnik, ki se ne navdušuje nad predlogi, da bi Afganistanu znova zavladal kralj. Zanj je pomembno, da je dobil kredite za zgraditev desetih tovarn v severnem Afganistanu. Štiri tovarne je že postavil, s tem pa tudi temelje za večje gospodarsko sodelovanje s sovjetskimi muslimanskimi republikami, kar je ena od neizogibnosti sodobnega Afganistana. ■

Zadrege Jugoslavije do problematike človekovih pravic

V Ženevi so sklenili 45 zasedanje komisije Združenih narodov za človekove pravice, v New Yorku pa se je pričelo zasedanje Odbora za človekove pravice. Obe ustanovi sta organizma Združenih narodov s to razliko, da je prva izvršno, druga pa posvetovalno telo. V komisiji so politični, v odboru pa pravni predstavniki raznih držav.

Komisija v Ženevi je letos sprejela niz pomembnih resolucij, pri katerih izstopajo tri: o pravicah otroka, o pravicah do zdravstva in o priporočilih za odpravo smrtnih kazni. Pri vseh treh je igral vidno vlogo jugoslovanski predstavnik (v bodoče naj bi bil podpredsednik komisije) ne glede na to, da se je pri predlogu za sprejem zadnje resolucije vzdržal glasovanja. Nekateri trdijo, da ni prvič, da jugoslovanski delegati ravnaajo tako: v času priprave so izjemno pridni, pa tudi pobudniki določenih rešitev, ko pa gre za sprejem se pogosto umaknejo.

Prva resolucija (tista o otrokovih pravicah), ima sicer hibe, vendar je prva listina ki se v Združenih narodih zavzema za otrokov »status«. Seveda ni primerjave med njo in določili UNICEF, ki pa je izrazito humanitarna organizacija. Zdajšnji dokument določa pravice, ki jih mora biti deležen otrok in ki izhajajo iz družine, širše skupnosti, mednarodne skupnosti in seveda državnih struktur.

Druge resolucija opozarja na vrsto diskriminacij na področju zdravstva. Motiv črpa zlasti iz dejstva, da v nekaterih sredinah ravnajo dobesedno nečloveško z bolniki z AIDS, pa čeprav je treba to bolezen sprejemati kot naravno dejstvo, kot je bila tuberkuloza v prejšnjem stoletju. Dokument ugotavlja, da se diskriminacije dogajajo ne samo v zaostalih predelih sveta, marveč tudi v njegovem razvitem delu.

Dokument, ki zadeva smrtno kazen, razkriva, da so marsikje na svetu še zmeraj »srednjeveški« primeri in da se včasih zatekajo

k smrtni kazni celo brez sojenja. V vsakem primeru, odnosi do smrtnih kazni so sila različni. Tudi v državah, ki so na visoki družbeni stopnji, še ni iskrene težnje za odpravo te kazni. Resolucija se kajpak zavzema za njeno ukinitvev. Jugoslovanski predstavnik se je vzdržal češ, da v Jugoslaviji še niso sprejeli ustreznih ustavnih amandmajev.

K tem pomembnim dokumentom gre šteti še enega in sicer Priporočilo o tem, da bi bilo treba v prihodnje vključevati tudi »družbena in gospodarska stanja« v elemente, ki tvorijo človekove pravice. V listini je izrecno govor na primer o svetovnih dolgovih, ki tarejo nerazvite dežele. Priporočilo so podprli domala vsi delegati (tudi Američani) in bodo skušali doseči, da bi o njem razpravljali neposredno tudi na generalni skupščini Združenih narodov.

Ocenjujejo, da so listine, ki so jih sprejeli tokrat v Ženevi »preobrat« v delu te komisije in sicer v smislu, da se je končno lotila stvarnih, pa čeprav občutljivih vprašanj. Konec njenega dela pa je skorajda sovpadel s pričetkom zasedanja Odbora za človekove pravice v New Yorku. Ta odbor je bil ustanovljen pred 12 leti in sicer z mednarodnim »Paktom o človekovih pravicah«, ki ga je podpisala tudi Jugoslavija.

Tokrat imajo na programu razpravo o stanju (v zvezi s človekovimi pravicami) v nekaterih deželah, med njimi, na primer v Togu, na afriški celine, in v Novi Zelandiji. V Togu gre za razprtje med plemeni, v Novi Zelandiji pa za pravice, ki jih nočejo priznati nekaterim domorodnim skupnostim na otokih, ki obdajajo to celino.

Posebno pozornost pa posvečajo splošnemu stanju na afriški celine, katere ustavni razvoj gre svojo pot. Znano je, da so večstrankarski sistemi na tej celine večinoma propadli (zaradi njene zaostalosti), da so druge oblike prav tako sodobne države tudi propadle in da se uveljavlja skoraj povsod stanje, da vodijo posamezne dežele dejansko

stranke ali pa gibanja. Ta specifičen afriški pojav ima menda svoje pozitivne plati, izostajajo pa temelne človekove pravice, kot so na primer politične svoboščine.

Ta in taka stanja odbor preučuje (ustrezno svetuje) na temelju poročil, ki jih pošiljajo zaprosene države. Pošiljajo jih v duhu Protokola o odnosih v varovanju človekovih pravic, ki so ga pred leti podpisale mnoge dežele (87), med katerimi pa ni Jugoslavije. Po tem protokolu namreč imajo državljani pravico, da se v primeru kršitev človekovih pravic lahko »meritorno« obračajo neposredno na to institucijo Združenih narodov. Jugoslovanski delegat je spet pojasnil, zakaj odsotnost Jugoslavije: za-to, ker domnevno še nimajo urejene ustrezne zvezne zakonodaje!

Protokol pa bodo kmalu podpisale, kot poročajo, tudi Sovjetska zveza in nekatere vzhodne dežele, med njimi tudi Bolgarija. Pahljača držav, ki se ponaa za zaščito človekovih pravic se, kot vidimo, vztrajno širi, čeprav je res, kakor pravi na primer dr. Vojin Dimitrijevič, ki je predstavnik Jugoslavije v tem odboru (spet njegov podpredsednik), »da na svetu ni države, ki ne bi imela težav na področju človekovih pravic«.

Položaj Jugoslavije v teh institucijah Združenih narodov pa začinja biti svojevrsten. Zelo aktivna je v njih in je nosilka mnogih novih pobud, opazno pa je, da se skuša mestoma izogibati podpisa takojmenovanih izvedbenih dokumentov. V tem sestavku navedena primera potrjujejo to protislovnost. Že v Ženevi so brččas nekateri delegati spraševali za razmere na Kosovu in za ravnanje Jugoslavije kot navsezadnje ene najstarejših in najbolj zaslužnih članic svetovne organizacije.

Kosovski stanje začinja v vsakem primeru biti »moteč« element tudi v Združenih narodih. Jugoslovanski delegati pa ne glede na to vztrajno branijo »človekove pravice« drugod po svetu. Predsednik Dizdarevič je te dni poslal Združenim narodom novo svarilo v zvezi z »apartheidom« v Južni Afriki.

Miro Kocjan

Kolikšna je moč pisane besede?

Spor med barbarstvom in civilizacijo

S. Rushdie: Satanski stih
(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Ko so napovedali ameriško izdajo knjige, je prvič tekla kri. Drugi konec tedna v februarju je pakistanska policija v Islamabadu streljala na množico demonstrantov. Pet ljudi je umrlo, veliko pa je bilo ranjenih. Nekaj dni pozneje so izbruhnili nemiri v severnoindijskem Kašmirju in terjali novo smrtno žrtev. Pakistanska fundamentalistična stranka, ki je na volitvah izgubila tekmo z Benazir Bhuto, je organizirala nove proteste in nemire. V Srinagarju so bili trije mladi ljudje hudo ranjeni. V Karačiju so na ulicah zažigali lutke z Rushdiejevim likom, v Teheranu pa so nosili po ulicah velike, s črnim križem premazane Rushdiejeve portrete.

Zadeva Rushdie je odprla neko strašljivo perspektivo: mirna integracija kultur, ki se neizogibno vsiljuje svetu, v katerem se prebivalstvo tako intenzivno meša, utegne propasti zaradi povsem načelnih vzrokov, brez možnosti, da bi se

postavila po robu mračnemu divjaštvu neke srednjeveške miselnosti.

S tem je nakazana frontna črta tega spora. Ne poteka, kakor je bilo večkrat rečeno, med nesmislom in pametjo, temveč med barbarstvom in civilizacijo. Nikakor ne med Jutrovim in Zahodom, temveč med dvema vekoma, ki ju ločuje sedem stoletij. Sporazumevanje med vekoma po racionalni poti ni mogoče. Smrtna grožnja pisatelju Rushdieju povsem ustreza kategoričnemu imperativu nekega verskega svetovnega nazora s konca 13. stoletja!

Tega verskega svetovnega nazora ni mogoče enačiti z islamom. Za relativno majhno skupino fundamentalistov znotraj islamskega morja je Rushdiejeva smrt neizogibnost, ki jo zahtevajo božji zakoni. Druge skupine, ki jih glede na njihovo stališče do zahodne kulture delimo na sekulariste, moderniste in tradicionaliste, so si tudi enotne glede bogoskrunske vsebine sporne knjige, nikakor pa se ne strinjajo s smrtno obsodbo zaradi tega. »Smrtna kazen«, je dejal direktor zahod-

nonemškega orientalskega inštituta v Hamburgu doktor Udo Steinbach, »je predvsem specifična Homeinijeva različica sankcije. Večina fundamentalistov, pa naj bodo šiiti ali suniti kateregakoli državljanstva, se globoko v sebi strinja z njo.«

Fundamentalizem ustreza tisti obliki islama, ki jo Max Weber v svoji knjigi »Gospodarstvo in družba« opisuje kot »skupek svetih tradicij« po koncu prerokovega ali karizmatičnega obdobja, kot togo, stereotipno-pravo, ki se z vsemi sredstvi bojuje proti slehernemu sekulariziranju. »Ni islam kot vera posameznikov tisto,« je rečeno v Webrovi knjigi, »kar je onemogočilo modernizacijo, temveč versko določena struktura islamske države, njena birokracija in razlaganje islamskega prava.« Nekaj mora biti jasno: Homeinijeva odločitev ni produkt bolnih ali zločinskih, temveč po srednjeveško razmišljajočih možganov. Je logična, z ničemer razločljiva in nikakršnemu dvomu dostopna posledica nekega verskega razmišljanja, ki odloča o vsem

družbenem življenju. Zgodovinsko enkratno to Homeinijevo razmišljanje nikakor ni. V tistem časovnem obdobju, ki mu ustreza sedanji Homeinijev svetovni nazor, je krščanska inkvizicija divjala s križarskimi vojnami, ognjem in mečem nad neverniki, odpadniki in omahljivci.

Ironija kulturne zgodovine je, da je v časih krščanskega razkolništva prinašal žarek svetlobe v splošno temo nauk oziroma vpliv muslimanskih filozofov iz 13. stoletja. To sta bila predvsem mavrska misleca Avérroes in Avicena, na katere današnji fundamentalistični islam zanesljivo ni preveč ponosen. V muslimanski kulturni zgodovini o njunem delu molčijo.

Rushdiejev primer utegne pripeljati do še večjega zaostrovanja kulturnih nasprotij v vse bolj multikulturnih evropskih državah. Prav v Veliki Britaniji se je v katastroflani obliki pokazala razmejitev v krščansko-muslimanski kulturni integraciji. Velika Britanija je bila glede muslimanov bolj liberalna kot druge zahodne industrijske države in je v minulih dveh desetletjih poskušala izpeljati vključitev okoli poldruga milijona muslimanov v britansko družbo.

Iz Velike Britanije je v minulih letih na romanje v Meko potovalo več muslimanov kot iz vseh drugih zahodnoevrop-

skih držav skupaj. »Da je Rushdiejeva knjiga izšla prav v Angliji,« pravijo v londonskih krogih, »je zelo slabo znamenje.« Prepričani so, da je to konec mirnega kulturnega sožitja. Veliko več muslimanov, kakor ima Homeini v resnici privrženec v Beliki Britaniji, se strinja s smrtno obsodbo Salmana Rushdieja. V azijskem občestvu na obeh straneh poslovnega Old Brompton Street v londonski četrti Kensington so si vsi enotni, pa naj bodo muslimani ali hindujci, indijski kmetovalci ali pakistanski trgovci, da bo Rushdie tako ali drugače umrl od roke kakšnega islamskega gorečnega. Glede pisateljevega opravičila tudi ni dileme. Skomignite z rameni in pravijo: »To ga že ne bo rešilo.«

Ali še lahko kdo pomiri to histerijo? V Iranu, svetovnem središču fundamentalističnega islama, je bilo pred nedavnim še slišati tone, ki so napovedovali liberalizacijo. Ko se je Homeinijev naslednik ajatolah Husein Ali Montazeri pogovarjal s tujimi gosti od deseti obletnici iranske revolucije, je še govoril o samokritiki in premišljevanju. »Strah pred grozečimi gesli je treba pregnati«, je govoril. Priznal je, da je neusmerjena in neobrzdana gorečnost pripeljala do mednarodne osamitve Irana.

Tri dni pozneje je Homeini z Rushdiejevo smrtno obsodbo

jasno povedal, kaj si misli o liberalnemu razmišljanju svoje- ga naslednika. Ogorčenje v Pakistanu in Indiji zaradi Satanskih verzov je spretno izkoristil v svoje namene. Odločilnega pomena za obsodbo pa je bilo po mnenju mnogih spoznanje, da so radikalni Homeinijevi privrženici po koncu zalivske vojne začeli izgubljati orientacijo. Homeini je dejal, da je bila odločitev za premirje hujša, kakor pa če bi bil popil kozarec strupa. Posamezni Homeinijevi privrženici so reagirali na premirje tako, da so se odločili za v islamu prepovedani samomor. Z obsodbo pisatelja Rushdieja je Homeini odzvel svojim kritikom veter iz jader.

Na podlagi same vsebine knjige Satanski verzi bi težko razložili Homeinijevo jezo in odločitev, da bo pisatelja obsodil na smrt. V minulih letih so objavili precej omalovažujočih knjig o islamu, vendar pa ajatolah ni reagiral. Svoje nagnjenje h kaznovanju neposlušnih kaže Homeini že 50 let. Kot profesor na teološki fakulteti v Khomeinu je v svojem delu »Razkrivanje skrivnosti« dal navodila za to, kako ravnati z ljudmi, ki nasprotujejo praksi po kateri lahko samo duhovniki razlagajo koran, vmes pa poskušajo vsiljevati svoje nazore. »Dolžnost vsakega muslimana je«, je pisal Homeini, »da spravi z zemeljske površine vse nečiste elemente.« ■

Politkomisar Sime zbira in komentira

Odlikovati tudi Šolevića!

Na številnih sestankih in sejah po Srbiji, ki je s sprejetjem nove ustave postala najbolj enakopravna med republikami v Jugoslaviji, predlagajo, da Slobodanu Miloševiću podelijo red junaka socialističnega dela, za visoka odlikovanja pa so še predlagali Petra Gračanina, Borisa Jovića in Bogdana Trifunovića.

Močno pa me je iznenadilo, da med predlaganimi ni Miroslava Šolevića iz znamenite 16. krajevné skupnosti s Kosovega Polja, ki velja za Miloša Obilića današnjih dni!

To presenečenje je tolikanj večje, ker je danes po vsej Jugoslaviji kristalno jasno, kako nadvse pomembno vlogo je imel Šolević pri »dogajanju naroda« ne samo v ožji Srbiji, temveč še zlasti v Vojvodini in Črni gori. Razen tega Šolević, kot dosleden možak, še naprej poskuša izvažati mitinge kot sredstvo za »dogajanje naroda« v Bosno in Hercegovino, na Hrvaško in celo v precej oddaljeno Slovenijo.

Pri tem upoštevam njegovo samokritiko, da je v Sloveniji zamudil in da ga je prehitela 17. seja jugoslovanskega cekaja. Pa drugič več sreče...

Da bi vsaj delno popravil zgodovinsko napako, ki so mu jo v Srbiji (hote ali neho-te) povsem neupravičeno prizadejali, predlagam, da Miro-

slava Šolevića odlikujejo vsaj z redom za narodne zasluge, če že ne more dobiti reda bratstva in enotnosti z zlatim vencem!

Ob tem samo iskreno želim, da moj javni in dobronamerni predlog v Srbiji ne bi štel za neupravičeno vmešavanje v njihovo notranje zadeve...

Saj vendar nisem Tanja Torbarina, ki je v zagrebškem tedniku DANAS 14. marca zapisala: »Nijemci su uveli vize za Jugoslovane, jer se boje da im Šolević ne sruši vladu.«

Zakaj je Tempo tako dolgo molčal?

Ugledni revolucionar, član sveta federacije in narodni heroj Svetozar Vukmanović – Tempo se zadnje čase vse pogostje pojavlja na straneh beogradskega tiska, zlasti še, ko je javno podprl Slobodana Miloševića.

26. marca je bil Tempo gost beogradskega tednika NIN (izdaja ga Politika). Novinar Božidar Milošević takole začel pogovor s Tempom: »Reževići so vas med Budvo in Petrovcem, znani po starem manastiru (samostanu) in – Tempu! Kakorkoli že izgleda čudno, čimbolj se čas odmika, tem bolj postajata popularna manastir in Tempo.«

Tempo je že po vsej Jugoslaviji znan zaradi svojih izjav, ki so izzvale veliko, celo burnih polemik. Tudi tokrat je ostal zvest sebi. Pri tem pa prav nič ne skriva, da ima Kardelja – po domače rečeno – v želodcu in ga proglašja kar za glavnega protagonista nacionalizma in tvorca nacionalnih ekonomij...

Tempo je izjavil: »Z ustanovitvijo malih držav na področju Jugoslavije je bilo nemogoče rešiti nacionalno vprašanje. Ta razdelitev je umetna. V resnici avnojsko Jugoslavijo sestavljajo republike (pokrajini nista imenovani), toda ogromna je razlika med avnojskimi republikami in državami, ki so nastale po ustavi leta 1974. Na čelu vsake od njih je bil lider. Na Kosovu je to Fadil Hoxha, v Bosni in Hercegovini Rato Dugonjić in Branko Mikulić, v Srbiji Draža Marković, v Hrvatski Savka Dabčević, v Črni gori Veselin Djuranović, v Vojvodini Stevan Doronjski, v Sloveniji pa Stane Kavčič, ki ga je po sporu s Kardeljem zamenjal Stane Dolanc.

Nekateri od teh so gradili svojo moč z razvojem nacionalizma, drugi z razvojem birokracije – oboji pa na škodo Jugoslavije. V formiranju nacionalnih odnosov biro-

kratskih držav, je imel posebno vlogo Vladimir Bakarić.«

V slabem pomenu Tempo se omenja Veljka Vlahovića, Mijalka Todorovića in Milentija Popovića.

Tempo se je po letu 1976 srečal s Titom v Miločeru. Dejal mu je: »Stari, vidiš, ni več Jugoslavije, ni partije. Kaj delaš?«

»Kaj pa vi, moji soborci, delate? Osnovali so osem držav in osem partij, zakaj se temu ne zoperstavite?«

Ob zameri, da stalno ponavlja, kako se posvetuje s Kardeljem in Bakarićem, je Tempo vprašal Tita: »Pa zares ni nikogar preko Drine s katerim bi se posvetoval?«

Tito je ostro odgovoril, da ga ni, nakar je Tempo pripomnil,

da nekoga le mora najti.

Medtem (tako je dobesedno napisal novinar Božidar Milošević), ko se je Tito prijemal za glavo, Tempo pa zaradi tega obupaval, so novi šefi jugoslovanskih držav prek nacionalnih birokracij, ali enostavno prek ubogljivcev, utjevali oblast in republiške meje povzdignili do absurda: tam se ustavljajo vlaki in zamenjujejo lokomotive.

Nashte Tempove ugotovitve so tako nove in zaradi tega pomembne za našo najnovejšo zgodovino, da se mi samo po sebi vsiljuje javno vprašanje Tempu: zakaj je to izjavil šele letos in zakaj tega ni storil še za življenje Tita, Kardelja in Bakarića?

Menim, da je Tempo to dolžan pojasniti javnosti in se-

veda navesti tudi dokaze za svoje trditve!

Za konec še tole: v začetku leta 1973 se je Tempo polnih šest ur pogovarjal s Titom o nacionalizmi v jugoslovanskem prostoru. Tito je ves čas molčal. Ob koncu mu je dejal: »Nikar ne misli, da se strinjam s teboj zaradi tega ker molčim.«

Menim, da Tita po številnih domačih in tujih opisih ter pripovedovanjih že toliko poznam, da preprosto ne morem verjeti, da bi on – Tito kar šest ur nepretrgoma poslušal Tempo, ne da bi mu segel v besedo!

Tempo naj to pravljico raje pripoveduje svojim vnučkom za lahko noč, ne pa da jo posreduje kot čisto resnico resnim bralcem! Zato Tempa lepo prosim, da mi v prihodnje prizanaša s takimi in podobnimi »odkritji« ...

Sicer pa mi je popolnoma jasno, zakaj Tempo na vso moč podpira Miloševića...

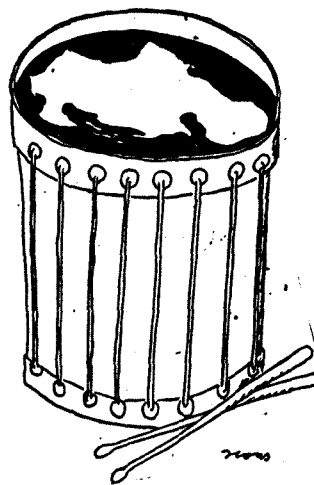
Neprimerna izjava

Dragan Košan, sekretar občinskega komiteja ZK v Glogovcu (Kosovo), je najbolj popularen in spoštovan človek te občine med Albanci:

»Mislim, da so Srbi v Glogovcu privilegirani. Najprej jaz, nato še ostali!«

Ekipa TV Beograd je pred dobrim mesecem posnela v Glogovcu oddajo, ki pa iz »tehničnih razlogov« se ni bila na sporedu...

Vaš Sime

Ekološki posvet v Zasavju

Slovenija mora biti spet čista!

V ekološko najbolj ogroženem kraju v Sloveniji – Trbovljah, so se 24. marca letos zbrali na skupni seji predstavniki sveta za varstvo okolja pri Republiški konferenci SZDL Slovenije in sveta za varstvo okolja pri predsedstvu Občinske konference SZDL Trbovlje ter številni gostje.

Po skupnem ogledu površinskega kopa Bukova gora, kjer so dobro vidne posledice rudarjenja, in je bilo slišati pripombe o »Sahari«, se je pričel »sedeti« del v Skupščini občine Trbovlje. Ta je trajal okoli štiri ure, saj je ekološka problematika zelo huda, za sanacijo slovenskega prostora pa bi bilo potrebno ogromno denarja, ki ga pa ni dovolj na razpolago.

Potrebno je torej točno opredeliti kje, kdaj, kako in iz katerih sredstev sanirati predvsem industrijske kraje. Seveda pa v prvi vrsti preprečiti, da bi do škodljivih posegov ne prihajalo tudi v bodoče. Vse to pa naj

bi bilo čimbolj opredeljeno v novi ustavi. K njenemu oblikovanju pripomoremo lahko vsi s svojimi pripombami na prvi osnutek sprememb ustave SRS, ki je dan v javno razpravo. Zbirajo jih in jih bodo zbirali še okoli tri teden na Sekretariatu sveta za varstvo okolja pri Republiškem komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora za dopolnitev ustavnih amandmajev.

Kakšne so torej nove usmeritve? Povzemam nekaj lepih uvodnih misli dr. Petra Novaka – predsednika republiškega sveta za varstvo okolja.

– Čudovito Slovenijo moramo ohraniti še naprej lepo. Materialno bogastvo naj bo podlaga za večje delovno bogastvo. Ne bomo dovolili, da bi se osiromašilo naše zemljišče. Nihče nima pravice siliti dvomilijonski narod, da se izčrpa, pač pa moramo proiz-

vajati toliko, da se slovenski narod lahko preživi. Koliko bomo pomagali drugim, so naše lastne odločitve. Če tega z ustavo ne bomo zagotovili, se lahko zgodi, da naša prihodnost ne bo boljša, ampak nasprotno...

Z novo ustavo naj bi torej preprečili nesmotno izkoriščanje narave. Nihče ne bo plačeval računov za nami, tržni odnosi bodo morali veljati tudi v odnosu z naravo. Zato mora biti z zakonskim predpisom opredeljeno, da je varstvo okolja del stroškov proizvodnje.

Od amandmajev sta najpomembnejša 23. in 24., ki naj bi zagotavljala prenehanje degradacije narave. Seveda pa bo pri tem potrebno točneje opredeliti, kaj spada v pristojnost republike in kaj v pristojnost občin.

Hitrih in obenem zelo učinkovitih rešitev ni, ker smo preveč zamujali. V Trbovljah štirideset let ni bilo ničesar storjenega za izboljšanje ekologije. Ni čudno, da so najbolj invalidni kraji v Sloveniji, saj nosijo posledice dvestoletnega rudarjenja, stolet-

nega obratovanja cementarne in štiridesetletnega proizvodnje električne energije. Na tako majhnem prostoru ni nikjer v Sloveniji strnjena takšne vrste industrija. Čeprav so porabniki električne energije in premoga v celi Sloveniji, ni trenutno nikogar, ki bi pomagal kraju izboljšati ekologijo.

Ob tem naj še pripomnim, da porabniki plačajo za premog in električno energijo enkrat manj, kot jo zaračunajo v finalnih proizvodih.

V Zasavju pa ljudje prezgodaj umirajo, drevesa trikrat hitreje propadajo, vode pa so podobne kanalom. Vzpodbudno je, da so ob zaključku na posvetu prejeli sklepe za konkretno zmanjševanje onesnaževanja Trbovelj. Nekatere bodo začeli uresničevati že letos, kljub temu pa ne bodo vidne bistvene spremembe prej kot v petih letih.

Za uresničevanje slovenske ekološke problematike pa sta predvidena dva pristopa integralnih in postopnih korakov.

Upajmo, da bomo kmalu prešli od besed k dejanjem...

Dragica Bregant

Odmevi

»Dogodki so potekali bistveno drugače«

Pod tem naslovom je TV-15 6. aprila 1989. leta objavil pripombe Mirka Košnika na moj članek o ponesrečeni akciji prešernovcev v Hotavljah. Telefonsko pa sem še od nekaterih drugih prizadetih dobil nekaj kritik. Kljub temu sem vesel, da se je s tem ta akcija bolj natanko pojasnila. In zadovoljen sem, da je tako.

Oglašam se le iz dveh razlogov:

Prvič, zakaj Mirko Košnik v objavljenem pismu vztrajno navaja le moje ime, pri tem pa zavestno noče ločiti, kaj je bilo v članku »mojega« in kaj sem bodisi citiral ali povzel po podatkih iz knjige Stanka Petelina-Vojka Prešernova brigada. On je uporabil tako partizanske kot nemške vire. Če Vojko to ni opisal točno, zakaj se prizadeva niste javno oglasili, ko je bil pisec še živ? Knjiga je izšla že leta 1967, torej ste o tem molčali vsi, ki ste sodelovali v akciji, polnih 22 let. Mirko, prijatelja sva, pa mi nekega dne povej, zakaj?

Drugič (dragi Mirko), v življenju na magnetofonski trak se nisem posnel nikogar. Nima magnetofona, niti ne znam z njim ravnati. Verjetno so te posneli novinarji Radia Jesenice za oddajo Mi pa nismo se uklonili, ali pa tovariši iz Gorenjskega muzeja. Midva pa sva o tem govorila na vlaku, ko sem se jaz peljal iz Ljubljane na Primorsko, ti pa si vstopil v Radovljico, kjer si bil na nekam borčevskem sestanku.

Bralcem moram reči še to, da je bil ranjeni Ivan Vidic moj bratranec, da je do smrti živel v svoji rojstni hiši in skupni rojstni vasi na Selu pri Žirovnici in da mi je o tem, kako je bil ranjen, pripovedoval že v Novakih med vojno in večkrat po njej.

Jože Vidic

Žrtvam mir, ne pa prezir in spravo z rablji

Valentin Tratnik je svoj odmev pravzaprav namenil različnemu pisanju o revialnem tisku, ne v TV-15, pač pa drugod. Uvodoma sicer meni, da človeštvo potrebuje popolne in resnične informacije, vendar hkrati dodaja, da zgodovinarji vse do danes niso dejansko sešteli vseh mrtvih v Sloveniji v času 2. svetovne vojne, pa naj so ti padli v vrstah borcev

za osvoboditev domovine, ali med žrtvami vojne, taboriščniki, zaporniki in aktivisti – ali pa v vrstah izdajalcev, v okupatorski vojski, na različnih evropskih frontah. Tratnik meni, da je še čas, da vse naše mrtve seštejemo, hkrati pa poudarja da o spravi ni mogoče govoriti. Zakaj?

»Na smrt smo bili obsojeni prvič kot pripadniki skupne slovanske rase, drugič kot slovenski narod, ljudstvo, tretjič kot posamezniki z izgovori vseh vrst – tudi z izgovorom o boju proti komunizmu ter boljše vizmu. Nemški, italijanski, madžarski okupatorji in njihovi pomočniki iz vrst številnih drugih narodov so bili neposredni rablji na Slovenskem. Med te rablje se je vključila tudi uradna rimokatoliška cerkev z domobranci, njihovimi aktivisti in simpatizerji. Tuji okupatorji – rablji, so nas obsodili na smrt, neposredno so izvrševali to obsodbo z genocidom. Domobranci so računali, da bodo, če bodo pokončevali lastne brate, dosegli odkupnino pri SS, ter dobili tudi kakšno drobtinico z okupatorjeve mize, če bi zmagal. Opredelili so se tako in tudi sami postali rablji. Sprava z zločinskimi organizacijami, njihovimi takratnimi ideologijami, predvsem pa z klerofašističnimi rablji, bi pomenila priznanje, da smo vsi enaki krivci, to pa bi opogumljalo k novim obračunom, predvsem pa bi utegnilo napeljevati koga k misli, da so celo največji le pokončne žrtve.

Vsak poskus v še tako ovčji kožuh preoblečene sprave med žrtvami in rablji, češ, saj je bil OF in ves NOB le komunistični upor in zgrešena socialno-razredna politična ideologija, je ničev, ničev pred dejstvom, da je bila že zdavnaj pred vojno pripravljena in napovedana večkratna obsodba slovenskega naroda na smrt na iztrebljenje. Temu so se v vojni uprli celo goloroki otroci, ženske starčki in mladina. Zgodovinska je bila njihova pripravljenost na vsa samoodrekanja, na junaško prenašanje vseh vrst mučenja, predvsem pa na upor, ki šele v celovitem pregledu pokaže vso etično in moralno – šele za tem pa politično in ideološko moč. Takšne odločitve ne potrebujejo filozofskih razprav in taktiziranja.

Tuji okupatorji in z njimi domači izdajalci ne glede na to, da pod težo svetovnega antifašističnega zavezništva niso mogli uresničiti uničenja naroda, ostajajo odgovorni in krivi za žrtve vojne ter za številne meritve in gorje, ki se je dogajalo v času vojne.«

Valentin Tratnik meni, da je bilo vselej tako, da se je skušalo po pomembnih zgodovinskih dogodkih iztržiti kaj v korist rabljev – na škodo žrtev. Hkrati pa dodaja, da nima nihče pravice podpisovati takšne sprave, oziroma, da lahko nekatere boleče stvari iz preteklosti ureja narod le po poti razvoja, v okviru temeljnih človeških norm.

Kal nad Kanalom

Županova beseda pomeni več kot vsi načrti

Kjer je cvetelo partizanstvo. Nekdanji fužinarji in glažutarji. Izseljevanje. Italijani so obljubljali nebesa. Maščevanje. Človek se mora za drobtinice boriti kot lev. Tovarna Ciciban, odrešenik Kalanov. »Ali sploh kdo premišlja v tej deželi o tem, da bomo imeli mejo vsak čas prazno?« Telefon ob slabem vremenu preprosto obmolkne. Manjrazviti, neljub prstan, ki tišči in žuli narodovo telo.

Kal nad Kanalom, visočje bogu za hrbotom in v jezo popotniku, ki preklinja makadamske ceste, slabo označene, prepuščene kdove kateremu rodu v modernizacijo. Svet na prepihu. Kraške kotanje, smrekovina se družijo z bukvjo, rumeni dren zvedavo mežika v pomlad, na kilometre nikjer žive duše, kaj šele hiše, prijaznega dvorišča... Zaselki Vrhavč, Zabrd, Kopriviše, vse to in še kaj več je Banjska planota, ki noče izumreti, planota, ki se brati s Trnovskim gozdom in klenimi ljudmi, ki jih — še dandanes — živ bog ne more prepričati, da tod vendarle ni moč zgolj životariti temveč tudi — spodobno živeti. Ne razkošno, temveč spodobno.

V prostorih krajevne skupnosti, v večnamenski stavbi sredi Kala nad Kanalom, se dobimo z Ivanom Pirihom, Antonom Lipičarjem, Draganom Lazarjem in Aleksandrom Humarjem. Vas spi, zatopljena vase in v svoje skrbi. Cesta se strmo spušta proti Novi Gorici, pravzaprav proti Kanalu, Anhovemu. Glas avtomobila je redkost.

In tako smo prisiljeni, da spregovorimo o manj razvitih in njihovih tegobah in ves ta pogovor je nekakšna prošnja, je nekakšen jok in veliko očitje. Sporocilnost besedovanja, ki prekipeva zaradi življenja sredi kraških kotanj in kamenitih prostranstev, porastlih z borno travo in posejanih z bornimi lehicami obdelovalne zemlje, se izgublja v največ dveh, treh ugotovitvah. Rešiti nas more le cesta in pa kakšen obrat, ki bi zaposlil naše ljudi, porečejo in tisto najosnovnejše, voda, telefon... niso zahtevni, takšni pač, kot povsod v odročnih krajih, zrinjenih na rob in še: v krajih, kjer je cvetelo partizanstvo. Tega ne pozabljajo. To je njihov klic vpijočega v puščavi, zakaj tam gori hočejo ostati. In zato so prisiljeni prositi!

Lipičar, gostobesedni možakar, predsednik nekdanjih borcev, brska po zgodovini. Porine predme rdeče vezano kroniko krajevne skupnosti Kal na Kanalom. Tam, med tisto natipkanostjo, zgoščenostjo, preudarno zapisano lasanje z življenjem, je dejal nekdo tisti dan v hribih, žive gorjanci. Vrhovci. Ljudje na prepihu. Tudi on sam.

»Zdaj že spadam v zgodovino, ki sem jo pomagal ustvarjati. Veste, te liste radi pokažemo. Narodu, ki se je znal v stoletjih tako boriti in prepirati z naravo, da je — obstal, bi morali pomagati. Cena res ni majhna, vendar tudi zgodovina ni vpraševala zanjo,« je dejal Lipičar in prelistaval kroniko.

Na Banjski planoti nikoli ni bilo lahko

Berem: Pokrajino so naselili s prihodom Slovencev v dolino Soče v 7. stoletju, počasi so krčili gozdove, pridobivali nove pašnike in tako naposled naselili tudi strmov-

je okoli današnjega Kala. Bržkone je Kal nastal nekako v 15. stoletju.

Med kmete in pastirje so se z leti pomešali fužinarji in glažutarji, visočje je imelo vse več prebivalcev, živelo pa še tamkaj ni nikoli posebej dobro. Hrib je hrib, obrni ga tako ali drugače.

Corba v zgodovinskem kotlu pa je pošteno zavrela ob prvi svetovni vojni: Kal je bil spremenjen v pravi vojaški tabor. »Jase in vrtače celotne Banjske planote so prekrile vojaške barake z uskladiščinim vojaškim materialom, vojaške kuhinje, vojne bolnice, konjski hlevi, šotarišča...«

Vojna vihra je divjala po Kalu in okolici, 1. in 2. novembra 1918 pa so se iz Kala umaknile zadnje avstrijske čete in čez nekaj dni so v vas »zmagoslavno« prišli Italijani. Kalani, ki so se pred vojno kar razbohotali po teh višav-jih, so si bili prisiljeni poiskati

skovim, kjer so karabinjerji kmalu aretirali vse fante, jih strahovali in zasramovali...

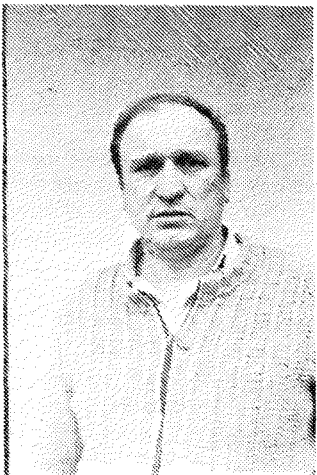
Nad 600 ljudi se je to noč znašlo v kanalskih zaporih.

Trinajstim domačinom iz Kopriviše, Zabrd in Tolminskega Loma so po krivici vzeli prostost, zdravje, mladost, človeško dostojanstvo. Znašli so se v zaporih, v katerih so gnili po več let.

To je le skromen zapis o divjanju italijanskih oblastnikov, ki ga poslej ni več manjkalo. Predvojno nasilje pa je Primorje, skoraj brez izjeme, privedlo naravnost v naročje odpora. Kakšno vlogo je v odporu igrala ta najzahodnejša pokrajina s Kalom vred, ni treba znova opisovati.

»Hočejo nam vzeti malo šolo!«

Za vsako, še tako majhno stvar se moraš boriti kot lev. To je moč razbrati iz hlastne-

Ivan Pirih: »Kaj storiti, da bi obdržali ljudi na tem visočju?«

Aleksander Humar: »Pritegniti obrt v naše hribe!«

Dragan Lazar: »Ni hrane, ni zabave, ni cest, ni vrage...«

delo, kakor so vedeli in znali, s to nevednostjo pa je prišlo v deželo še poitalijančevanje, najhujše zlo, ki se je deželici sploh lahko obesilo na hrbet.

Kal z zaselki je v tistih časih štel približno 1400 prebivalcev, posamezne vasi so premogle do 100 glav živine, drobnice, tudi konje... Danes šteje krajevna skupnost 425 prebivalcev, živine pa skoraj ni, kaj šele konj, le nekaj ovc muli travo naokoli... So pa takrat imeli v vsakem večjem zaselku manjšo trgovino.

Med obema vojnama dela za Slovence ni bilo, pač pa so Italijani obljubljali ljudem nebesa, pravi obraz pa je pokazal šele nastopajoči fašizem. Konec je bilo s slovensko šolo, učitelja Bratuž in Budinja sta morala zapustiti Kal. Vas je dobila novo ime: Cal di Canale, pa tudi Lipičarji, Bratuži, Lazarji in drugi so bili »prekrščeni«.

»Na zadnjih fašističnih volitvah 1929 se Kalani niso izkazali za fašizem. Štefan Močnik in drugi so poskrbeli za bojkot volitev. Morda so se že tedaj fašisti odločili za maščevanje.«

30. 11. 1930 so se vaščani kot običajno ob nedeljah zbirali v Primoževi gostilni v Kopriviše. Pozneje so se fantje odpravili vasovat v Breg k Pi-

ga pripovedovanja. In vsi štirje se trudijo, da bi bila podoba njihovega prerivanja z oblastmi kar najpopolnejša.

»Po vojni hribovcev nihče ni videl. Denarja praktično nismo dobili. Kadar je zasnežilo, smo bili po nekaj tednov odrezani od doline. Po vojni je veliko mladih pobegnilo čez mejo. Dela ni bilo, kmetije pa majhne,« je še danes težko Lipičarju. In če so delavci, ki še danes pretežno delajo v anhovski cementarni, dolinci kajpak, dobili posojila za obnovo domačij, hribovcem tega niso privoščili. Zdaj je nekoliko boljše, tovarne, seveda tudi anhovska, ljudem pomagajo, kolikor se le da. Močno se je spremenil tudi odnos občine, a tukaj velja pravilo: če je hribovcem naklonjen župan, potem karavana nekako le stopica naprej, sicer obstane.

Kalani hodijo delat v tovarno obutve in otroških potrebin Ciciban (na Kalu), kjer je zaposleno sto žensk, v Lokovec, kjer delajo v Vozilih (64 prebivalcev), v Meblo na Banjščicah (okoli 20 ljudi), preostali pa v Anhovu, Kanalu, Novo Gorici.

Pirih je predsednik krajevne skupnosti. Ves na trnju, kot da bi gorel v vročici, pripoveduje: »Kaj storiti, da bi obdržali ljudi na tem visočju?

Kalska panorama z »asfaltne« strani.

Ceste, ceste in še enkrat ceste. Pa obrat, ki bi zaposlil vsaj še sto ljudi. Nekoliko več razumevanja v občini. Ne rečem, da nam ne pomagajo, a pri nas vendarle velja: pomagaj si sam in bog ti bo pomagal. Poglejte, če bi nas razumeli, potem ljudem ne bi bilo treba čakati po pet do deset let na gradbeno dovoljenje za gradnjo hiše. Ljudje se naveličajo in gradijo na črno. Ali je kriva administracija ali obotavljivost in nezainteresiranost občine, ni tako pomembno, pomembnejše je, da

menile. Širili so ceste, dobili smo obrat Ciciban, ta pa je ustavil izseljevanje. Deklet iz doline ne moreš dobiti. Brez avtomobila si kot brez nog, avtomobil pa so dragi. Kmetijstva pri nas ni, lahko pa bi bilo. Vsaj za preživetje. Imeli smo dvorano, sedaj je tam Ciciban. Imamo 500 m dolgo smučišče, zgradili smo ga s pomočjo anhovske cementarne. Nobenega pametnega gostišča nimamo. Prihajajo Italijani, a se kaj hitro vračajo, ker preprosto nimajo kaj početi. Ni hrane, ni zabave, ni cest, ni vrage... Vendar sem prepričan, da bi lahko imeli turizem, marsikaj je videti tod okoli...«

Takšno je Draganovo videnje preživetja. Aleksander Humar, kalski »frontovec« pravzaprav ne pove nič novega, nič kar manjrazviti že ne bi rekli, tulili, sitnarili, kleli, prepričevali, prosjčili...

Letos jim je vojska razširila cesto. Dela še niso končana, ponuja se okno v svet, oživlja upanje, vendar Humar misli, da bi bilo treba oživiti tudi kmetijstvo, ponuditi blažje pogoje za hribovce, ki so po pravilu manj razviti, poskrbeti za telefon, vodovod, TV-sliko in podobno, za vse najosnovnejše, že zaradi meje, če nič drugega ne.

»Ali kdo sploh premišljuje v tej deželi o tem, da bomo imeli mejo vsak čas prazno? Navsezadnje: v naše hribe bi pritegnili obrt, saj ničesar nimamo, zanimanje pa je, če novogoriška občina ne bi imela tako zelo privito davčno politiko!«

Telefon po vremenu

Pirihu je jasno, da je višavje tako zaostalo, da se tega

v parih letih pač ne da odpraviti. Skušajo si pomagati s samoprispevkom (blagor tistemu, ki si ga je izmislil?!). Trenutno teče petletni samoprispevek za ceste in telefon. Potem bo prišla na vrsto voda.

Ta hip je v kraju en sam privatni telefon, z njim pa se pohvalijo še na pošti, v gostilni, Cicibanu, trgovini, premorejo pa tudi javno govorilnico. Če bi hoteli modernizirati telefon, ki ob slabem vremenu preprosto obmolkne, bi morali plačati projekt, drogove, izkope, kabel (o delu sploh ne govorimo)... tega denarja pa na Kalu še nihče ni videl in ga še dolgo ne bo. Družba, menijo, bi morala za takšne kraje globlje seči v žep, če hoče, da bo čez dvajset let sploh še kdo pripravljen živeti v teh strminah. Ceste, ki jih posodablajo, grade skupaj z že omenjenimi tovarnami, delno tudi z družbeno pomočjo, vendar je to premalo, prepočas gre naprej, ljudje so naravnost lačni napredka, ki jih je doslej obšel.

Če je treba koga zares pohvaliti, potem je to občinska komunalna skupnost, s katero so lani uspeli postaviti 19 luči javne razsvetljave, seveda tudi z njihovo pomočjo. Če nekaj obljubijo, pravijo na Kalu, potem besedo drže, mi pa smo obljub že presiti.

»Ko smo že pri prizadevanjih: ne pozabimo na tovarno salonita v Anhovem. Tovarna je za manj razvite v Posočju in v našem hribovju prava mati. Naše težave bi bile še zdaleč večje, če ne bi bili v Anhovem tako uidevni,« zatrjuje Dragan, ki ne pozabi pohvaliti še Mesne industrije Primorske, pa Slokarjeve, predsednice novogoriškega Izvršnega sveta in še koga.

Zverženo življenje na Kalu, povezano s silno željo, ostati, ostati za vsako ceno. Denarja v teh hribih ni na pretek, vsi se veselijo pomoči in so zanj še kako hvaležni, ta pomoč pa prihaja po kapljicah, nikoli je ni dovolj. In tako je povsod po Sloveniji, ki jo manjrazviti obkrožajo kot neljub prstan, ki tišči in žuli narodovo telo. A vsem je jasno, da mesta ne morejo preživeti vseh. Dolg pa vendarle pozabljamo. Hribovcem pa kljub vsemu še tiče v ušesih besede partizanskih komisarjev, ki so za te obrobne imeli veliko lepih besed. Tudi eselojevskim visokoletnim načrtom se kajkrat kislo nasmehnejo. In prividom prazne meje tudi.

Milenko Strašek

V srednji stavbi se stiska Ciciban, kalska tovarna, rešitelj hribovcev.

45-letnica ustanovitve Partizanskega pevskega zbora

Od Planine do danes

Te dni mineva 45 let od ustanovitve Invalidskega pevskega zbora, ki se je rodil med vojno, in katerega ponosno izročilo opravlja Partizanski pevski zbor še danes.

Zbor je bil ustanovljen v takrat skoraj porušeni vasi Planini pod Mirno goro, kjer je njegov prvi dirigent prof. Karol Pahor zbral med ranjenci – rekonvalescenti prvih sedemnajst pevcov. Invalidnost jim ni omogočila da bi se po okrevanju lahko vrnili v svoje bojne enote, njihovo orožje je postala borbena partizanska pesem.

Ko so se že po kratkem času trdih vaj pevsko sicer neizobraženi fantje prvič pojavili v dolini med belokranjskimi ljudmi in med bojnimi enotami, je njihova z žarom zapeta partizanska in narodna pesem izzvala veliko navdušenje. Tako je do takrat še niso slišali peti, zvenela je bolj ubrano, drugače in lepše.

Zbor se je kmalu povečal. Iz bolnišnice na Rogu in Žumberku so prihajali novi pevci – invalidi, med njimi tudi nekaj odličnih solistov, in Pahorjeva pojoča četa je postala kmalu znana blizu in

daleč. Pa tudi iskana in zaželenja. S pesmijo je nosila navdušenje, z njo je zbujala vero v zmago, z njo je bilo lažje živeti in upati v svobodo. Z novim dirigentom, prof. Pavlom Šivicem, je ponesel zbor pesem tudi na tuje, med naše ranjence v italijanskih bolnišnicah, med zavezniške vojake, po vrnitvi v domovino pa tudi med ranjence, bojne enote in prebivalstvo v Dalmaciji. In končno je ta pesem zazvenela tudi v pozdrav osvobodjeni herojski Ljubljani.

Pojoča četa IPZ pa se tudi po vojni ni razšla. Nekaj let so se pevci družili in prepevali sami, po proslavi slovenskih brigad v Dolenjskih Toplicah pa so spet postali zbor – Partizanski invalidski pevski zbor. Pod vodstvom dirigenta prof. Radovana Gobca, ki jih je z veliko ljubeznijo do partizanske pesmi vodil skoraj 30 let, so poleg številnih koncertov doma, obiskali kot ambasadorji dobre volje in želje po miru ter razumevanju med ljudmi številne države, nekatere celo večkrat. Povsod so jih sprejeli kot dobrodošle goste, povsod je šte-

vilno poslušalstvo z zanimanjem in navdušenjem prisluhnilo naši borbeni, narodni in umetni pesmi. Prav tako so jim radi prisluhnil tudi v drugih naših republikah, saj je znal zbor ubrano zapeti tudi mnoge pesmi drugih naših narodov.

Za svoje poslanstvo pri prenašanju izročila revolucije

Partizanski pevski zbor Ljubljana, kakor se danes imenuje živi in poje zdaj že 45 let. V njem zdaj že ni več borcev partizanov – pevcev. Prišli pa so novi, mlajši, ki radi pojejo in ki jim je pri srcu partizanska pesem. Pod vodstvom sedanjega dirigenta Cirila Cvetka je dosegel zbor lep napredek in tudi nekatere vidne uspehe, med njimi na Mariborskem tekmovanju pevskega zbora leta 1986 tudi srebrno odličje. Lansko leto je zbor sodeloval na srečanju

Prihodnjo sredo bo imel PPZ v veliki dvorani Cankarjevega doma ob svoji 45-letnici tudi jubilejni koncert, na katerem bo prepeval poleg znanih revolucionarnih pesmi tudi Idile Jurija Vodovnika – Jakoba Ježa, Rukoveti – Stevana Mokranjca, Šivičeva Naša kratka večnost ter Darjana Božiča Ulico talcev. Pevce bo spremljal instrumentalni ansambel RTV Ljubljana, za klavirjem bo Borut Lesjak, sodelovala bo mezzosopranistka Sabina Hajdarović, tenorist Jože Korez, baritonist Tone Lovc in še baritonist Samo Vremšak. Tekstni del bo povezoval Andrej Kurent, korepetitorica bo prof. Milena Kužuhova, dirigent pa Ciril Cvetko.

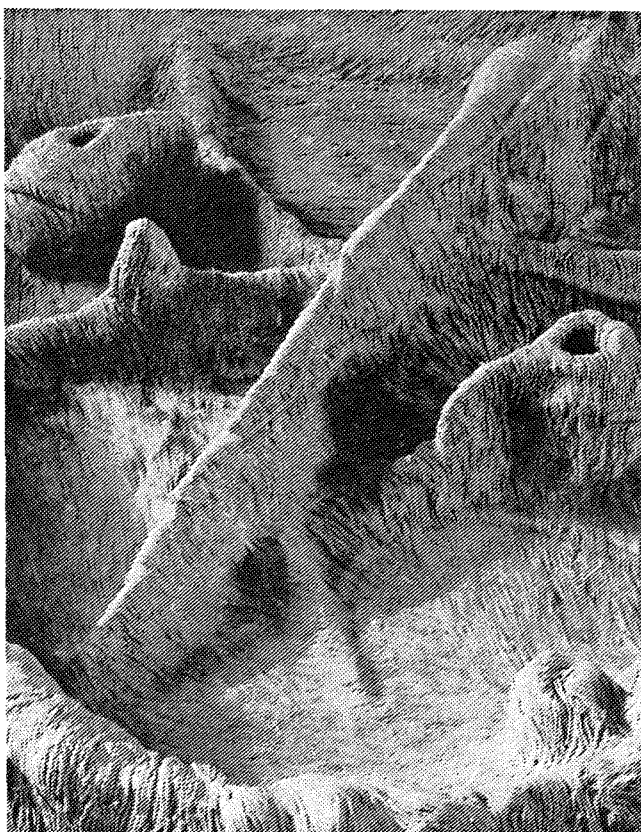
in narodnoosvobodilnega boja je dobil zbor številna priznanja in odličja med njimi najvišja – Prešernovo nagrado (1969) in nagrado Avnoj (1973). Zboru sta podelila domicil tudi Ljubljana – mesto heroj in občina Črnomelj.

amaterjev Jugoslavije Abrašević v Valjevu, kjer je dosegel prvo mesto in prejel zlato statuo in posebno nagrado republiškega odbora ZZB NOV Srbije.

Vanda Škodnik

Moderna galerija v Ljubljani

Mlada umetnost treh dežel

Mirsad Begić: spraviti sanje (iz ciklusa) 1985-88

V torek 11. aprila so v Moderni galeriji v Ljubljani odprli zanimivo mednarodno razstavo Translimina, ki predstavlja mlado umetnost treh dežel: Furlanije-Juljske krajine, Avstrijske Koroške in Slovenije. Predstavlja se 24 mladih avtorjev, ki jih bo lahko (od februarja do junija) videlo občinstvo v Gradišču, Ljubljani in Celovcu. Med mladimi avtorji iz Slovenije se predstavljajo Mirsad Begić, Sandi Červek, Igor Fistič, Bojan Gorenec, Marjan Gumilar, Matjaž Počivavšek, Zmago Posega in Brane Sever. To je še eno majhno okno v svet in neposredni prispevek h kulturnemu sodelovanju na prostoru treh dežel.

Nova številka Vestnika koroških partizanov

Veliko zanimivega branja

Če se nam je videla prejšnja številka Vestnika koroških partizanov s sicer nadvse koristno obsežno priobčeno bibliografijo za širše bralstvo nekam dolgočasna, je zadnja številka njeno pravo nasprotje. Članki, ki jih tokrat lahko preberemo v številki 3-4 letnika 22 Vestnika koroških partizanov segajo od spominov na NOB, do krajših zgodovinskih prispevkov in člankov o sodobnem koroškem dogajanju. Teodor Domej piše o ločeni politiki v času ločenega pouka, Olga Kastelic-Marjetka se je pogovarjala z Janezom Wuttejem-Lucom ob njegovi 70-letnici, medtem ko ga je Lipej Kolenik ob tej priložnosti nagovoril. Vladimir Klemenčič piše o družbenogospodarski preobrazbi slovenskega prostora, Boris Jesih o Slovencih na avstrijskem Štajerskem, Renata Mejak zanimivo o ohranjanju slovenske manjšine v Porabju, Janez Stergar o štirih poteh med koroške Slovence ter Marjan Linasi o letošnjem načrtu in vizijah razvoja Koroškega pokrajinskega muzeja revolucije v Slovenj Gradcu.

Objavljena je tudi cela vrsta spominskih prispevkov iz NOB, ki so jih napisali Olga Kastelic – o bojovcih, Janez Wutte – o težki poti v partizane ter Drago Miklavc – o srcu, ki je ostalo na Koroškem. Poleg naštetih so priobčeni tudi prigodni članki o slavljencih: Rudolfu Hribniku – 75-letniku, o Bogdanu Žolnirju – 80-letniku in o šestdesetletnici kluba koroških Slovencev. Nekatere zanimivosti najdemo v rubriki zanimivo branje, spodbuden pa je tudi prispevek Bineta Otorepca o Gašperjevi bralni znački.

A. J.

lesnina

podčrtano z rumeno

S posveta o dejavnostih in problematiki muzejev NOB ter oddelkov za zgodovino NOB

Delitev dela in organizacija

Ravnatelj Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani Stane Mrvič, ki je vodil omenjeno srečanje, je že na začetku spomnil zbrane na izsledke analize o varstvu kulturne in naravne dediščine iz leta 1976, ki so govorili o standardih muzejske mreže. Po tistih principih sta se od takrat razširila že dva muzeja – slovenjegraški in trboveljski, obeta se razširitev postojanskega muzeja, nekaj podobnega pa čaka tudi ljubljanski muzejski oddelk NOB mestnega muzeja, ki naj bi v bodoče zajel širše zgodovinsko obdobje. Ravnatelj MLRS je povedal, da zdaj ni več resnejših ugovorov ali zavor za to, da bi muzej ljudske revolucije preimenovali v muzej za sodobno slovensko zgodovino.

Uvodničar je ugotavljal, da je večina muzejev NOB in revolucije na slovenskem nastajala tja do srede šestdesetih let in kar dobro pokrila slovensko ozemlje – zlasti kar zadeva faze zbiranja zgodovinskega gradiva o partizanskem boju, manj pa glede zbiranja gradiva iz sovražnikovih virov ter drugih gradiv – iz drugih plasti življenja v času NOB. Kasnejše delo na tem področju se je usmerjalo k zgodovini KP in nekoliko manj k zgodovini delavskega gibanja. Intenzivnejše delo v tej smeri se pojavi v sedemdesetih letih, več je obdelovanja povojne izgradnje, to delo postaja bolj sistematično, čeprav še vedno ostaja vrsta odprtih vprašanj o tem, kaj so pravzaprav muzealije za povojno zgodovinsko obdobje in podobno... Novejše muzejsko delo se je bolj obrnilo tudi k raziskovanju socialnih in drugih vidikov raziskovanja o omenjenih obdobjih (etnologija, umetnostna zgodovina, politologija...) pri čemer se kaže vse večja potreba po interdisciplinarnem delu vseh teh strok.

Čeprav so nekateri razpravljalci na omenjenem srečanju menili, da bi kazalo smiselno zamejiti pojem novejša slovenske zgodovine s časom po francoski revoluciji, ko dobijo Slovenci svoj prvi nacionalni program – tja nekam okoli leta 1848, je prevladalo mnenje, da ostaja slejkoprej dogovorna letnica za terminus novejša slovenske zgodovine leto 1918 – torej zadnje leto prve svetovne vojne.

Številni zbrani kustosi slovenskih muzejev so se spraševali, kako sodobneje pristopiti k stalnim postavitvam zbirk iz novejša slovenske zgodovine, kako deliti delo med muzeji in kako deliti delo znotraj muzejske dejavnosti. Imeli so veliko pripomb

glede klavzul v registracijah muzejev (normativno o njihovih dejavnostih) o ustanoviteljstvu in nenazadnje so si postavljali tudi pomembno vprašanje o tem ali in koliko so ti muzeji ideološko orožje politike, v kolikšni meri so postali medijsko nekonkurenčni (s prezentacijami v stilu agitk in stenčarov)...

Zasilno so si na vsa ta vprašanja odgovarjali češ, da je dogmatsko gledanje na razvoj slovenske družbe že preseženo, pri tem pa so si tudi prihajali navzkriž, ko so navajali številne težave in pomanjkljivosti iz lastnih okolij. Eno od pomembnih vprašanj ki so ga izpostavili – tokrat ne prvič (!) – se je spuščalo na področje raziskovalne dejavnosti. Kakor je poudaril v svojem razmišljanju tudi dr. Dušan Nečak, morajo dobiti muzeji slejkoprej tudi status raziskovalnih organizacij, česar po sedanji zakonodaji nimajo; muzejski delavci morajo vsakič sproti s svojimi raziskavami gostovati bodisi na univerzi ali pod okriljem katere druge za to registrirane ustanove.

Gotovo ni zanemarljiv problem arhiviranja zgodovinskega gradiva. V razpravi so namreč ponovno opozorili, da obstajajo za vsa področja zgodovine naroda točno določena pravila arhivskega hranjenja v posebnih institucijah, le za obdobje NOB in revolucije so naravnost zadolženi za hranjenje arhivskega gradiva muzeji NOB in revolucije.

Poleg vsega že povednega so se strokovnjaki tega področja tudi kritično obrnili k svojemu delu in tako je dr. Milan Ževart opozoril, da se nemalokrat dogaja med njimi samimi, da se posamezniki preveč ozko držijo »svoje teme«, kar vodi v izolacijo, medtem ko so skušali nekateri drugi takšno stanje presejati z napačnimi metodami, oziroma, preveč popreproščeno, tako, da so le razširili zgodovinski okvir nekega prikaza.

Vsemu že povedano na rob niso pozabili dodati, da je kadrovska zasedba strokovnih delavcev na tem področju še vedno preskromna in da so sprotne družbene zahteve (mimo rednih delovnih nalog) tem delavcem odločno prepogoste.

Zavzemali so se za sodobni strokovni pristop k obravnavanju tematike, za ukinjanje dogm, za ukinjanje vpletanja ideologije, za manj togo zamejitev časovnih obravnavanj tematike – vse skupaj na temeljih stroke in strokovnosti kot edinega relevantnega merila.

B. Ž. J.

Spomin na končne boje pri Ilirski Bistrici leta 1945

Osemindvajsetega aprila 1945 je Osmo kordunska udarna divizija zapustila položaje pri Primišlju na Kordunu in je bila priključena poveljstvu 4. armade, od katere je dobila nalogo, naj se kar najhitreje premakne na območje Postojna-Pivka. Premikalni smo se v pospešenem maršu prek Gorskega kotarja in se pri Prezidu vzpenjali prek Snežnika ter prišli na odrejen kraj, kjer smo morali počakati na nadaljnja navodila. Divizija je bila po zamisli komande namenjena sodelovati v operacijah za Trst, vendar je v nepredvidenih okoliščinah ta zamisel odpadla. Iz Reke se je v smeri Ilirske Bistrice umikal 97. nemški korpus s približno 25.000 vojakov in starešinami. Enote 4. armade so blokirale to grupacijo z vseh strani in ji prizadejale velike izgube. V glavni smeri delovanja korpusa – v smeri Ilirske Bistrice – je cesto zapirala 26. dalmatinska divizija. Prav tam je pritiskal sovražnik najmočnejše, poskušajoč osvoboditi komunikacijo na cesti med Ilirsko Bistrico, Pivko, Postojno in proti Ljubljani, da bi tako premestil svoje sile v Avstrijo.

Šestindvajseta divizija je, izčrpana od nenehnih dneve in noči trajajočih bojev nudila

močan odpor sovražniku, ni pa ga mogla povsem ustaviti. Tako je Nemcem uspelo potisniti 26. divizijo ne le v Ilirsko Bistrico ampak še kakšen kilometer nazaj. V takšnem položaju je komanda 4. armade ukazala 8. diviziji, naj zamenja 26. in ne dovoli sovražniku nadaljnega prodiranja po cesti. Vse ostale enote pa so dobile povelje, da morajo okrepljeno napadati z bokov in s čela sovražne kolone.

Prva brigada 8. divizije, v kateri sem bil tudi sam, je zasedla položaje na desnem boku, desno od ceste, ki vodi od Pivke proti Ilirski Bistrici. Takoj smo se spustili v boj s sovražnikom. Tolkli so nas z minometi in artilerijskim ognjem. Temu pa so sledili premiki in juriši sovražnikovih pešakov. Prvi hip se nisimo najbolje znašli in tako nas je sovražnik potisnil nekaj kilometrov zahodno od Ilirske Bistrice. Potem pa smo se zbrali in ob močni podpori naše artilerije prešli v protinapad. Tako smo do noči že odvrnili sovražnika na začetne položaje. Potem smo v naglici organizirali obrambo, se spravili v zaklone, postavili mitraljeze in se pripravili na Nemce. Vedeli smo, da bodo skušali za vsako ceno napad ponoviti. Kajti premoč na cesti je pomenila tudi

umik njihove vojske, težkega orožja in vsega tistega, s čimer so si zagotavljali oskrbo s hrano in municijo. Napadi so sledili eden drugemu. Ljudje so umirali na obeh straneh, vendar Kordunaši niso popuščali. Vse poprejšnje izkušnje v vojskovanju z Nemci so nam govorile, da se bojujejo iz tega kroga, so napadali podnevi in ponoči. V noči med 3. in 4. majem je eni od približno tisočglave skupine nemških vojakov uspelo pod plaščem noči in ob naši nezadostni budnosti prebiti partizansko linijo in se pretolči v zaledje – v vas Prem. Tam so sredi noči presenetili en bataljon 29. hercegovaške divizije, ki se je bil vrnil iz Trsta. Bataljon je pri tem utrpel velike izgube, medtem ko se je sovražnikova skupina utrdila med razvalinami gradu in tam počakala preostale enote iz Ilirske Bistrice. Bataljonu je prišla v pomoč Tretja muslimanska brigada naše divizije, vendar ves dan 4. maja ni mogla nagnati Nemcev iz gra-

du. Ko so ugotovili, da bi jih tam lahko popolnoma uničili in da se glavnina njihovih sil iz Ilirske Bistrice ni premaknila, so se ostanki te sovražnikove skupine – spet pod okriljem noči – vrnili v Ilirsko Bistrico. Po tej akciji je sledilo povelje večjih izvidnic in pregledovanja terena. Ponoči so naše enote zaprle še zadnje špranje in tako se nobenemu sovražnikovega vojaku ni več uspelo prebiti mimo naših položajev.

Čeprav so bili njihovi napadi ostri v vseh smereh (da bi nas potisnili proč od Ilirske Bistrice), so bili vendar odbiti – ob velikih izgubah. Tudi na našem delu fronte se sovražnik ni umaknil, vendar se je počasi začela čutiti tudi njegova izčrpanost in zmanjšana učinkovitost. Mi pa smo to uspešno izkoristili in se vse bolj približevali prvim hišam. V približevanju smo morali prek terena, ki so ga prejšnje dni držali Nemci. Tam so se nam nudili grozni prizori. Na eni in drugi strani ceste je ležalo na stotine trupel, ki jih nihče ni odnašal ali pokopal. V eni od večjih hiš smo našli na večjo število njihovih ranjenec, ki jih v hitrem umiku niso utegnili vzeti s seboj. Ranjenci so kričali in preklinjali tiste, ki so jih zapuščali.

Vse večje izgube ter popolna nezmožnost, da bi se iz Ilirske Bistrice umaknili kamorkoli v bližini, velika utrujenost ter hitro kopnenje hrane in municije so nagnali komando 97. nemškega korpusa k resnejšim premišljevanjem o pogajanjih. Prav tako so že vedeli, da je Rdeča armada v Berlinu, da je naredil Hitler samomor in da v vseh teh okoliščinah ni drugega izhoda razen kapitulacije in predaje. Toda kako se predati vojski naroda, ki si mu v štiriletni vojni prizadejali toliko gorja?

Ali se bo ta vojska maščevala? Predvsem ta pomislek je skrbel starega generala. V oceni položaja pa drugače odločitve ni moglo biti. Tako je nemški general predlagal pogovore enoti, ki mu je preprečila umik proti Postojni in Ljubljani – torej štabu 8. divizije. Naši so pogovore sprejeli.

Bil sem oddaljen približno 150 metrov od ceste in sem radovedno opazoval majhen osebni avtomobil z belo zastavo, ki je vozil proti štabu osme divizije, ki se je nahajal takoj za našimi položaji. Trije nemški štabni oficirji so od naše komande zahtevali, naj jim omogoči nemoten umik po cesti v smeri Postojne in Ljubljane. Odgovor je bil: »Da, pustili vas bomo, vendar brez orožja.« Vendar pa nemški oficirji niso imeli polnomočja, da bi podpisali takšen sporazum. Zato so se vrnili v Ilirsko Bistrico brez opravljene naloge.

Nobenega dvoma ni, da smo si tudi mi želeli, da bi se ti boji čimprej končali in da bi bil že vendar enkrat konec te strašne vojne. Vsi smo vedeli, da so to zadnji dnevi, morda pa tudi ure vojne. Vsak od nas je razmišljal: »ali naj padem zdaj, ko je svoboda že v dosegu rok?« Vendar je bilo treba še naprej umirati, ker je bil sovražnik v svoji agoniji brez milosti in se je še naprej branil z vsemi sredstvi kot ranjena zver.

Tu moram omeniti primer referenta za saniteto našega drugega bataljona, Dušana Batale. Bil je letnik 1921, iz Premišljanskega Tržiča pri Slunju. Med partizane je prišel 1942. Bil je velik tovariš in je kot sanitetni referent nesebično pomagal ranjenim borcem in reševal njihova življenja. Tako je pomagal tudi meni, ko sem bil težko ranjen na Cazinu. Le zahvaljujoč njegovi hitri in spretni pomoči sem ostal živ. V tistih zadnjih dneh vojne je zaprosil štab bataljona, naj ga razreši naloge sanitetnega referenta in ga postavi za komandirja 1. čete, saj je bil dotedanji komandant čete ranjen. Njegovo prošnjo so upoštevali. Naslednjega dne, le dan pred nemško kapitulacijo v Ilirski Bistrici, je vodil četo v juriš in – pokosil ga je nemški mitraljez. Tako je tudi sam, kakor številni borci, padel zadnji dan bojev pred zlomom sovražnika v Ilirski Bistrici.

(odlomek)
Ivan Malnar

Boj pri Jesenku nad Pamečami

Te dni mineva 45 let od nenadnega napada Nemcev na drugi bataljon Zidanškove brigade pri Jesenku nad Pamečami pri Slovenj Gradcu. Preživeli iz tega boja izjavljajo, da je bil ta spopad z Nemci eden najstrašnejših, zato obudimo spomin nanj.

Po uspešnih bojih na področju Smartna pri Slovenj Gradcu se je Zidanškova brigada premaknila na pameško stran. Bataljoni so se namestili na kmetijah, 1. bataljon pri Škratku, drugi pri Jesenku in tretji pri Zapečniku. Pri drugem bataljonu se je zadrževal tudi štab brigade. V noči na 4. april so krenili vsi bataljoni na že prej predvideno akcijo v dolino Pameč. Tu so porušili okoli 1000 m železniške proge med Sv. Jertjo in Slovenj Gradcem, požgali leseni most čez Mislinjo in požgali telegrafsko drogovo v dolžini 1500 m. V Trobljah pri Slovenj Gradcu so zažgali hišo in gospodarsko poslopje lastniku tovarne kos, zagrizenemu nacistu Hansu Kölnerju. Del drugega bataljona je šel na zavarovanje, večina pa je organizirala mitint za prebivalstvo. Domačini so se na povabilo na miting radi odzvali, saj je bila vas pretežno partizanska.

Po uspešnem mitingu in dobro izvedenih akcijah so se borci proti jutru 4. aprila 1944 vračali h kmetijam. Vsi so bili od celonočne akcije zelo utrujeni in ko so prišli do omenjenih kmetij, so polegli in naglo zaspali.

V tem času je krenila po jugovzhodni poti Jesenkovega vrhu patrolja treh borcev. Ko so bili približno 130 m nad Jesenkovo hišo, so jih napadli nemški policisti. Po njih se je vsula toča krogel, dva borca sta padla, tretjega so ujeli. Napad na patroljo je opozoril ostale borce, ki še niso spali.

Pričeli so buditi speče in nastala je huda gneča. Borci so v polsnu iskali orožje, hkrati pa tudi kritje, zakaj druge skupine nemških policistov so bile skoraj v istem času ko so padli strelji po patrolji, že pri hiši. Skozi glavna vrata se ni bilo mogoče prebijati, ker jih je držal pod ognjem nemški mitraljez, skozi okna pa še manj, ker so bila zamrežena. Večina partizanov je v hodniku navalila na leseno pregrado, ki jim je onemogočila izhod skozi zadnja vrata. Nekaj kepkihpartizanov se je vanjo tako silovito zagnalo, da je popustila, tako je bil odprt izhod proti severu. Posamezniki in skupine so se prebijali

tudi proti Škorjancu in skozi kuhinjo proti vzhodu. Mitraljez Franc Fišer – Vasilij je v času nemškega napada spal na zapečku in ko so ga borci zbudili, je spoznal resnost položaja, v katerem so bili. Skozi okno je zagledal vse polno nemških policistov, naslonil je šarca in ga sprožil po njih. Nekaj jih je takoj obležalo, nato je ščitil umik soborcev, ki so preskakovali čez hodnik v hlev, od tam pa se prebijali proti zahodu. Ob njem so streljali po Nemcih še komandant Andrej Cetinski-Lev, Drago Poglajen, Tone Potočnik-Niko, Pavle Sirk-Bregar, Avgust Paradiš-Niko in še drugi. Komandant Cetinski se spominja, da so razbili nekaj sovražnikovih posadk okoli silovito, ki je streljal čelno po vratih, hodniku in oknih. Nemci so padle vojake pa tudi mitraljezca naglo za-

menjali. Po kratkem, toda silovitom napadu, je bil umik mogoč samo še proti severu, in sicer na Škorjančev vrh, ki je kakih 60 m nad hišo, vendar je bilo tudi tja težko preteči. Teren je bil odprt in so ga Nemci močno obstreljevali. Med napadom je v hiši tako močno grmel in odmevalo, da je odpadal omet. Med zadnjimi so se iz stavbe prebijali Cetinski, kurir Potočnik, Zapečnikova, Drago Poglajen in drugi. V tem trenutku je Drago Poglajen prisebno in uspešno posredoval s svojo brzostrelko, pokosil je dva Nemca, ki sta bila nekaj metrov od njega in sta onemogočila zadnji skupini, da bi se odtrgala od hiše.

Na prehodu iz hiše je padlo sedem partizanov, dva sta padla nad hišo, dva pa v jarku pod hišo v smeri proti Sv. Primožu. Pri hiši je padel Tone Arhar-Natranj, vodja obveščevalnega centra brigade, Ferinand Kolar, Jože Lavrič, Fridolin Ogrizek, Privšek ali Priboljšek-Gorki, obveščevallec cone, Albin Rataja, politični komisar bataljona in še en borec. V patrolji sta padla tudi Hinko Ivartnik in Albin Konjar-Branko, medtem ko za borca, ki so ju pokopali v Trbonskem jarku, imeni nista znani. Druge padle borce so pokopali blizu Jesenka v smeri proti Škorjancu, po vojni so večino prepeljali svojci v njihove kraje, preostale pa so prekopali na pokopališče v Pameče.

Tega dne je v veliki sovražnikovi hajki padla še ena žrtev, in sicer Ignac Voljč – Fric, sekretar oblastnega komiteja KPS za Slovenijo, star revolucionar – komunist, domačin iz Vrhnike.

Jesenkova domačija, kjer je padlo 9 borcev Zidanškove brigade

S Ferdom Štiblerjem-Jugom sta zjutraj pred nemškim napadom na brigado naletela blizu kmetije Trbul na Nemce. Ti so ju pustili približati se na kakih 15 metrov, ko sta jih opazila, je bilo že prepozno. Močan sovražnikov oženj je prestrelil Voljča, medtem ko je Štiblerju po srečnem naključju uspelo zbežati. Ignac Voljč-Fric je bil po vojni razglašen za narodnega heroja.

V tej borbi je bilo ranjenih 12 borcev, zajetih pa pet. Koliko je bilo pri Jesenku mrtvih in ranjenih sovražnikov, ni ugotovljeno. Pri pripovedo-

vanju je neki kmet odpeljal od Jesenka visoko naložen voz mrtvih sovražnikovih vojakov. Usodna za drugi bataljon in štab brigade je bila kolona, ki jo je pripeljal južno okoli Jesenkovega vrha izdajalski vodič Franc Kolar. Obšla je zavarovanje 3. in 2. bataljona in se neovirano znašla pred okni in vrati Jesenkove hiše. Kolarja so partizani pozneje ujeli in ustrelili, za ustreljenega izdajalca so se Nemci maščevali in ustrelili 12 talcev v Pamečah.

Stanko Hovnik

Spomenik na pokopališču v Pamečah

Omahnila v sončen dan

Zaradi operativnega in bolj učinkovitega delovanja enot VDV je bila vsaka njena četa zadolžena za nadzorovanje določenega območja. Tako je bilo območje 3. čete 2. bataljona 2. brigade VDV sedanje območje tolminske občine – največje površinsko področje (sedanjih) občin Slovenije.

Zaradi aktivnega delovanja enot VDV na njihovem območju je bila četa bolj mobilna. Nenehno se je premikala po Bovškem, Tolminskem in Kobariškem. Tako je lepega, sončnega, avgustovskega dne (10.8.1944) prišla iz Bovškega preko Krna in se utaborila pri vasi Vrsno. Takoj po prihodu smo razposlali patrulje na vse strani in ena od teh, v kateri je bil tudi Avgust Žbogar – Gubec – četni obveščevalec, je prinesla sporočilo, da se pripravljajo nemške enote za napad na Krn-

ški odred. Prispela je 17. brigada Simona Gregorčiča.

Na osnovi dobljenih informacij je četa izvršila manever (17.8.1944) preko Vrsna in Lebušnje; pod SV. Lovrencem je prekoračila Sočo, šla prek Idrskega polja med Kolvratom in Matajurjem in preko Livka na Livške ravni. Po prihodu na Livške ravni je prenočila pri Krepcu in Kiku. Jedro čete se je umaknilo pod vas na Špik; organizirali smo obrambne položaje in tam taborili dober teden. Od tam smo pošiljali patrulje v razne smeri, zaradi zbiranja obveščevalnih podatkov. Tako sta 25.8.1944 odšla na kobariško območje obveščevalca čete Avgusta Žbogar-Gubec in Tomaž Skočir-Tomo.

Njun odhod smo spremljali, in ju opozorili, ko sta šla podnevi iz Livških ravni pre-

padla v nemško zasedo. Zakaj se je to zgodilo, še do danes ni razjasnjeno. Morda zaradi njune premajhne pazljivosti? Vidljivost je bila namreč zelo dobra, bil je lep,

v Kobaridu. Po končanem zaslisanju so ga odpeljali v Trst. V Trstu je bil 3 mesece na »prevzgoji«, nato pa so ga poslali domov, da bi se ponovno povezal s svojo enoto – kot

Pogled na Krnsko pogorje, kjer je Gregorčičeva brigada vodila borbo 20. 8. 1944.

sončen dan. Gubec je padel, Tomo pa je bil lažje ranjen v glavo in so ga ujeli Nemci.

vohun. Te naloge ni izpolnil, zato so ga Nemci preko črne roke, ki jo je vodil biši (pobegli) komenski župnik Stanko Panter, iskali doma. Ker niso mogli priti v stanovanje, so streljali v vrata. Kljub temu, da so na vse načine grozili družini, ga niso dobili, ker se je doma dobro skrival. Kmalu potem je naša obveščevalna služba dobila sporočilo, da je doma. Patrulja čete ga je iskala, vendar ga ni našla. Bil je varno skrit v posebnem hišnem bunkerju, ki ga tudi dobri poznavalci ne bi našli.

Občasno ga je ta ali oni videl na bregu nad vasjo, kjer se je sprehajal s terenci. Čutil je, da ni storil prav. Ni pa izpolnil nemškega ukaza – tako je na eni strani podpisal izjavo, da je vendar sodeloval z Nemci, ker pa jim ni ustregel po dogovoru – so ga iskali tudi črnorokci. Vendar je preživel vojno.

Stanko Berginc-Maks

Avgust in Marija – zlatoporočenca

Že februarja sta praznovala zlato poroko Kodrunova Avgust in Marija s Črne na Koroškem. Avgust jih ima šestinosemdeset, Marija pa enainosedemdeset. Avgust je Črnjan, Marija pa je doma z Jurija pri Pesnici.

Poročila sta se februarja devetintridesetega in Marija je rodila 11 otrok. Dva sta umrla. Starša sta, kakor sta vedela in znala, pomagala vsem do poklica in njihovi stiki so ostali prisrčni tudi do danes. Seveda pa je za Avgusta in Marijo posebno veselje, kadar

pečjo. Do aprila 1945.

Ko je bila zima mimo, je bil Gusti pemeščen v Timovo četo.

Udeležil se je tudi konference dravograjskega okrožja, ki je bila v Podgorju pri Slovenj Gradcu. Ker pa se je fronta vedno bolj približevala, so se Nemci, ustaši in četniki trumoma valili proti avstrijsko-jugoslovanski meji. Takrat se je četa terencev nahajala pri kmetu Rezmanu v Javorju in čakala, da so se Nemci umaknili iz Črne. Enajstega maja 1945, so s to četo terenci prvi vkorakali v Črno. Pridružile so se ji še manjše enote kurirjev, obveščevalcev in drugih. V Črni jih je pričakalo veliko Črnjanov in so jih prav lepo sprejeli. Takoj po prihodu čete v Črno so borci zavzeli občino in čez nekaj časa tudi prostore Topilnice v Žerjavu.

Iz smeri Šoštanja je prišlo v Črno veliko nemških vojakov, ki jih je omenjena četa uspešno razoroževala. Prišla pa je tudi nemška SS divizija, ki pa so jo, močno oboroženo, morali pustiti naprej proti Mežici. Razorožili so jo v hudih bojih na Poljani 13. maja 1945.

Iz smeri Šoštanja je prišla v Črno brigada vojvodinskih borcev, ki je nadaljevala razoroževanje ustaških in četniških vojakov.

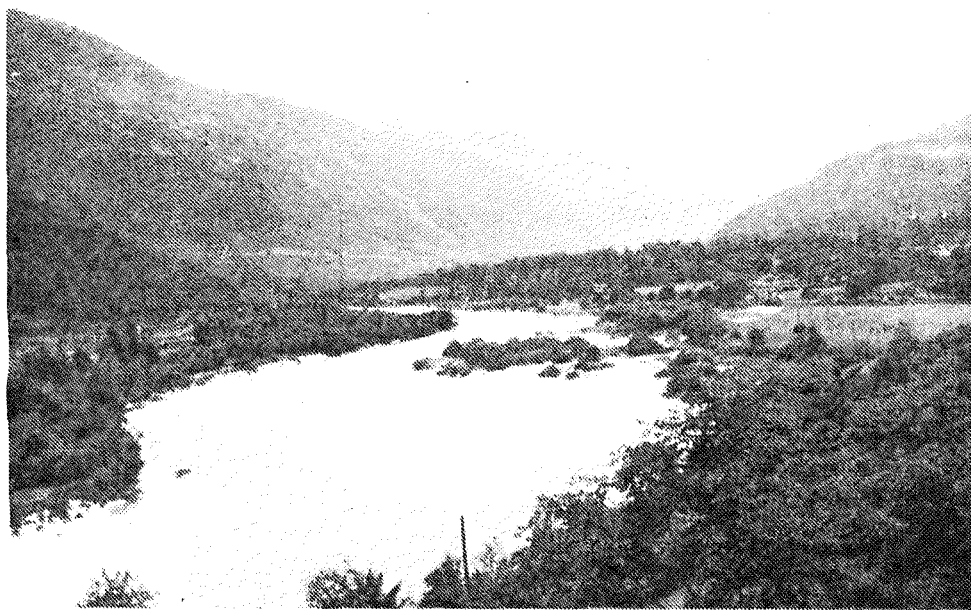
Gusti Kodrun je bil čez 4 mesece premeščen na občino v Prevalje. Tam je bil referent v kadrovski službi. Z Gustijem je bil premeščen v Prevalje tudi tov. Čulk, ki je prevzel dolžnost referenta za preskrbo za celotne Prevalje.

Iz občine Prevalje je Gusti odšel nazaj v Črno in se zaposlil pri gozdnem, gospodarstvu Črna. To delo pa Gustiju ni ustrezalo in je čez 3 mesece odšel nazaj v Topilnico.

Poročila sta se 5. 2. 1939 v Črni. Nevesta je bila Šarmanova iz Jurija ob Pesnici. Danes sta čisto sama. Dnevno – ju obiskujejo otroci, posebno pa ob sobotah in nedeljah ter ob praznikih. Kako lepo je bilo na zlato poroko, ko so njima čestitali otroci in vnuki, ki niso pozabili, da je moral Gusti, če je hotel izšolati vse otroke, po upokojitvi ponovno s službo. Pokojnina je bila premajhna in je moral poprijeti za trdo delo pri Komunalni v Črni. Vendar je zmagala volja in kako srečen je danes, ko praznuje svoj 50 letni dan skupnega življenja, z vsemi otroki.

Ko je Gusti odšel v partizane, je morala Micka v službo, če je hotela preživeti svoje malčke. Takrat so stanovali v gozdni hiši v spodnjem Javorju. Bila je tudi aktiviska in z drugimi dekleti iz Črne je aktivno delala za osvobodilno fronto vse do konca vojne. Z njo so sodelovale dr. Ramškova, Gregi Potočnik, Urška Janša, Micka Potočnik, Vikica Krpačnik, Marija Keber, in Lizika Germadnik. Čestitamo jima v imenu krajevnega združenja borcev iz Črne in v imenu krajanov.

Ignac Zdovec

Prehod čez reko Sočo 3. čete v noči 17. 8. 1944 na poti Livške Ravne

sko pogorje. Napadli so 20. avgusta 1944 v zadnjih jutranjih urah. Prav takrat je bil na tem območju Briško-bene-

ko Livka pod Matajurjem v smeri Sužida in Starega sela. Ko sta prišla med Livke in Golobe (okrog 17. ure), sta

Gubca so pustili kar tam, kjer je padel, tako da so ga kasneje domačini pokopali. Toma pa so odpeljali v postojanko

Že 45 let je minilo od tragike v bohorskem zaselku Jevša...

Ob tej obletnici so predstavniki »Lisce« – šivalnice Senovo, ki ima patronat nad spominskim obeležjem na Jevši, in člani ZB NOV Senovo, 24. marca letos, počastili spomin 23 padlih borcev druge in tretje čete Kozjanskega bataljona. Na obeležje, ki stoji na zahodni strani Bohorskega hriba Oslica, so položili venec in prižgali svečke.

O poteku dogajanja tragicnega 24. 3. 1944., pa: po ponovnem formiranju Kozjanskega bataljona 16. 3. 1944 pri lovski koči na Bohorju se je ena četa s komandantom bataljona Janezom Rozmanom, z Bohorja odpravila v okolico Bizeljskega, ostali dve pa sta ostali na Bohorju. Zvečer 22. marca 1944. sta se ust vili v zaselku Jelša pod vrhom Oslica, kjer so prenočevali pri posestnikih bratrancih Šuštarcih. V tem zaselku so prenočevali tudi naslednjo noč, kar pa je bilo zanje usodno. Mimo zaselka vodi pot iz Zagorja proti Senovemu. Kdo je šel v tisti noči po poti skozi Jelšo na Senovo, bo najbrž ostalo za vedno neznano. Gotovo pa je tisti neznan popotnik izdal policiji v Senovem, kje se nahajajo kozjanski partizani. Le takosi lahko tolmačimo dejstvo, da

so okrepljene policijske sile zjutraj 24. marca skoraj v celoti obklopile zaselek in samo čakale, da se zdani.

Okoli šeste ure je bil zadet stražar. To je bil borcev znak, da so obkoljeni in da se je treba pripraviti na umik.

Položaj je bil toliko težavnejši, ker je bilo med njimi več novincev, ki še niso imeli orožja niti izkušenj partizanskega bojevanja. Slednje je namreč bilo usodno. Pri umiku niso upoštevali povelja in navodil, ampak so se skoraj vsi skušali reševati po poti mimo vaškega studenca in nato v hrib Oslica. Ta pot pa je bila najboljša tarča sovražnikovega orožja. Največ borcev je padlo prav na poti proti studencu. Izgube so bile iz-

redno boleče; padlo je 23 borcev, nekaj ranjenih borcev pa je bilo ujetih.

Padli so: Jože Omerzu iz Kostanjeka pri Zdolah, star 19 let; Anton Pečaver iz neznanega kraja, star okoli 20 let; Kočevar brez znanega imena, star okoli 20 let; Dimitrije s Korduna, star okoli 20 let; Ljubo iz Črne gore, star okoli 20 let; Stanko Cerjak iz Dečnih sel, star 20 let; Rezika Brinjevec iz Globokega, stara 19 let; Stanislav Hervol iz Šentlenarta pri Brezicah, star 20 let; Iljaž Jože iz Pavlove vasi, star 19 let; Miha Kene iz Pavlove vasi, star 24 let; Slavko Ogorevc iz Pavlove vasi, star 25 let; Ivan Kostevc – Ciril iz Pavlove vasi, star 20 let, politkomesar bataljona; Martin Kos iz Silovca, star 22 let; Vinko Krulc iz Vrhja, star 20 let; Slavko Marenčič iz Pišec, star 20 let; Jože Molan iz Silovca, star 26 let; Jože Reberšek iz Cirovca, star 18 let; Marija Zorko iz Arrovega sela, stara 23 let. Drugih pet priimkov in imen ni znanih.

Stojan Šibila

Odbor za ljudsko obrambo skupščine Jugoslavije:

Preložena razprava o napadih na JLA

V klopih skupščine Jugoslavije je bilo minulo sredo spet vroče. Odbor za ljudsko obrambo je namreč imel na dnevnem redu razpravo o napadih na SLO in JLA. Informacijo o tem je pripravila še prejšnja vlada Branka Mikulića. Pravzaprav pa odbor niti ni začel razprave o vsebini informacije, ker sta slovenska delegata Vika Potočnik in Vinko Jelen vztrajno ponavljala, da informacije o teh napadih nista dobila v slovenščini. O tem pa sta tudi povedala, da imata slovenska skupščina in njen izvršni svet pripombe na nekatera stališča. Menila sta tudi, da informacija ni zrela za razpravo v zvezni skupščini.

V dolgi razpravi, med katero se je tudi slišalo, da je neprevedena informacija samo

formalni razlog, in po večkratnem glasovanju so se dogovorili, da je treba informacijo brez sprememb prevesti na jezike narodov in narodnosti, odbor za ljudsko obrambo pa ga mora proučiti vsaj dan pred zasedanjem zveznega zbora skupščine SFRJ.

Na začetku smo zapisali, da je bila razprava vroča in res je bilo tako. Nekaj delegatov je vztrajalo pri tem, da mora ta točka ostati na dnevnem redu, saj so samo zaradi nje prišli na sejo v Beograd. Zanimivo je tudi, da želi sedanja vlada proučiti informacijo, ki ima sicer naslov »Bistvo, vzroki in ocene napadov na zasnovo SLO in DS, še posebej pa na JLA.« Namestnik zveznega sekretarja za ljudsko obrambo Stane Bro-

vet pa je ob tem dejal, da ni mogoče pričakovati, drugačnega stališča zvezne vlade, ker je prejšnja izdelala poročilo na podlagi dejstev. Menil je tudi, da bi morala nova vlada, ob spremembi stališč, spremeniti tudi dejstva.

V nadaljevanju je odbor razpravljal o predlogu zakona

Zvezni sekretar za ljudsko obrambo bo po sprejemu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški obveznosti lahko napotil na služenje vojaškega roka po končanem študiju študente nekaterih tehničnih fakultet in medicinskih fakultet, vendar najkasneje do študentovega dopolnjenega 27. leta.

o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški obveznosti, ki pa je bila precej mirnejša. Delegati so podprli zakonske spremembe, zvezne-

mu zboru pa bodo predlagali naj jih sprejme skupaj z amandmaji zveznega izvršnega sveta, ki urejajo vprašanje vojaškega roka vojakov, ki iz verskih razlogov odklanjajo orožje. Slovenska delegatka Vika Potočnik je ob tem spet sprožila vprašanje drugačnih možnosti služenja vojaškega roka. Pri nekaterih delegatih se je ob tem znova pokazal strah pred civilnim služenjem vojaškega roka. Predstavniki zveznega sekretariata za ljudsko obrambo pa so navedli primer Zvezne republike Nemčije, kjer so se številni mladeniči odločili za dvakrat daljše služenje voja-

škega roka, kot pa če bi služili vojsko z orožjem. Niso pa zavrnili možnost proučevanja morebitnih sprememb in dopolnitev tega zakona. **B. K.**

S sveta za SLO in DS pri RK SZDL Slovenije

Tendenciozna in nesprejemljiva informacija

Člani sveta za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozoščito pri predsedstvu RK SZDL Slovenije so tudi obravnavali informacijo zveznega izvršnega sveta o bistvu, vzrokih in ocenah napadov na zasnovo SLO in posebej na JLA. Soglasno so ocenili, da je ta dokument nadvse grob napad na našo republiko in je nanj treba primerno odgovoriti.

Poudarili so tudi, da informacija ni sprejemljiva tudi zaradi tega, ker je nastala brez vednosti in sodelovanja legi-

ja vprašanje, komu koristi takšna informacija, ki jo je bivši izvršni svet sprejel takorekoč zadnji dan svojega mandata. Vprašanje je tudi, koliko škode je bivša vlada povzročila s tem dokumentom in ali se ni hotel nekomu maščevati za nekaj.

Svet za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL Slovenije pa je obravnaval tudi poročilo javnega tožilstva v naši republici v minulemu letu. Pavle Car, republiški javni tožilec, je povedal, da je politična kriminaliteta v Slo-

Kljub podatkom, ki jih je zapisala stara vlada, je dejansko sodelovanje prebivalcev Slovenije z enotami JLA zelo dobro. Vojaki namreč s svojim delom veliko prispevajo k reševanju marsikaterega problema in tega se ljudje zavedajo in to znajo ceniti.

timnih in za te zadeve pristojnih organov v naši republici. Zamolčali so številne pozitivne ugotovitve najrazličnejših zveznih organov o stanju obrambnih in varnostnih priprav v Sloveniji. Prav tako so zamolčana tudi znana dejstva o zelo dobrem sodelovanju med JLA občinami in prebivalstvom. O tem pričajo številne vojaške vaje ki so potekale v zadnjem času, to je času, najbolj »ostrih« napadov na armado pri nas. Člani so tudi menili, da avtorji namesto tega potencirajo posamezne ekscesne pojave, o katerih se je slovenska politika zelo jasno izrekla. Zato so člani sveta podprli predlog skupščine Slovenije naj bi to gradivo umaknili iz skupščinske obravnave v Beogradu.

Ob vsem tem se nam pora-

veniji oboben pojav in skoraj da ni omembe vreden. Zaradi političnega kriminala je bilo lani prijavljenih samo 11 ljudi, kar je 0,5 odstotka vseh polnoletnih oseb prijavljenih zaradi najrazličnejših kriminalnih dejanj.

Člani sveta so obravnavali tudi amandma k predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški obveznosti, ki ga je predlagalo predsedstvo Jugoslavije. Po njem naj bi dovolili služenje vojaškega roka brez orožja tistim, ki ga zaradi verskega prepričanja nočejo sprejeti, vojaški rok pa naj bi služili 24 mesecev. V razpravi se je izkristaliziralo stališče, da naj bi tiste, ki se bodo odločili za takšne načine služenja določili že na naboru in ne šele po prihodu v vojašnico. **B.K.**

Titovo Velenje:

»Naskok enot teritorialne obrambe«

V drugi polovici marca so imeli pripadniki teritorialne obrambe občine Velenje redno letno vojaško usposabljanje. Za večino pripadnikov je bila vaja presenečenje, saj so vedeli le, da vaja bo, niso pa vedeli dneva in ure. Na tokratno usposabljanje so poklicali štiri posebne enote TO, kate-

Poveljnik teritorialne obrambe občine Velenje Jože Prislan

rih odziv ni bil najboljši, to pa zato ker večina pripadnikov – obveznikov med vikendom odpotuje v druge kraje in jih je zato v tako kratkem času težko ali nemogoče dobiti.

Po končanem formiranju enot so pripadniki izvedli tudi taktično nalogo, »naskok enot teritorialne obrambe« na topniško enoto modrih. Omenjena vaja je bila izvedena v skladu s taktiko teritorialnih enot, ocenjena pa je bila z boljšo oceno, kot potek mobilizacije. Poleg enot TO je na vaji, ki jo je občasno motil dež, sodelovala kompletna kurirska služba občine Velenje, narodna zaščita krajevne skupnosti Franc Leskošek-Luka-Pesje in celotna struktura družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti Gaberke, ter velenjski aeroklub. Skupno je na prikazani vaji sodelovalo okoli 400 občanov. To usposabljanje ni zahtevalo veliko materialnih sredstev, ker so jo načrtovali na prosto soboto in tako zagotovili čimmanjšo odsotnost pripadnikov z dela. Vajo sta si ogledala in jo tudi nadzorovala predstavnika republiškega in pokrajinskega štaba TO.

Po končani vaji je komandant občinskega štaba teritorialne obrambe Jože Prislan vajo takole ocenil. »Ugovotili smo, da bomo

odgovorne starešine morali v bodoče bolj usposabljati iz praktičnega dela. To je namreč specifična vojska, zato so nekatera njena načela delovanja drugačna kot v JLA. Mnogokrat je potrebno pristopiti tudi improvizacijam in ravno tu se odgovorne starešine lahko izkažejo ali pa ne. Ker je bila vaja načrtovana s presenečenjem, so bili pogoji dela izredno težki, čas za formiranje enot pa kratek. Kljub temu ugotavljam in

ocenjujem, da smo, sodeč po prikazanem, dobro usposobljeni in pripravljeni za vse tiste naloge, ki izhajajo iz splošne ljudske obrambe in družbene samozoščite. Vse vidne napake, ki so se porajale med vajo, bomo na naslednjih usposabljanjih odpravili. Zavedamo se namreč, da je le znanje in iznajdlivost porok, ki bo v zadani situaciji igralo pomembno vlogo, če že ne najpomembnejšo«.

Bogdan Mugerle

Posadka protiletalskega topa na položaju

Občinska konferenca ZRVS Jesenice:

Odločen boj z nedelavnostjo

Pri Občinski konferenci ZRVS na Jesenicah se v zadnjem obdobju srečujejo z nekaterimi specifičnimi problemi, ki ovirajo uresničevanje programskih nalog. Odločno preveč pasivno je delo krajevnih organizacij ZRVS. Neaktivna so vodstva na mestnem območju pa tudi v krajevnih skupnostih izven Jesenic. Nekaj časa je bila najbolj aktivna krajevna organizacija na Hrušici, sedaj o njej že lep čas ni slišati besede.

Tudi sicer med članstvom ni tiste aktivistične zagnanosti, ki bi bila v sedanjih kriznih časih še kako dobrodošla. Vodstvo občinske konference ZRVS je sedaj pred odgovornimi nalogami, da prebudi »zaspance« v krajevnih skupnostih, pa tudi posamezne komisije so prav tako potrebne »vzpodbude« za boljše delo.

Predsedstvo OK ZRVS se zavzema, da bi program začeli

le uresničevati bolj dosledno in odgovorno. Na marčevski seji so se dogovorili, da se bodo v aprilu vrstile letne seje krajevnih organizacij ZRVS, maja pa bo še seja občinske konference ZRVS.

Na tej seji so razpravljali tudi o razmerah na Kosovu in prav zaradi zapletenega položaja v tej pokrajini in tudi drugih nesoglasjih v Jugoslaviji, so se zavzeli, da v prihodnje odločno več pozornosti namenijo idejno-političnemu delu med članstvom, predvsem z aktualnimi predavanji in razgovori.

Prav tako pa bodo še v tem mesecu pri OK ZRVS na Jesenicah začeli s pripravami za obsežno akcijo v okviru 24. zimskega spominskega pohoda na Stol. Dan pred pohodom bodo organizirali orientacijski pohod šolske mladine iz jeseniške in radovljiške občine do Valvazorjevega doma. Lani so prvič prevzeli to akcijo in so se poka-

zale še nekatere pomanjkljivosti. Letos načrtujejo drugačen pristop, akcija pa sodi v okvir

širšega sodelovanja in povezovala rezervnih vojaških starešin z mladimi. **Janko Rabič**

Občina Ravne na Koroškem:

Plaketa za dolgoletno sodelovanje

Za uspešno sodelovanje z vojaškimi enotami in ustanovami je delovna organizacija TOK Ravne sprejela malo plaketo JLA. Odlikovanje so kolektivu izročili ob prazniku JLA, 22. decembru 1988.

»Ponosno smo prejeli tako visoko odlikovanje, hkrati pa smo presenečeni, saj bi za sodelovanje zaslužile pohvalo enote JLA, ki so bile vseh 25 let prisotne pri razvoju infrastrukture v koroški krajini,« poudarjajo v TOK Ravne.

Z enotami JLA sodelujejo že od leta 1965. Skupaj smo gradili ceste, predvsem na obmejnem območju, od Bukovskega sedla do Libelič in to v dolžini preko 50 km. Ko smo opremljali kmetije s telefoni, so sodelovali pri vseh 550 priključkih, predvsem z delovno silo. Tako je danes praktično na javno telefonsko omrežje priključenih 600 kmetij.

Sedaj so se lotili rekonstrukcij občinskih cest: od Loma, Kotelja, Slovenj Gradca, do relacije Črna-Sent Vid. Tudi tu so prisotne kompletne inženirske enote JLA.

Niti uspehov, ki so jih na področju izgradnje cest že dosegli, niti načrtovanih nadaljnjih del, si ne morejo zamisliti brez sodelovanja enot JLA. Izgradnjo omenjenih občinskih cest so lahko pričeli le s takim sodelovanjem. Načrtovane so bile vsa povojna leta, vendar nikoli ni bilo denarja za začetek del. S pomočjo vojakov pa so dela stekla in bodo stroški le 30 do 35% predračunske vrednosti objekta. **Adolf Ankon**

Maribor-Tabor:

Pozitivno ocenili delo

Na seji izvršnega sveta Skupščine občine Maribor-Tabor so člani poslušali informacijo o delu Izobraževalnega centra za SLO in DS Maribor v Pekrah v minulemu letu. Pozitivno so ocenili delo centra in poudarili, da je v zadnjem letu opravil pomembno delo pri usposabljanju struktur SLO in DS. Razprava je pokazala, da bi kazalo pritegniti tudi strukture SLO in DS iz drugih podravskih občin, saj ima ta center sodobno opremo in vse pogoje za uspešno usposabljanje. Poudarili so, da bi kazalo razmisliti o možnosti, da bi nekatere oblike usposabljanja iz republiškega centra SLO in DS v Poljčah prenesli za udeležence iz Podravja v mariborski izobraževalni center, saj bi tako lahko prihranili na stroških za bivanje in na času udeležencev usposabljanja. Direktor Izobraževalnega centra za SLO in DS Slavko Kekec je orisal delo centra v minulemu letu in poudaril, da so se v centru zavzemali za pridobivanje novih programov, za kvalitetno izvajanje programov, za kreativno vključevanje v predpisane programe, za uvajanje sodobnih metod in oblik dela, za prodor v regijo in za izdelavo video filmov in video podlag. V primerjavi z letom 1987 se je povečalo število udeležencev usposabljanja od 21.729 na 27.717 ljudi.

To povečanje izvira iz uposabljanj, ki jih organizira sekretariat za ljudsko obrambo občin in mesta Maribor, zaradi učencev in dijakov mariborskih šol in delno zaradi izvenprogramskih aktivnosti v lastni dejavnosti. Bivalne zmogljivosti so bile izkoriščene le 88-odstotno, spalne zmogljivosti pa samo 28,65-odstotno. **M. K.**

Bi radi postali biovrtičkarji?

Zdi se, da jih ni tako dobrih vrtičkarjev kot so prav upokojenci. Ne le, da imajo več časa kot so ga imeli pred leti, ko so še hodili v službe, tudi časi so takšni, da nam vsem še tako majhni pridelki na domačih vrtovih in vrtičkih pomenijo nemajhne prihranke v družinskih proračunih.

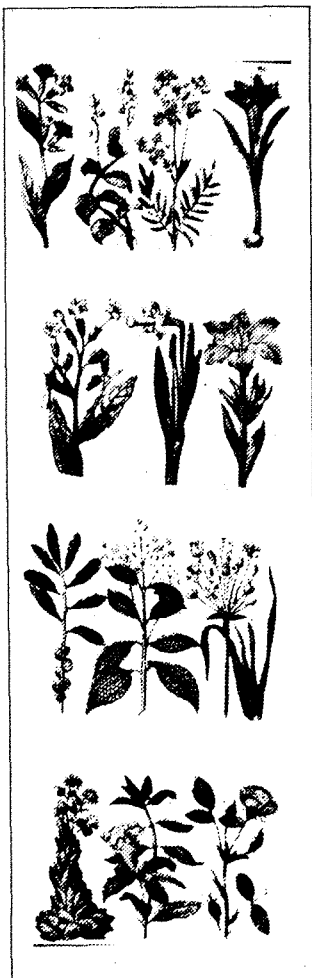
Spominjam se besed starega kmeta pred leti, ki mi je kazal na zapleveljene površine nekdanjih vrtičkov na robu enega slovenskih mest in preroško kimal: »Vse to bo še obdelano in to kako! Zemlja je bogastvo, le da to od časa do časa nekatere generacije čisto pozabijo, dokler jih ekonomija ne prižene v kot...«

Seveda, na pragu enaindvajsetega stoletja pa nas žene v kot še vse hujša nevarnost kot je gola ekonomija za preživetje. Spominjam se, kako smo se pred nekaj leti (skupina prijateljev) na potepu po Mehiki paranooidno prehranjevali zgolj s čaji, prekuhano zelenjavo, pili v steklenicah kupljeno vodo in se izogibali mesu... Vse to kljub temu, da je Mehika dežela prekrasnega sočivja, vseh vrst prelestne zelenjave in sadja... V njihovem glavnem mestu so namreč voda, zemlja in

zrak tako prežeti s številnimi strupenimi snovmi, zemlja pa tudi s škodljivimi mikroorganizmi, da (predvsem nenavajenemu tujcu) domala ničesar ne moreš več pojesti v svežem stanju – razen morda pragozdnih sedežev s trdnimi varovalnimi lupinami. K temu lahko dodamo (najbrž tudi vaše) spomine na potepe po Evropi, kjer si morate sredi Pariza, če se želite zdravo odjezati, že kupiti steklenico zdrave vode v trgovini, podobno kot že tudi v Italiji, Nemčiji... Zdi se da je (ob ogabno kloriranem okusu in vonju) le še vprašanje kratkega časa, kdaj bodo »zapakirano« vodo začeli prodajati v Beogradu, potem pa tudi v drugih naših, vse bolj onesnaženih mestih. Kaže, da nas bo še le takrat malo »stisnilo« pri srcu in pa takrat, ko bodo malčki brez vsakega konkretnega vzroka dobivali driske... In takrat bo seveda že zelo, zelo pozno.

Če bi torej radi pomirili svojo vest, če menite, da bi lahko tudi sami prispevali svoj delež k osveščenju in početju za boljši jutri, se lahko pridružite mladi družini biovrtičkarjev, ki se, vsi po vrsti šele učijo abecede zdravega gospodarjenja z zemljo. Prave pravcate te-

čaje o biovrtinarjenju prireja (vsak tork se lahko prijavi-te) vrtičkarska zveza v Ljubljani. Tečaji trajajo po dva meseca, njihov namen pa je, da izpopolnijo sive lise v našem znanju o biološko zdravem pridelovanju hrane. Seveda pa bi

za začetek prišla prav tudi kakšna literatura. Brskanje po ljubljanskih knjigarnah je navrglo razveseljav podatek, da so izredno bogato založene ne le s prevodno literaturo o tej snovi ampak tudi s kakovostnimi knjigami domačih avtorjev, med katerimi zagotovo kaže na prvem mestu omeniti **delo Marije Omahnove Moj bio vrt**, ki jo je izdala revija Zdravje. Za poduk in pouk pa ne bo odveč pokukati še v prevedeno knjigo z naslovom **Zeliščni vrt**, pa v knjigo petih slovenskih avtorjev o sadnem vrtu.

Nekateri ljudje še danes mislijo, da je govorjenje in početje za biohrano stvar »privilegiranih bogatejših slojev«, ker preprosto ne morejo dojeti, kako daljnosežno segajo predvidevanja ekologov in vseh, ki nam brez sprememb obnašanja in mišljenja o preživetju napovedujejo kar najhitrejšo propadanje planeta in klavirno smrt – v lastni mišnici.

Toliko o tem za danes, prihodnjič (morda boste že prebrali kakšen odlomek iz omenjenih knjig), pa bomo skušali priskrbeti pogovor z Marijo Omahno pa tudi s kakšnim biovrtičkarjem in uživalcem biohrane.

B. Ž. J.

Si bomo spet omislili domače žrmlje?

Najbrž takšnih starinskih, kakršne so te na sliki res ne, toda, da si vse številnejši privrženci hranjenja z bio hrano doma meljejo žitarice, je dejstvo. Pa pustimo za hip to novodobno zadevo in pokukajmo v stare »mline«.

Poleg najogostejših in najpopularnejših vodnih mlinov so imele številne kmečke hiše doma tudi žrmlje, neke vrste ročne mline, ki jih je bilo na Krasu na primer še v osemnajstem stoletju pogosto najti po vseh, medtem ko so bili v Beli Krajini Prekmurju in na Štajerskem v rabi še pred prvo svetovno vojno. S temi malimi mlini so gospodinje mlele žito za sprotno rabo, največkrat pa takrat, kadar je mlinске moke zmanjkalo. Drug tak priročni kos »pohišstva« pa je bila mentrga, ki jo ponekod na kmetih s pridom uporabljajo še danes, saj v njej mesijo kruhe za peko v krušnih pečeh.

Vdihovanje cigaretne dima povzroča raka na dihalih

Da ali ne? – Da!

Študije že dolgo povezujejo kajenje z nastajanjem raka na dihalih, pri čemer znanstveniki na osnovi raziskav napovedujejo, da bo samo v Združenih državah Amerike letos umrlo za posledicami raka na dihalih 6.000 žensk.

Najnovejša študija ni le potrdila te povezave med kajenjem in boleznijo ampak je tudi ugotovila, da so ženske, ki le vdihujejo dim kadilcev – takoimenovane pasivne kadilke – enako izpostavljene nevarnosti kakor kadilke.

Poročilo, prve ocene o učinkih kajenja na ženske, oziroma na nastajanje raka

na njihovih dihalih, je bilo objavljeno prejšnji mesec v Reviji ameriškega medicinskega združenja: objavila ga je skupina raziskovalcev z medicinskega oddelka univerze v Utahu.

Poročilo navaja, da so ženske, ki kadijo, trikrat bolj izpostavljene možnosti za razvoj raka na dihalih kot nekadilke. Toda študija, ki je hotela ugotoviti tudi škodo, ki jo povzroča izpostavljanje pasivnemu kajenju, je poskrbelo za pravo presenečenje: pokazala je namreč, da so ženske, ki so vdihovale kadilski dim tri in več ur na dan, ne le

nagnjene k obolenju za rakom na dihalih, ampak je pri njih nevarnost, da bodo obolele za to boleznijo, enako velika kot pri kadilkah.

Dodatno so v raziskavah ugotovili, da je pasivno kajenje doma bolj nevarno od tistega na drugih lokacijah, verjetno zato, ker je neprekinjeno prisotno. Prav tako so ugotovili, da samo kajenje in z njim še dodatna izpostavljenost kajenju drugih peha ženske v še večjo nevarnost kot vsaka od zgoraj opisanih nevarnosti posebej.

V članku, ki ga je v zadnji številki priobčila revija Time,

pa lahko preberemo tudi, da na nastanek omenjene bolezni vplivajo še drugi, sicer že dolgo znani faktorji – vključujoč seksualne aktivnosti v zgodnji življenjski dobi in tudi pogosto menjavanje partnerja. Raziskave predvsem namigujejo, da bi utegnile določene človeške navade vplivati na mehanizme nastajanja raka. Tako slutijo, da utegnejo nenevarne komponente cigaretne dima potovati po krvi do mest kjer ždi potencialni zametki tvorjenja raka. Res je sicer, da nekateri jemljajo zgoraj omenjene navade precej z rezervno, kljub vsemu pa tudi znane medicinske kapacitete že prištevajo pasivno kajenje na listo indikatorjev za nastajanje raka na dihalih.

Zdravnikovi nasveti

O šoku

Beseda šok, tako pogosto uporabljena tudi v vsakdanjih pogovorih, terja z medicinskega stališča poseben opis. Najpreprosteje pa stanje opišemo kot motnjo v krvotoku, ki pripelje do zmanjšane oskrbljenosti življenjsko pomembnih tkiv – predvsem s kisikom.

Zunanji znaki, ki nas opozorijo, da utegne iti za šok, so: slabo otipljiv žilni utrip na vratu ali na zapestju, včasih pa otipljivosti utripa sploh ni, motnje v zavesti, peplnata bledica, hladna in vlažna koža, pospešeno bitje srca, hlastanje po zraku, žeja, odsotnost izločanja seča. Ni nujno, da so vselej prisotni vsi omenjeni znaki. Včasih so eni bolj močno izraženi kot drugi. Prav tako pa niso zanemarljiva znamenja: slabost, strah in zaskrbljenost. Šok se lahko poslabša in se kaže okrepljeno z vsemi naštetimi znamenji ali pa le z nekaterimi od njih. Nekateri drugi vplivi, ki jih je treba tudi upoštevati, pa so: splošno slabo telesno in čustveno stanje, starost, izčrpanost, vremenske razmere, apetit, podatek o zlorabi zdravil (zlasti tistih v najpogostejši rabi – za uravnavanje krvnega pritiska, nespečnosti, motenj v živčnem ravnovesju, pri sladkorni bolezni...).

Včasih, če ne upoštevamo vseh možnih činiteljev, utegnemo zamenjevati težko stanje šoka, ki nastane kot posledica težkih poškodb notranjih organov (ali ob zlorabi tablet) – z opitostjo.

Zaradi vsega povedanega ni odveč, če poznamo tri pomembnejše elemente za nastanek šoka:

prvi je **zmanjšanje količine krožeče krvi**, drugi je **okvara srca v funkciji črpalke** (oslabelost srca, srčni infarkt otežen pretok krvi skozi pljuča), tretji pa je **okvara pri pretoku krvi skozi sistem ožilja**; okvara tankega ožilja zaradi zastrupitve z bakterijami ali drugimi strupi, v stanju strahu, močne bolečine ipd.

Zmanjšana količina krožeče krvi nastane zaradi izgube krvi ali zaradi izgube ene od njenih sestavin iz krvotoka. Sposobnost organizma, da z zožitvijo ožilja nadoknadi padec krvnega pritiska, ima svoje meje. Če pravočasno ne nadomestimo manjkajoče količine krožeče krvi, pritisk neizbežno pade pod določeno potrebno višino in pride do poslabšane prekravitve vitalno pomembnih centrov v telesu, kar povzroči težje okvare – zlasti, če takšno stanje traja dalje časa. Ocenimo lahko, da je 50-odstotna izguba krvi zelo visoka, pogosto tudi smrtna. Življenjsko potrebna količina krvi je pri različnih ljudeh različna, odvisna tudi od starosti, spola, od stanja oskrbljenosti krvi s krvnim barvilom...

Kdaj opazimo znake šoka?

Najpogostejše jih opazimo pri zunanjih, redkeje pa tudi pri notranjih krvavitvah, kot posledico poškodb ali ranitev.

Med posledicami notranjih krvavitev velja posebej omeniti krvavitve pri želodčnih ranah, med poškodbami z izgubo večjih količin krvne tekočine pa obsežnejše opekline. Prav tako lahko opazimo znake šoka ob posebno veliki izgubi telesne tekočine pri hujših prebavnih motnjah (zlasti je to nevarno pri diareji novorojenčkov in pri obolenju s kolero).

Pri okvari srčne mišice, kadar le-ta ni več sposobna črpati za življenje vsaj minimalno potrebne količine krvi, govorimo o srčno pogojenem šoku: pri srčnem infarktu, pri zamašitvi večje srčne žile (venčne)... kar lahko povzroča odmiranje dela srčne mišice in ima za posledico – visok odstotek smrtnosti, kljub takojšnjemu ukrepanju.

Izid iz šokovnega stanja je odvisen od obsežnosti prizadetosti srca, kar pa že spada v domeno ožje stroke. Pri nas so podatki o preživelih z zgoraj opisanimi hudimi težavami, ugodno visoki, saj beležimo kar 50 odstotkov preživelih. To dokazuje, da imamo skrbno poučene in organizirane ustrezne službe že pri nudenju prve pomoči ter seveda v nadaljnjem postopku visoko izurjene specialiste in sodobne aparature.

Šok pa lahko poleg že opisanih zunanjih in notranjih pojavov povzroči tudi nenadno širjenje ali krčenje volumna najtanjšega ožilja, ko gre za neke vrste izkrvavitve v lastno ožilje. V takšnih primerih (ki pa so zelo redki) se lahko celo zgodi, da je koža na otip topla in pritisk normalen.

(se nadaljuje)

Druženje aktivistov OF v občini Ljubljana-Bežigrad ni samo sebi namen

Po izvolitvi odbora medvojnih aktivistov OF (MAOF) rajona Ježica leta 1971 in izvolitvi odborov rajona Bežigrad in Črnuče je bil leta 1979 izvoljen občinski odbor MAOF. Leta 1982 so medvojni aktivisti OF iz območja sedanje občine Ljubljana Bežigrad dobili v občini domicil, leta 1987 pa srebrno plaketo ZZB NOV Jugoslavije.

Poglavitni cilj vseh treh rajonskih odborov MAOF je bil zbrati gradivo in izdati knjige – monografije o delavskem in narodnoosvobodilnem gibanju na območju rajona. Leta 1982 je izšla kronika rajona Črnuče z naslovom NA LEVEM BREGU SAVE, leta 1985 kronika rajona Ježica z naslovom LJUBLJANSKO POSAVJE V LJUDSKI REVOLUCIJI, letos pa bo izšla kronika rajona Bežigrad z naslovom UPORNI BEŽIGRAD. Za tisk monografij skrbi občinska konferenca SZDL.

Ni pa bila samo to naloga odbora MAOF. Poleg vključevanja v delovanje krajevnih skupnosti in odzivanja na te-

koče družbene probleme dopolnjujejo že zbrano zgodovinsko gradivo, ki ga odstopajo Mestnemu muzeju Ljubljana, oddelku ljudske revolucije. Osnovnim šolam nudijo pomoč pri negovanju revolucionarnih tradicij, vodijo nadzor nad skrbjo družbe za spomenike NOB in evidenco o še živih aktivistih, o njihovih življenjskih jubilejih in zdravju. Vključujejo pa se tudi v izvajanje programov občinskega in mestnega (ljublanskega) odbora MAOF.

Zadnje dni meseca marca letos so zopet, po 4 letih, imeli svoj redni občni zbor aktivisti nekdanjega rajona Ježica – ljubljanskega Posavja. Rezultati njihovega delovanja opravičujejo obstoj njihove organiziranosti. Ko so se velike krajevnne skupnosti podelile na manjše je nastalo na območju nekdanjega rajona Ježica 7 oziroma 9 krajevnih skupnosti. Prejšnje 3 krajevnne skupnosti so imele krajevni praznik 7. septembra, na dan, ko so se leta 1941 štirje mladinci, na sedanji Titovi cesti, spopadli s italijansko patroljo in s streli ranili

dva člana te patrolje. Nove krajevnne skupnosti, razen dveh oziroma treh, so povzele isti dogodek za krajevni praznik, da pa bi celotno območje negovalo spomin na 7. september je odbor MAOF Ježica predlagal 7. september tudi kot spominski dan ljubljanskega Posavja, to je vseh devetih krajevnih skupnosti. O tem so leta 1978 vse KS podpisale listino.

Na podlagi 10 letnih izkušenj je lansko leto odbor MAOF Ježica predlagal sprejem II. vsebinsko dopolnjene, listine. Tudi ta predlog je bil sprejet. Že nekaj let ena KS, dve leti zaporedoma organizira izvajanje skupnih nalog proslavljanja spominskega dneva. Da bi bila vsakoletna pripravljenost večja jim je lani odbor MAOF poklonil velik ročno izdelan in poslikan lesen krožnik, kot simbolični znak, ki ga ena KS preda drugi, ko nanjo preidejo, s skupno listino določene, obveznosti proslavljanja spominskega dneva. Krožnik visi v pisarni KS in tako krajevnne organizacije oziroma njihove funkcije vsakodnevno spominja na prevzete naloge.

Odbor MAOF Ježica pa je pred dvema letoma uvedel tudi SEPTEMBRSKO PRIZNANJE LJUBLJANSKEGA POSAVJA NAJ, NAJ V LETU ... namenjeno predvsem mlajšim ljudem. Leta 1987 je to priznanje dobilo 10 športnih skupin in 15 športnikov, ki so dosegli prva mesta v različnih tekmovanjih, leta 1988 pa 46 učencev in učenek iz treh osnovnih šol, ki so vseh 8 razredov končali z odličnim uspehom. Letos podeljevanje teh priznanj prevzema skupni odbor vseh devetih krajevnih konferenc SZDL.

Proslavljanje 7. septembra, kot krajevnega praznika šestih KS in kot spominskega dneva devetih KS, že nekaj let traja 10 do 15 dni. Krajevnih in skupnih prirediteljev, v oba namena, je 20 do 25. Priprave na te prireditve se začne že aprila meseca saj morajo biti konkretne naloge načelno vsklajene že pred letnimi dopusti, kajti po njih za dogovarjanje ni več časa.

Na ta način, brez nič več sprejemljivih parol in politiziranja, ohranjajo spomin na NOB in obenem negujejo nekatere vrednote, ki so krvavo borbo preoblikovale v zgodovinsko sprejemljivo narodovo in človekovo nujno.

Stane Koman

Pravna posvetovalnica

Tov. L. J. iz Kočevja sprašuje, kako to, da je moral v letu 1988 plačati ob registraciji osebnega vozila tudi cestnino, saj je 100% vojaški vojni invalid in mu cestnine prej ni bilo treba plačevati.

Vojaški vojni invalidi s stopnjo invalidnosti več kot 60% so v celoti oproščeni plačila cestnine in se v tem pogledu v letu 1988 predpisi niso nič spremenili. Če je L. J. ob registraciji res predložil ustrezno odločbo o invalidnosti, potem mu je referentka neupravičeno zaračunala cestnino. Zato svetujem tov. L. J. iz Kočevja, da se z ustrezno odločbo o 100% invalidnosti zglaš pri referentki za promet pri SO Kočevje ter zahteva vrnitev plačane cestnine, če to želi, sicer pa mora v letošnjem letu ob ponovni registraciji osebnega vozila predložiti prej omenjeno odločbo, da bo oproščen plačila cestnine.

Tov. K. A. iz Polzele, ki sprašuje ali še lahko zahteva priznanje statusa vojnega invalida, bi svetoval, ker nimam dovolj podatkov, da se zglaš pri pristojni službi Skupnosti invalidskega in pokojninskega zavarovanja v Sloveniji v Celju z vso dokumentacijo, ki se tiče njenega zahtevka ter ji bodo tam pomagali sestaviti ustrezen zahtevek. Od vseh teh podatkov pa bo odvisno, od kdaj ji bo priznan status vojnega invalida, če bo zahtevku seveda ugodeno.

Pri tovrstnih vprašanjih pač ne morem dati konkretnega odgovora, saj je ta odvisen od množice podatkov, ki pa jih bralci ne morete poslati.

Bralki L. F. iz Medvoda bi rad pojasnil, da odgovor na svoje vprašanje že ima, saj ji več ne morem povedati. Tovrstne bančne napake niso na srečo pogoste, dopis banke z dne 16. 3. 1989 pa v celoti pojasnjuje kdaj in kje ter kako je prišlo do napake pri vpisu v devizno hranilno knjižico. Ljudje smo pač zmotljivi, pa s tem ne zagovarjam takšnega poslovanja banke, zato je včasih treba imeti nekoliko potrpljenja in razumevanja tudi za take napake.

Tov. B. P. iz Ajdovščine pa na njeno vprašanje glede veljavnosti darilne pogodbe z vnukom tole:

Če je obdarjenec mladoleten, ga v pogodbi morata zastopata eden ali drugi roditelj ali oba roditelja, pogodbo samo pa mora overiti pristojna Skupnost socialnega skrbstva, ne glede na to ali mladoletnik premoženje pridobiva ali ga odtuje.

Tako boste zaenkrat težko tudi od njega karkoli zahtevala. Za bolj podroben odgovor pa mi pošljite fotokopijo pogodbe, ki naj bi jo sklenili z vašim vnukom.

Kar pa se tiče solastništva osebnega vozila, pa vam moram povedati, da zaenkrat pri nas ni mogoč vpis vseh solastnikov v prometno dovoljenje, temveč le enega. Vkolikor vam hči osporava solastništvo osebnega vozila vam ne preostane drugega, kot, da vložite ustrezno tožbo pri pristojnem sodišču.

Jasenovac v aprilu – srečanja in spomini

V soboto 22. aprila se bodo na območju spominskega parka Jasenovac zbrali nekdanji taboriščniki in gostje – najprej v osnovni šoli Bratstvo in enotnost v Jasenovcu, od tam pa bodo krenili na kraj nekdanjega taborišča, kjer bo ob 10. uri polaganje vencev, ob 11. pa velika spominska manifestacija, na kateri bo zbranim spregovoril predsednik predsedstva CK ZKJ Stipe Šušter. Sledil bo umetniški program z, za današnje dni simboličnim naslovom »Zdaj je najpotrebneje ohraniti mir in dostojanstvo, moja dežela«. Libreto in režijo za skladbo s tem naslovom je opravil Mirko Merle, skladatelj pa je Igor Kuljerić. Ves preostali del dneva bodo v bližnjem naselju Jasenovac potekale kulturne manifestacije in športni programi, zvečer pa bo v krajevni kinodvorani osrednji literarni večer, na katerem bodo sodelovali številni književniki pod skupnim naslovom Bratenje pesmi in reke. Predstavljena bo tudi nova pesnitev Milinka Tormana »Slike bežanja in smrti«. Ob tej priložnosti bodo objavili tudi imena najboljših dijaških literarnih prispevkov in likovnih del na vojno tematiko.

Istega dne se bo v Stari Gradiški sestel odbor za »Kulo, odprli bodo razstavo trpljenja v celicah smrti – taborišče Stara Gradiška 1942.« V nedeljo, 23. aprila se bodo prav tako v Stari Gradiški sestali nekdanji taboriščniki in se bodo iz mestne kinodvorane podali v koloni na simbolično pot polaganja vencev in cvetja na grobove žrtev. Opoldne bo kome-moracija ob 13.30 pa bodo udeleženci tega srečanja lahko spremljali na obali Save »pesniško regato«, ki bo krenila na pot proti Mlaki in Bistrici.

V dneh komemorativnih slovesnosti na območju spominskega parka Jasenovac bo tudi zborovanje tabornikov iz Zagreba in Siska, srečanje mladih sedmih zletnih področij, srečanje radioamaterjev, tekmovanje jugoslovanskih ribičev ter veslaška regata z naslovom »Optimist na Savi vodi v čast svobodi«.

Stanju v državi ob rob

V resen premislek

Borci in aktivisti NOV, zbrani na letni konferenci svojega združenja, smo kot sotorci in soustanovitelji naše SFRJ z vsemi narodnostmi in narodi v demokratični državi, čutili potrebo, da se ob sedanjem dogajanju v državi oglašimo.

Ni nam vseeno, kaj se godi in kaj se nam še obeta v tej državi sproti in že dalj časa v vseh sredstvih javnega obveščanja: v radiu, TV, v tisku, se nam odlikuje vse prej kot ugodno – samokritično stanje. Sredstva javnega obveščanja tudi v tujini – od Londona do New Yorka – z začudenjem in zgražanjem komentirajo stanje pri nas. Tako smo si pripravili nekdanji ugled pa tudi vpliv v svetu in nič čudnega ni, da govorijo, da je v Jugoslaviji »kitajska revolucija na balkanski način«. To pa za nas seveda ne zveni niti malo pohvalno.

Borci NOV najostreje in najodločnejše obojamo vse žaljivke in klevete vseh vrst različnih funkcionarjev in drugih po Jugoslaviji – zoper Slovenijo ter njene, z zakoni-to voljo ljudstva izvoljene vodilne tovariše. Imamo vso pravico, da zahtevamo pojasnilo in opravičilo za vso to gnojnico – pa naj poskusijo z dejstvi in dokazi! Nič jim ne bo zalegel izgovor, da slovensčine ne razumejo. Nam se kaže vse skupaj predvsem

kot ploha šovinizma in nerazumljivega sovraštva, ki izvira predvsem iz nepoznavanja dejanskega stanja v Sloveniji. V ta sklop negodovanja sodi tudi naše nezadovoljstvo nad dejstvom, da naši predstavniki v zveznih organih ne govorijo v slovensčini, kakor nam v državi enakopravnih in v demokratični družbi pritiče.

Sprašujemo se, ali se tisti, ki nas žalijo, sploh zavedajo in ali dejansko poznajo slovenski prispevek v NOB za zmago – v najboljši veri in upanju, da bodo odnosi med narodi in narodnostmi v SFRJ čisto drugačni kot nekoč. Sprašujemo se, kaj smo Slovenci in naši vodilni z nami, storili slabega tej jugoslovanski skupnosti, oziroma, kako smo jo oškodovali? Morda s poštenim delom? Naj se to vendar že enkrat pove jasno in glasno, ne pa z raznimi podtalnimi mahinacijami. In hkrati ko to ugotavljamo, ugotavljamo tudi še nekaj drugega: da je namreč v nekaterih predelih od koder prihaja največ zgoraj omenjenih kritik kar nepregledno število nepravilnosti in napak, zlasti gospodarskega značaja, ki pa nas navsezadnje vse bremenijo – in Slovenijo še posebej. Vrsta velikanskih zgrešenih investicij je dolga, zato omenjamo le rafinerije, Feni, Agrokomerc, Neum in podobne. Za vse to,

pa tudi zato, ker smo v SFRJ prignali do dna gospodarstvo in kmetijstvo, turizem in dobre odnose s sosedi – še nihče ni konkretno odgovarjal. Četudi stojijo za posameznimi odločitvami posamezniki. Vemo, kako se je obravnavalo takšne zadeve v vojni. Danes doživljajo tovrstne lumparije še celo podpora, medtem ko gredo plohe žaljitev na račun nedolžnih. Sodimo in preganjamo ljubljansko četrnico, za čimer slutimo šovinizem in sovražno razpoloženje do Slovencev. Tudi očitki, da smo Slovenci proti armadi, so velika laž – Saj smo jo navsezadnje ustvarjali tudi mi, slovenski borci NOV, z vsemi poštenimi slovenskimi sinovi in hčerami, ki so tudi s ponosom služili v njej. Seveda pa se ne moremo strinjati s posamezniki – starešinami v JLA, če svoj položaj izkoriščajo – v prid sebi in ožjim interesom – ter v škodo širše družbe. Menimo, da je jasno, da je JLA tudi naša in hočemo jo imeti – pošteno v vsakem pogledu.

Ocenjujemo, da shod v Cankarjevem domu v Ljub-

ljani ni bil uperjen proti nikomur. Še najmanj pa, da bi hotel koga žaliti, kar se nam zlonamerno očita. Mi nismo krivi, če nekateri pripadniki naših bratskih narodov ne razumejo ali pa nočejo razumeti slovensčine. Smo proti gnusnim napadom na vse Slovence povprek in še zlasti na njihove legalne predstavnike. O njih lahko rečemo predvsem to, da so mnogi med njimi delovali tudi v številnih visokocenjenih mednarodnih organizacijah in organih z uspehom in ugledom. Zato ocenjujemo shod v Cankarjevem domu kot dobronamerno dejanje, kakršnih žal, v današnjem razglednem stanju, ne znamo razumeti in ceniti, saj je šlo za devizo, da je najpomembnejši človek, potem šele vse drugo. Le tako smo razumeli moto Cankarjevega doma. Kdor misli drugače, navsezadnje žali tudi Titov spomin. Navsezadnje smo ugotavljali ob ustavnih razpravah tudi to, da je neodtujljiva pravica Slovencev, da si v ustavo zapišejo tudi pravico do samoodločbe. S tem nikakor nočemo podžigati že tako poslabšane odnose v državi, ampak hočemo povedati le, s čim se nikakor ne moremo strinjati.

Borci zbrani na letni konferenci ZB Dobravlje (zapisal Joško Vodopivec)

JAVOR

LESNA INDUSTRIJA PIVKA

Spomin na Mauthausen

Sedmega maja bo v mauthausenskem taborišču spominska slovesnost na žrtve minule vojne, na kateri bo zbranim spregovoril tudi državni notranji minister dr. Franz Lösschnak. Po komemorativni slovesnosti se bodo udeleženci poklonili spomenu žrtev ob nacionalnih spomenikih nato pa bodo skupaj simbolično odkorakali na taboriščni »apel plac«.

Različne spominske slovesnosti bodo potekale 5. 6. in 7. maja, pričakujejo pa da se jih bo udeležilo približno pet tisoč gostov iz tujine.

Kako obravnavajo in kako vzdržujejo spominska obeležja v Mariboru

Pred časom so ne seji sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih izročil ter spomeniško varstvo pri predsedstvu MK SZDL Maribor razpravljali o uresničevanju programa varstva ter urejanja in vzdrževanja spominskih obeležij NOV v lanskem letu in o nalogah za leto 1989. V številnih pomeni lanske opravljeno nalogo pri vzdrževanju spomenikov NOB 12 milijonov din za nekatere naloge, prenešene še iz leta 1987. Kakor je v tej deželi že samoumevno, se je med letom pokazalo, da so bila nekatera obnovitvena dela na posameznih spomenikih preizkušena, poleg tega pa

so se pojavile dodatne potrebe po še nekaterih obnovitvenih delih. Tako so v Zg. Kungoti obnovljali stavbo, na kateri je bila spominska plošča Maistrovim borcem, ko se je hkrati pokazala potreba po nujni obnovi podobne spominske ploče na stavbi Vojaški trg št. 3...

V programu vzdrževanja spominskih obeležij za leto 1988 je imela KS Bresterica – Gaj zagotovljena finančna sredstva v višini 1 milijona dinarjev za ureditev in osvežitev lokalnih spomenikov, med letom pa se je pokazalo, da je potrebno prednostno obnoviti predvsem spomin-

sko ploščo na Gaju 65. Mimo programa so v ruški občini odkrili spominsko ploščo na pročelju OŠ pri Lovrencu, v Rušah pa je bil v sodelovanju s pedagoško fakulteto odkrit spomenik pred tamkajšnjo gimnazijo. Na Hlebovini so obnovili spominsko ploščo – posvečeno zbirnemu centru 1. pohorskih partizanov... tudi letos bodo podobno skrbeli za spominska obeležja v mariborskih občinah. Na razpolago bo več kot 37 milijonov dinarjev, poleg tega pa še 1,3 milijonov dinarjev, kot prenos iz lanskega leta. Jasno je, da so sredstva strogo namenska, in jih morajo skrbniki uporabiti pod nadzorstvom

Zavoda za varstvo naravnih in kulturne dediščine Maribor, ki mu morajo tudi napovedovati svoje akcije. Za potrebe vzdrževanja nekaterih osrednjih mariborskih spomenikov revolucije bo dobil ustrezna sredstva tudi zavod za varstvo naravnih in kulturne dediščine – predvsem za spomenik revolucije na Trgu svobode, za spomenik talcem, za spomenik Borisu Kidriču, za spomenik v Volkmerjevem prehodu, za spomenik padlim športnikom na Mladinski ulici in pa nekatere. Del sredstev je namenjen vzdrževanju grobišč in grobov NOV ter drugih borcev.

M. K.

Zborovali borci občine Maribor Rotovž

V domu družbenih organizacij v Mariboru se je 5. aprila sestala letna programska skupščina občinske organizacije ZZB NOV Maribor Rotovž, na kateri je **predsednik Zdravko Gomezel** med drugim dejal, da morajo sedaj upoštevati pluralistični pristop v SZDL tudi pri snovanju dela v borčevski organizaciji. Prisluhniti moramo je nadaljeval razmišljanju naprednih alternativnih skupin ali zvez, jih po potrebi bolj upoštevati ter prilagoditi naše mišljenje njihovu ali obratno ob spoštovanju in ravnanju po načelu: več ljudi več ve. Seveda borci podpirajo tista alternativna gibanja in zveze, ki delujejo znotraj okvira SZDL in odločno nasprotujejo njihovi dejavnosti zunaj SZDL, saj bi šlo v teh primerih za izrazito strankarsko obarvanost, katere temeljni cilj je samo borba za oblast. Končno ob vsestranski prenovi našega javnega življenja borci občine Maribor Rotovž podpirajo tudi težnjo, da se v prihodnje zagotovi izvajanje splošnih volitev za vse pomembne javne funkcije z izborom volilnih upravičencev najmanj med dvema kandidata, zaradi česar je treba že predhodni kandidacijski postopek izpeljati temu ustrezno. Čeprav je povprečna starost članstva organizacije že presegla 70 let, pa so borci še vedno aktivni v krajevni samoupravi in družbenopolitičnih organizacijah v KS in v občini. Borci v občini Maribor Rotovž so z obžalovanjem ugotovili, da tudi v preteklem letu ni uspela v celoti njihova pobuda za podružbljanje tradicij NOB z oživitvijo svetov, oblikovanih v ta namen pri KS oz. KK SZDL.

Tako skrb za to področje v nekaterih krajevnih skupnostih še vedno leži na borcih, ki jim potrebne sile, pa tudi spomin vse bolj pešajo. Sodelovanje občinske organizacije ZB z ostalimi DPO, upravnimi organi in vodstvom SO Maribor Rotovž oz. njenim izvršnim svetom je vzorno. S sekretarjem OK ZSMS Maribor Rotovž so imeli borci tesne in pristne stike, manj pa z občinsko mladinsko organizacijo kot celoto, čeprav se je predstavnik ZB redno udeleževal sej njenega vodstva (kot edini izmed ostalih DPO), na njih aktivno sodeloval in v mejah možnosti pomagal vsaj z naveti. Vse skupaj pa se je zalomilo ob zaporednih neuspehih sklicih mladinske programske-volilne seje zaradi kadrovskega zaleda, kar je pov-

zročilo postavitve začasnega mladinskega občinskega vodstva. Predstavniki zveze borcev je dobil vtis, da je odveden, zaradi česar se mladinskih sej ne udeležuje več. Vsekakor bo nujno, da bodo po izvolitvi novega predsedstva mladinske organizacije z njim obnovili nekdanje pristne stike.

Iz razprave je bilo razvidno, da so se borci občine Maribor Rotovž zavzemali za ohranitev konsenza pri odločanju o skupnih problemih v Jugoslaviji, da bi tako preprečili preglasovanje. Menili so tudi, da bi morali ohraniti v slovenski ustavi odločbo o pravici do samoodločbe. Sklenili so, da bodo poslali pismo republiškem vodstvu ZZB NOV Slovenije, v katerem bodo podprli njegova prizadevanja za avnojsko federativno Jugoslavijo enakopravnih narodov in narodnosti. Razen tega bodo podprli tudi stališča in prizadevanja republiškega odbora ZZB Slovenije, ki jih njegovi člani zastopajo v zveznem odboru borčevske organizacije v Beogradu. Razprava je pokazala, da vodstvo slovenske borčevske organizacije uživa polno podporo vseh slovenskih borcev, kar so doslej že večkrat poudarili ob različnih priložnostih.

Na skupščini so sprejeli tudi programske osnove organizacije za leto 1989/90, v katerih so med drugim zapisali, da se bodo borci aktivno vključili v razpravo o preoblikovanju občin v Mariboru. Zavzemali se bodo tudi za dosledno uresničevanje podružbljanja revolucionarnih tradicij. Borci podpirajo politični pluralizem, vendar bodo vedno proti večstrankarskemu sistemu, ker bi po njihovem mnenju ohromili prizadevanja, da na široko zasnovanih socialističnih osnovah poiščemo in sprejemamo v našo družbeno prakso vse, kar je človeštvo odkrilo kot potisno moč za doseg sedanjosti in bodoče ravni. **Predsednik Mestnega odbora ZZB NOV Maribor Jože Berce** je dejal, da so borci zaskrbljeni zaradi skaljenih odnosov med borci v posameznih predelih države. Zato predlagajo, da bi morali pomiriti razprave in se zbrati okoli problemov, ki združujejo, spregovoriti pa o vseh problemih, kjer imajo različna stališča. **Predsednik SO Maribor Rotovž Branko Smole** je borcem čestital k doseženim uspehom in se jim zahvalil za tvorno sodelovanje v samoupravnih organih in DPO v krajevni skupnostih in v občini. **Sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Jože Božič** je govoril o političnem pluralizmu, o prenovi SZDL in o stališčih slovenske borčevske organizacije o teh problemih, ki so jih podprli borci v SRS.

M. K.

Stalna razstava

V osnovni šoli Miloša Zidanske v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, so te dni odprli stalno razstavo pisnega in slikovnega gradiva, o delovanju brigade Miloša Zidanske med NOB.

Slavnosti se je udeležilo veliko bivših borcev.

Slavnostni govor je imel Franta Komel, bivši komisar te brigade.

Bogat kulturni program so pripravili učenci te šole.

Stalno razstavo je pripravil Koroški pokrajinski muzej revolucije Slovenj Gradec. Ob tej priložnosti so podelili monografijo Zidanske brigade zaslužnim sodelavcem OF.

Po ogledu razstave je bilo tovariško srečanje borcev in razgovor z učenci.

Stanko Hovnik

Borci na Koleziji: zaskrbljeni

Združenje borcev NOV Kolezija je na letni konferenci obravnavalo svoje delo v preteklem letu in ugotovilo, da je bilo dokaj plodno in bogato. Z veliko zaskrbljenostjo pa gleda na sedanja negativna družbeno-politična gibanja, ki spravljajo v nevarnost rezultate našega boja in dosedanje uspehe v graditvi socialistične, samoupravne in

neuvrščene skupnosti naših narodov in narodnosti.

Obsojamo politične in mednacionalne razprtije, žalitve in neargumentirane obtožbe s katerekoli strani, ki zasenčujejo in potiskajo na stranski tir prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo. Le v učinkovitem proizvodnem in znanstvenem delu vidijo

borci izhod iz gospodarskega nazadovanja, ki deluje kot generator nezaupanja in nezadovoljstva.

Šli smo v boj za novo Jugoslavijo pripravljeni na velike žrtve.

Zato nas težave in stiske, ki jih danes preživljamo na smejo omajati. Moramo zdržati kot smo že velikokrat in še v težjih pogojih.

Popolnoma podpiramo stališča borčevske organizacije, SZDL, in CK ZK Slovenije v njihovih prizadevanjih za izhod iz težav in demokratizacijo celotnega življenja. Po svojih močeh bo tudi borčevska organizacija KS Kolezija prispevala k tem naporom.

Udeleženci letne konference ZB Kolezija

V šestem finalu – drugič zapored A. Majerič

OSZ Slovenska Bistrica je na svojem strelišču izvedla šesto finale v okviru republiške strelske lige z zračno serijsko puško, na katerem so nastopile štiri najboljše ekipe, dve iz vzhoda (A. Majerič in NTU Slovenj Gradec) ter dve iz zahoda (Kamnik in STT Trbovlje) pravico nastopa pa je imelo tudi enajst najboljših posameznikov, oz. vsi tisti, ki so imeli najboljše povprečje, med njimi so bili tudi štirje iz drugih lig.

Drugič zapored so zmagali strelci SD Avgust Majerič, Maribor, ki so nastreljali 1481 krogov (Kurnik, Majhenič, Horvat in Kranj) 2. NTU 1469 krogov, 3. Kamnik 4. STT, obe ekipi sta nastreljali po 1461 krogov.

Posamezno je bil v finalu najboljši MALEC (Kovinar Štore) z 380 krogi, Frelih (Kranj) 376, Biruš (STT) 374 krogov itd.

Medariću prvi turnir

Na novem ol. strelišču za trap v Ilirski Bistrici SD 4. junij priredila prvi zvezni turnir v trapu, ki se ga je udeležilo 27 strelcev in ena strelka. Vrstni red je bil naslednji:

1. Medarić 205 (183) golobov
2. Vajdić (oba Zagreb) 204 (181)
3. Sotlar (Svoboda Senožeče) 203 (179) itd.

Edina strelka Zdenka RATEK se je z 166 golobi uvrstila na 15. mesto. Pred tekmovalcem je bil tudi dogovor glede nekaterih problemov v tej disciplini, ki so se ga udeležili poleg najboljših strelcev tudi sekretar SZJ, R. Tomić, sekretarja SZ Hrvaške, T. Šepec in SZS E. Progar, zvezni selektor S Milič in drugi.

Strelec iz Postojnske občine tri Bloudkove značke!

TK Postojna je že šestič podelila priznanja zaslužnim telesno-kulturnim delavcem in športnikom za delo na področju telesne kulture. Bloudkove značke so od strelcev prejeli: ZLATE, Anton Križman, iz SD Tone Tomšič Pivka, dolgoletni strelski delavec in zvezni sodnik, že preje so značke prejeli: Lavrič, Županič, Požar in Progar.

SREBRNE, Pavel Požar iz SD, Tone Tomšič – Pivka, dolgoletni strelski delavec in zvezni sodnik, prejšnja leta pa tudi: Dekanj, Debevc, Križman, Martinčič, Damjanovič, ter BRONASTE – Milan Belobrajdič, SD Postojna odlični strelci in zvezni sodnik, že preje pa Fajdiga, Bajc in Biščak.

Edvard Progar

Borci so za strpnost

Krajevna borčevska organizacija v »Koroška vrata« v Mariboru, ki jo že vrsto let vodi Lojze Požnel, sodi kljub visoki starostni strukturi njenih članov za zelo dejavne. Vanjo je vključenih 212 borcev, 133 jih je starih od 60 do 70, 13 od 80 do 90 let, ena članica pa ima celo nad 90 let. Precej več kot polovica jih je tako slabega zdravja, da od njih ni mogoče pričakovati, da bi bili še dejavni v družbenopolitičnih organizacijah ali pa v samoupravnih organih krajevnih skupnosti »Koroška vrata«. Več kot 50 njihovih članov potrebuje občasno ali pa celo stalno pomoč.

Člani socialnozdravstvene komisije tedensko obiskujejo bolne borce na njihovih domovih, v bolnišnicah in v domovih za starejše občane. Eden izmed njih pa je bil celo tako požrtvovalen, da je v času letnih dopustov obiskoval njihovo članico v Metliki, ki je v domu za starejše občane. Pri tem jim zelo pomagajo taborniki »Severni šotor«, ki delujejo na območju krajevnih skupnosti »Koroška vrata«.

Taborniki, borci in predstavniki družbenopolitičnih organizacij sodelujejo pri spominskih svečanostih in komemoracijah. Pri tem jim

taborniki vedno pomagajo, kjerkoli je treba.

Poleg drugih je bila dejavna tudi komisija za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB. Njeni člani tvorno sodelujejo s podobno komisijo pri krajevni konferenci SZDL, kar se kaže pri skupnem načrtovanju in uresničevanju posameznih nalog.

Podobno kakor drugod, so tudi borci v tej krajevni organizaciji, ne-le ogorčeni, ampak celo zaskrbljeni nad javnim prepiranjem, medsebojnemu obtoževanju posameznih funkcionarjev in nenazadnje zaradi posameznih afer. Borci se čutijo prizadeti, ker se problemi ne rešujejo v obliki dokumentiranega razgovora, ampak samo le z obtoževanjem, podtikanjem in v glavnem na račun razpihovanja mednacionalne nestrpnosti. Zavzeli so se za strpen in kulturni dialog brez etiketiranja in podtikanja.

D. M.

KEMIČNA INDUSTRIJA
JUB
DOL PRI LJUBLJANI

JUB

Barve spremenijo dom

Ivanka Vižintin

V Kopru je v sedemdesetem letu umrla Ivanka Vižintin, medvojna predsednica odbora AFŽ in terenska aktivistka NOG v makedonski občini Bistrenci. Rojena je bila v Trnju pri Pivki. Vsi njeni bratje so bili aktivni pripadniki NOVJ. Že leta 1921 je morala družina zaradi fašističnega nasilja zbežati čez mejo v Stari trg, nato v Prekmurje in leta 1931 v Bistrence. Leta 1938 se je poročila s Petrom Vižintinom. Vsa njena družina se je takoj opredelila za NOB. Mož je leta 1941 postal simpatizer skupine, nato član in sekretar KPJ in opravljal številne odgovorne naloge. Pri tem delu mu je pomagala Ivanka, ki je aktivno in organizirano delala za NOB od poletja 1943, ko je postala predsednica občinskega odbora AFŽ v Bistrencih. Leta 1965 se je preselila v Kolomban pri Kopru in od 1982. leta živela v krajevni skupnosti Prisoje v Kopru.

Mirko Golja

V začetku februarja smo se na tolimskem pokopališču poslovili od Mirka Golje, rojenega leta 1915 v vasi Sela nad Podmelcem. Spomladi 1942 je bil vpoklican v italijansko vojsko in po njenem razpadu se je vrnil domov in se priključil Bazoviški brigadi. Leta 1944 je bil dodeljen za kurirja na karavli P 22 v Baški grapi. Za zasluge med NOB je bil trikrat odlikovan.

Peregrina Leskovšek

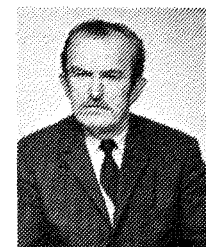
Marca je v Celju umrla Peregrina Leskovšek. Rojena je bila leta 1912 v Mokronogu. Med NOB je bila internirana v Auschwitz.

Alojz Basaja

Marca smo se v Selcah poslovili od devetinsemdesetletnega Alojza Basaje. Za NOB je aktivno in organizirano delal od leta 1944. Kot terenski aktivist je bil vključen v gospodarsko komisijo za levi breg Selške doline. To dolžnost je opravljal vse do vstopa v enoto Gorenjskega vojnega področja. Po vojni je opravljal odgovorne funkcije, bil je dolgoletni predsednik ZB. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Matija Hace

Lani smo v Dravogradu pokopali Matijo Haceta, rojenega leta 1909 v Lazah pri Ložu. Leta 1941 je začel kot aktivist sodelovati z NOG. Njegovo delo je bilo povezano s koroškimi aktivisti in borci vse do 1944 ko se je moral priključiti partizanskim enotam 13. udarni brigadi Mirka Bračiča, kjer je bil politkomisar čete, nato pa je bil premeščen v koroško grupo, kjer je bil šef obveščevalne službe.

Blaž Kovač

Lanskega decembra je umrl Blaž Kovač iz Starega kota, invalid, interniranec in borec Rabske in 9. brigade. Vse do svoje smrti je bil aktiven v družbenopolitičnem življenju v svojem kraju.

Franciška in Matija Kovač

Ugasnilo je življenje zakoncema Franciški (87 let) in Matiju (92 let) Kovač iz Stare vasi pri Postojni. Takoj po razpadu stare Jugoslavije leta 1941 sta začela zbirati hrano, sanitetni material in orožje za NOB. Njun dom je vseskozi nudil partizanom pomoč in jim bil varno zavetišče.

Anton Potisk

Februarja smo se v Šmartnem pri Litiji poslovili od Antona Potiska, rojenega leta 1913 v Veliki Kostrewnici. V NOG se je vključil leta 1942. Leta 1943 je bil poslan na prisilno delo v Nemčijo od koder je pobegnil in se priključil Cankarjevi brigadi. Bil je dvakrat ranjen in trikrat odlikovan.

Ivanka Ješovnik

V Dravogradu smo pokopali znano aktivistko in partizansko mamo Ivano Ješovnik, rojeno leta 1987 v Podgorju pri Slovenj Gradcu. Z NOG je pričela sodelovati jeseni leta 1942. Tudi po vojni je bila aktivna na vseh področjih.

Daniel Damjanovič

V sedemindvajsetem letu je v Rosalnicah pri Metliki umrl Daniel Damjanovič. Že leta 1941 je imel stike s člani KP in začel delati za NOG. Zaprt je bil v Zemun. V NOV se je vključil aprila 1942 v bataljon Josip Kraš, in septembra v 13. proletarsko brigado. Bil je ranjen in po okrevanju poslan na okrožni NOO za Pokuplje in v Žumberak. Za aktivno delo je prejel več odlikovanj, med njimi tudi red bratstva in enotnosti.

Ferdinand Pregelj

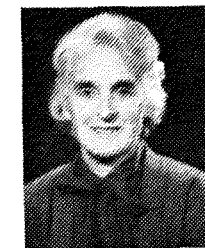
Nedavno smo izgubili soborca Jurišnega bataljona 31. divizije Ferdinanda Preglja-Ferda, ki je bil rojen 1926. leta v ZSSR in se kot otrok s starši preselil na Vipavsko. Najprej se je boril v Dolomitskem odredu, pozneje v Prešernovi brigadi in jurišnem bataljonu. Po končani vojni je služboval kot starešina v vojnem letalstvu v Beogradu, kjer se je upokojil. Za zasluge med NOB in po njej je prejel enajst odlikovanj in priznanj.

Jože Šinkovec

Jože je bil rojen v Hotavljah v Poljanski dolini. Po okupaciji so ga Nemci mobilizirali v svojo vojsko in poslali na fronto v Francijo. Leta 1944 so ga zajeli Angleži. S 5. prekomorsko brigado je prišel v Dalmacijo. Pokopan je v Gorenji vasi.

Leopold Ban

Rojen je bil leta 1910 v zaselku Vrhe pri Senovem. Delal je pri gradnji termoelektrarne Brestanica od koder je v začetku leta 1944 odšel v partizane. Dodeljen je bil Kozjanskemu odredu in bil odlikovan z medajo za slug za narod. Po vojni je delal v rudniku Senovo in na pošti. Pokopan je v Senovem.

Pavla Nastran

Pavla Nastran iz Rudnega je bila rojena leta 1914. V NOB je sodelovala že od leta 1943, takrat se je vključil v NOB tudi njen mož, ki je padel, ona pa je z delom nadaljevala do konca vojne.

Jakob Torkar

Novembra lani je umrl Jakob Torkar, od katerega smo se poslovili na blejskem pokopališču. Rojen je bil leta 1919 v Gorjah in se izučil za vrtnarja. Leta 1943 je vstopil v Prešernovo brigado in bil ranjen. Prejel je več odlikovanj za delo med NOB in po njej.

Ivan Gumzej

Na pobreškem pokopališču v Mariboru smo se marca poslovili od aktivista, borca in invalida ter rezervnega poročnika JLA Ivana Gumzeja, rojenega leta 1916 v Sp. Ložah pri Poljčanah. Od 1941. do aretacije 1943. leta je sodeloval na zvezi Maribor-Dunaj, od avgusta 1944 do osvoboditve je bil borec Šerčerjeve brigade, oficir za zvezo in komandir voda za zvezo pri štabu Šestnajste divizije. Bil je ranjen in se zdravil v Pavčkovih bolnišnici na Pohorju.

V letu 1988 so umrli člani združenj borcev NOV**ZB Koseze – Ljubljana:**

Terezija Bevc, rojena leta 1903, članica OF in aktivistka od leta 1941, **Marija Žen**, rojena leta 1901, od leta 1941 aktivistka, **Djuro Poznanovič**, rojen leta 1922, od leta 1941 aktivist in borec 1. proletarske brigade in 3. bataljona 35. divizije, **Adolf Jamnik**, rojen leta 1906, aktivist od leta 1941, **Franc Dermota**, rojen leta 1914, od leta 1941 aktivist, interniranec in borec NOV, **Ana Čala**, rojena leta 1899, aktivistka in partizanska mati od 1942. leta, **Budimir Mandić**, rojen leta 1922, od leta 1941 in borec Srbske brigade, **Janez Zupančič Dušan**, rojen leta 1924, od leta 1941 aktivist, interniranec in borec Cankarjeve brigade in štabni oficir 7. korpusa.

ZB Griže:

Zoran Premik, **Štefan Goršek**, **Terezija Groblar** vsi iz Migojnic in **Ferdo Erjavec**, **Jože Kresnik**, **Franc Kotnik**, iz Pongraca.

ZB Rečica – Laško:

Vili Plavc, rojen leta 1907 iz Hude jame pri Laškem in borec minerske enote, **Avzug Šon**, rojen leta 1921 iz Spodnje Rečice, borec Ljubljanske brigade in 18. divizije, **Jakob Kačun**, rojen leta 1921 iz Zgornje Rečice, borec Šlandrove brigade, **Antonija Frece**, rojena leta 1909 iz Zgornje Rečice, **Antonija Starc**, rojena leta 1905 iz Zgornje Rečice, aktivna sodelavka NOV od leta 1942, **Karolina Lipovšek**, rojena leta 1917, **Uršula Brčko**, rojena leta 1908, aktivistka, **Jože Kamenšek**, rojen leta 1917 iz Hude jame in borec Šerčerjeve brigade.

ZB Rudnik-Šalka vas Kočevje:

Marija Podlogar, rojena leta 1907, aktivistka NOG, **Matija Veselič**, rojen leta 1921, borec NOV, **Aleksander Vrličnik**, rojen leta 1924, borec NOV, **Anton Kravanja**, rojen leta 1920, borec NOV, **Alojz Zgonc**, rojen leta 1913, borec NOV, **Ana Levstik**, rojena leta 1894, aktivistka NOG.

30 let zanimivega dela odreda Rožnik

Otroci zvečine nimajo pretirano radi obletnic, razen, če gre za zanimive proslave, če odpade šolski pouk, če gredo na izlet, ali kako drugače na nešolski način praznujejo pomemben dogodek.

Tudi v raznih društvih radi praznujejo obletnice ustanovitve organizacije, kar počastijo s posebnimi akademijami, jubilejnimi skupščinami, tekmovanji in podobno. Odvisno od organizacije. Taborniki odreda Rožnik iz Ljubljanske Šiške pa so se odločili svoje tridesetletno uspešno delo praznovati kar vse leto 1989. Že na lanskem decembrskem občnem zboru so sprejeli zahteven delovni program za jubilejno leto.

Rožnikovci sijojo po podatkih republiške Zveze tabornikov Slovenije med najštevilnejše odrede, saj že dolgo vrsto let štejejo tudi prek 600 članov. Od štirih let dalje pa vse do najstarejšega, ki bo letos dopolnil prav na dan tabornikov, torej 22. aprila, 66 let. Najstarejši tabornik Miran Prinčič je tudi pesnik, ki so mu prav taborniki odreda Rožnik natisnili dvoje obsežnih pesniških zbirk, pripravljajo pa natis tretjega zvezka pesmi, ki jih je posvetil otrokom.

Najmlajši člani odreda Rožnik pa štejejo dobra štiri leta. Vsako leto jih je približno dvajset in so kar pridni. Letošnje zimovanje so preživeli na Vogarju, nekateri pa na Mali planini v planinskih domovih. V spomin na prijetno bivanje na zimovanje s taborniki so narisali kar veliko risbic. Najbolj zanimive pa so lahko videli natisnjene v odredovem glasilu GALEBI.

Taborniki se združujejo v manjše skupine, ki jim pravi vodi. Okrog deset deklet in fantov, lahko pa kar oboji skupaj se pod vodstvom izkušenega vodnika zbirajo na tedenskih srečanjih, v prostih dneh pa hodijo v naravo – na izlete, sprehode, tekme, v kino... Taborniška aktivnost je tako pestra, da lahko vsak član organizacije najde kakšno zanimivo aktivnost. Je pa zanimivo to, da za vsako osvojeno znanje prejmejo ustrezno priznanje. Imena za taka priznanja so različna, odvisno pač od starosti tabornika.

Četa Zvonka Runka

Tudi v Rožniku so že osvojili na tisoče veščin, preizkušenj, skokov in zvezd, pa tudi veliko tabornikov-specialistov je v odredu. Letos je najbolj delovna najstarejša odredova četa ČETA ZVONKA RUNKA. To vodijo izkušeni taborniki kot npr. Nika in Matjaž Glavan, Niko Pešec, Barbara Repovš in množica vodnikov. Od slednjih pa so najbolj »ta glavni« Vid, Rok, Sašo, Robi, Dejan, Janida, Bojan, Petra, Irena... Taborniki te čete sami urejajo dom na Aljaževi cesti. S staro bajto, ki so jo dobili kot nadomestilo za nekdanji taborniški dom v Spodnji Šiški, je vedno strašno veliko dela. Sedanja taborniška zgradba je bila namreč predvidena za rušenje, taborniki pa jo poča-

si in z ljubeznijo le urejajo. Prav te dni potekajo delovne akcije, ki se jih udeležuje od 17 pa tudi do 33 Runkovcev in ostalih članov odreda.

Četa vat

Mlado četo v krajevni skupnosti Dolomitski odred so ustanovile Vera, Alenka in Tanja, ki je tudi načelnica čete. Prejšnji mesec so izdelale znak svoje enote in odredova propagandna komisija je že natisnila lično oznako. Brilejeva ulica, kjer deluje ta četa, je polna otrok, ki bi se želeli priključiti tabornikom. Ti imajo na tej ulici svojo barakko, v kateri ima vsaka četa svojo sobico, vsi skupaj pa strokovni taborniški kabinet, pravi mu muzej.

V DOMU OR na Pržanjski 10b deluje tudi uredniški odbor odredovega glasila GALEBI. Slednji izhajajo vsake tri tedne, po potrebi pa tudi večkrat.

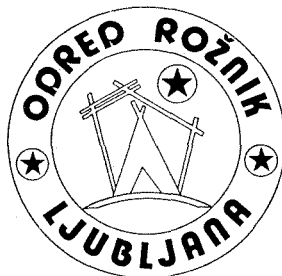
Bratski odred Jugoslavija

Odred Rožnik predstavlja slovenske tabornike v jugoslovanskem odredu, ki povezuje po enega predstavnika iz vsake republike in pokrajine. Gre za bratski odred, ki deluje že dvajseto leto. Letos se bodo zbrali vsi člani odreda na X. ZLETU ZTS v Medvodah. Starejši taborniki, stari od 14 do 21 let, so že prepoštovali praktično vso Jugoslavijo, ko so obiskovali ali sodelovali na akcijah članic tega odreda. Na tak način so se tudi mladi neposredno seznanili z življenjem sovrstnikov

v drugih predelih SFRJ. Veliko zanimanje za sodelovanje v tem odredu dokazuje, da so mladi zainteresirani za druženje, o politiziranju pa nočejo slišati...

Taborniška srečanja

Taborniško življenje poteka po vodih skozi vse leto. Otroci se skozi igrice, petje, razgovore, sprehode, predvsem pa skozi razna tekmovanja naučijo številnih spret-

nosti in sami sebe preskušajo, kaj in koliko zmorejo. Zato ni lahko biti dober tabornik. Ta mora biti vedno pripravljen na vse. Znajti se mora v vsaki situaciji, poznati mora praktične spretnosti od kurjenja ognjev, postavljanja šotorov, signalizacije z baterijo, orientacije v naravi s kompasom, po zvezdah, soncu... hoditi mora znati s pomočjo taborniških potnih znakov, ve za množico vozlov, kako jih naredi in za kaj vse jih lahko uporabimo. Vsak tabornik zna tudi plavati, smučati, voziti kolo, kasneje tudi moped in zatem še avto...

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Vi in taborniška družčina

Pomladne sape prinašajo vse več nestrpnosti v vaše vrste. Vas kar vidim! Presedate se in klepetate do nezvesti, sončni žarek vas žgečka po vratu, učiteljica vam je že stotič rekla, da nehaite klepetati in pisati pismenca... Ampak, kaj bi tisto, vse to poznamo – to je pomlad! In vsako pomlad zaživijo tudi najrazličnejši »medvedi«, »zmaji«, »rožniki«, »vidre« in še vse tadrage čudne živalce in rastlince. Začnemo se pasti po logih in dobravah, da je veselje. Ta presneta taborniška družčina, ki zna premnoge koristne stvari, od tega, kako zakuriš ogenj brez vžigalic pa do tega, kako si postaviš zaslonno prenočišče v gozdu – brez šotora. Eni med njimi so zelo aktivni, drugi malo manj. Vse je odvisno od družčine. Tokrat sem Toneta naprosila, naj nam kaj napiše o rožnikovcih, ko se tako zelo hvalijo, kako so dobri, pa še tridesetletnico imajo. Naj jim bo. Vi pa si boste lahko prebrali vse o njihovem početju, premislili, preštudirali, ali so res takšni frajerji ali pa ste morda vi še večji. In nam boste o tem seveda kaj napisali?!

En lep pomladni pozdrav vam pošiljam in vam polagam na srce, da še malo zdržite – kajti zadnja konferenca utegne biti vsa pasja.

*Bojana
(Živa, ki vas tudi pozdravlja, se kmalu vrne)*

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

In posebnosti pri delu

Vsak Rožnikovec pa mora že po tradiciji osvojiti večino NOVINARJA, saj sodi propagandna dejavnost v odredu med znane specializacije med taborniškimi enotami. Tako ni čudno, da je odred natisnil prek 40 publikacij, da od leta 1961 izdaja lastno glasilo, da se pojavlja v javnosti na razne načine, svoje člane pa prek te aktivnosti navaja na novo pr-

vino dela v družbi.

Odred je prejel visoka taborniška in druga družbena priznanja. 17-krat je prejel naziv PARTIZANSKI ODRED, prehodni kipec ILEGALCA, občinsko plaketo, priznanje OF slovenskega naroda, priznanja ostalih republiških zvez tabornikov in odredov, člani pa so tudi prejeli številna priznanja za uspešno vzgojno delo z mladimi.

Tone Simončič

Pred vpisom na ljubljanske srednje šole

Tisoč prijav preveč

Pred dnevi je vse osmošolce in njihove starše prestrašila novica, da je na ljubljanskih srednjih šolah približno tisoč mest manj, kot pa je prijavljenih učencev. Prav gotovo bo čas do sprejemnih izpitov, ki jih bodo morali opravljati na skoraj vseh srednjih šolah zelo napet, še bolj pa bo po njih, vse do trenutka ko bodo objavili njihove rezultate. Takrat pa se bo začela »dirka« za vse tiste, ki ne bodo sprejeti. Vprašanje bo, kam se vpisati, da ne bi izgubil šolskega leta.

Nekaj osmošolcev z osnovnih šol Vlado Miklavc in Ledina smo povprašali, na katere šole so se vpisali in kaj bodo naredili, če ne bodo sprejeti.

Darja Knezović, OŠ Vlado Miklavc: »Vpisala sem se na srednjo šolo za gostinstvo in turizem. Kot so nam poveda-

li, bodo verjetno sprejemni izpiti, saj je stotri prijav več kot pa je mest. Sprejemnih izpitov se bojim, saj vsi pravijo, da so zelo težki. O tem, kaj naj bi naredila, če ne bom sprejeta v to šolo, še nisem razmišljala. Zdi pa se mi nemogoče, da se sploh ne bi mogla nekaj vpisati. Zelo pa si želim delati v turizmu, rada se učim jezike, privlači me delo z ljudmi in zelo rada potujem. Zato sem se tudi prijavila v to šolo in želim postati turistični vodič.«

Matěj Ogorevc, OŠ Ledina:

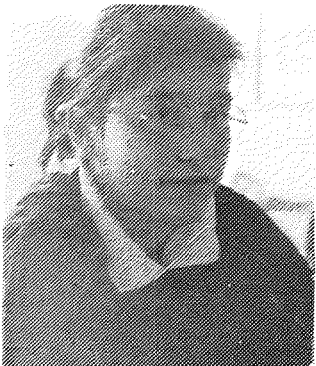
na: »Z očetom sva se veliko pogovarjala, kam naj bi se vpisal. Odločil sem se, da grem na tehnično šolo. Zdi se mi, da s takšnim poklicem lažje dobiš službo, kot skrajna rešitev pa je tudi odhod v tujino, kjer lažje dobiš delo kot tehnik. Odločil sem se tudi, da se vpišem na strojno tehnično šolo, saj je »štro-marjev« zelo veliko. Prijavilo se nas je šestdeset več, kot

imajo mest, zato bodo skoraj gotovo sprejemni izpiti. Priznam, da se jih bojim. Lahko pa se zgodi, da bodo odpadli, če se bo dovolj drugih fantov vpisalo na druge srednje šole. Če pa se ne bi mogel vpisati na Srednjo strojno tehnično

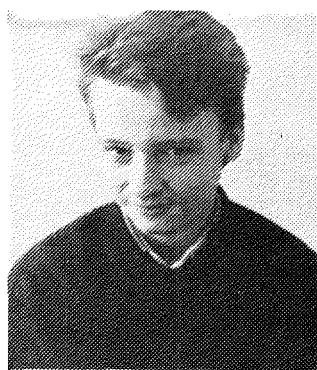
šolo pa bom verjetno šel na elektro. Lahko pa se zgodi tudi, da ne bom sprejet na nobeno od obeh šol, v tem primeru pa se bom vpisal na gradbeno srednjo šolo.

Nina Derenda, OŠ Ledina: »Prijavila sem se za srednjo šolo za družboslovje in splošno kulturo, ker si nisem še čisto na jasnem, kaj bom študirala po srednji šoli. Zato bi rada dobila čim več splošnega znanja. Za vpis na to srednjo šolo gledam zelo optimistično, saj sem odličnjakinja, in mislim, da ne bom imela problemov. Sicer se malo bojim sprejemnih izpitov, vendar mislim, da mi ne bodo delali prevelikih težav, saj imamo na naši šoli dodatni pouk,

kjer se pripravljamo za izpite. Če pa ne bom sprejeta na družboslovno, bom poskusila še na naravoslovni. Prepričana sem, da mi bo na eni od obeh uspelo in o kakšni tretji niti ne razmišljam.«

Toni Dobrina, OŠ Ledina: »Dolgo časa nisem vedel, ali naj se vpišem na strojno ali

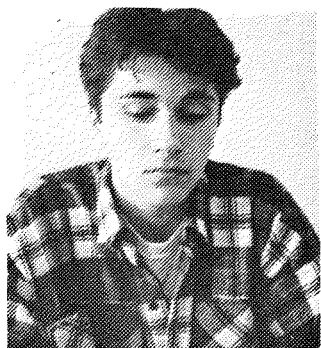
elektro tehnično, nazadnje pa sem se odločil in se prijavil na Srednjo ekonomski šoli. Na njej je res 220 prijav več, kot pa je mest, vendar še vedno ni jasno, če bodo sprejemni izpiti. Sliši se namreč, da bodo odprli več prvih letnikov. Če pa sprejemni izpiti bodo, jih bo treba pač narediti. V primeru, da jih ne bi naredil, pa se bom vpisal na gradbeno. Vpisati pa se želim le na štiriletno srednjo šolo, ker nameravam po srednji šoli nadaljevati študij. Ekonomska srednja šola se mi zdi dobra odskočna deska za to.«

Tina Prijatelj, OŠ Vlado Miklavc: »Najbolj me privlači Srednja šola za družboslovje in splošno kulturo, na katero se želim tudi vpisati. Mislim, da imaš s to šolo največ možnosti za nadaljnji študij, saj daje, po mojem mnenju, do-

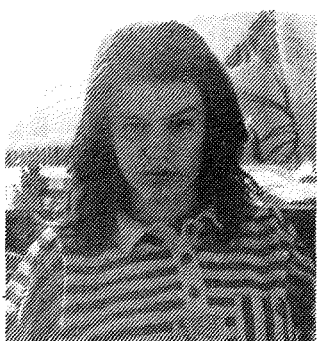
ber temelj za delo. Tudi na tej šoli je precej več prijav, in sicer 109, kot pa je prostih mest. Sprejemni izpiti bodo in malo me je strah pred njimi. Predvsem me je strah angleščine, medtem ko pri slovenščini ne bi smela imeti težav. V primeru, da na družboslovni ne bi uspela, se bom poskušala vpisati na turistično. O tem, da pa bi ostala nevpisana pa niti ne razmišljam.«

Gregor Jamnik, OŠ Ledina: »Veseli me delo z ljudmi, rad imam tuje jezike, pa tudi moja mama dela v turizmu. To so bili razlogi, da sem se vpisal na Šolo za gostinstvo in turizem, smer turizem. Že na informativnem dnevu so napovedali sprejemne izpite, in

sicer iz angleščine in slovenščine. Pri angleščini ne bi smel imeti večjih težav, drugače pa je pri slovenščini. Mislim, da bom moral do izpitov precej časa preživeti ob zvezkih, da bi se lahko dobro pripravil na njih. Če pa mi ne bo uspelo, bom poskusil še na Ekonomski srednji šoli. Če pa ne bom uspel na tej se bom vpisal na katerokoli srednjo šolo, v šolskem letu 1990/91 pa se bom poskušal prepisati na turistično.«

Damijana Balazic, OŠ Vlado Miklavc: »Ne vem še čisto natančno ali bom po srednji šoli nadaljevala študij, zato sem se prijavila na Srednjo ekonomski šoli. Veseli me takšno delo, predvsem pa se lahko po končanem šolanju takoj zaposlim in imam svoj poklic. Sprejemni izpiti bodo, saj je 220 prijav preveč, vendar kljub temu upam, da bom

sprejeta. Bojim se izpita iz slovenščine, za matematiko in angleščino pa me ni preveč strah. Če mi slučajno spodrsne bom poskusila še na komercialni, zadnja možnost pa je morda kemijska šola. Sicer pa se bom vpisala na katerokoli štiriletno srednjo šolo, ne bom pa se vpisala na triletno šolo.«

B. K.

